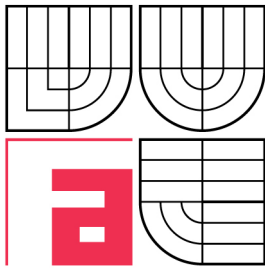


VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ  
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY



FAKULTA ARCHITEKTURY  
ÚSTAV TEORIE

FACULTY OF ARCHITECTURE  
DEPARTMENT OF THEORY

# REKREACNÝ POTENCIÁL VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK NA SLOVENSKU

RECREATION POTENTIAL OF PUBLIC SPACES OF PANEL DISTRICT IN SLOVAKIA

**DIZERTAČNÍ PRÁCE**  
DOCTORAL THESIS

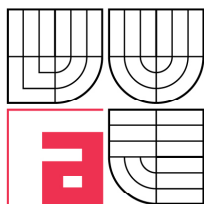
**AUTOR PRÁCE**  
AUTHOR

**ING. PETER HOLUB**

**VEDOUCÍ PRÁCE**  
SUPERVISOR

**DOC.ING.ARCH. VLADIMÍRA  
ŠILHÁNKOVÁ, PHD.**

BRNO 2009



Vysoké učení technické v Brně  
Fakulta architektury  
Poříčí 273/5, 63900 Brno 39

## Zadání dizertační práce

Číslo dizertační práce: Akademický rok: 2008/2009  
Ústav: Ústav teorie  
Student(ka): Holub Peter, Ing.  
Studijní program: Architektura a urbanismus (P3501)  
Studijní obor: Urbanismus (3501V009)  
Vedoucí dizertační práce: doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.  
Konzultanti dizertační práce:

Název dizertační práce:

Rekreační potenciál veřejných prostorů panelových sídlisk na Slovensku

Zadání dizertační práce:

Cílem dizertační práce je analyzovat rekreační potenciál veřejných prostorů panelových sídlišť na Slovensku a navrhnout jejich typologii z pohledu jejich využití pro rekreační účely obyvatelstva.

Rozsah grafických prací:

Regenerace panelových sídlišť je aktuální proces ve všech zemích bývalého socialistického bloku. Přístupy a výsledky těchto procesů se ale liší země od země. Stárnutí nejen bytového fondu, změna životního stylu obyvatelstva, ale i stárnutí populace na samotných sídlištích vytváří jiné sociální prostředí na sídlištích než tomu bylo v době jejich vzniku. Co se ale nemění, s ohledem na skutečnost, že panelová sídliště vždy byla především obytným územím, je potřeba vytvářet dostatečnou nabídku pro rekreaci místního obyvatelstva. Tato rekreace se pak logicky musí odehrávat na veřejných prostorech těchto obytných celků. Je proto potřeba zkoumat jak samotné veřejné prostory panelových sídlišť, tak jejich rekreační potenciál.

Seznam odborné literatury:

BRATH, J. Formovanie a dotváranie urbánneho celku. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1986. 208 s.

Carmona, M. Public spaces, Urban spaces. Oxford: Architectural press, 2003. 312 s. ISBN 0 75 06 36 327

DAY, CH. Duch a místo. 1 vyd. Brno: ERA, 2004. 273 s. ISBN 80-86517-95-0

GEHL, J. Život mezi budovami: Užívání veřejných prostranství. 1. vyd. Brno: Partnerství, 1996. 202 s. ISBN 80-85834-79-0

KOLÁŘ, O., Rekreace a volný čas, Praha: Rada pro ŽP, 1973

KUO, F. SULLIVAN, W. Environment and crime in the inner city In: Environment and behavior roč. 33 str. 343-367

LIZON, P. Panelákové sídliská totalitárných čias- trpké dedičstvo stavebníctva krajín bývalého socialistického tábora In: Architektúra a urbanizmus, 1997, roč. 31 str. 97-111

MADDEN, K. Utváření místa. 1 vyd. Brno: Nadace partnerství, 2003. 98 s. ISBN 80-239-0614-3

MUSIL, J. Lidé a sídliště. Praha: Svoboda, 1985. 333s.

NEWMAN, O. Creating defensible space. Rutgers university: Center of urban research, 1996. 123 str.

POLEŠAKOVÁ, M. Regenerace panelových sídlišť. 1.vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2003. 98 str.

Šilhánková, V. Veřejné prostory v územně plánovacím procesu. 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické, 2003. 144 s. ISBN 80-214-2505-9

WHYTE, N. The Social Life of Small Urban Spaces. New York: Project for Public Spaces, Inc., 2001

Termín zadání dizertační práce: 21.9.2006

Termín odevzdání dizertační práce:

Dizertační práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a dizertační práce v elektronické podobě.

-----  
Holub Peter, Ing.  
Student(ka)

doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.  
Vedoucí práce

prof. Ing. arch. Vladimír Šlapeta, DrSc.  
Vedoucí ústavu

V Brně, dne 21.9.2006

-----  
prof. Ing. arch. Vladimír Šlapeta, DrSc.  
Děkan fakulty

## ČESTNÉ PREHLÁSENIE

Podpísaný Ing. Peter Holub týmto prehlasujem, že som dizertačnú prácu Význam zelene pri regenerácii verejných priestorov v panelových sídliskách na Slovensku vypracoval samostatne a použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé

V Košiciach, dňa 6.4.2009

.....  
Podpis doktoranda

## ABSTRAKT

### REKREČNÝ POTENCIÁL VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK NA SLOVENSKU

Táto práca pojednáva o vzťahu medzi prírodným potenciálom miesta a jeho vplyvom na spôsob regenerácie verejných priestorov, aby dané priestory boli živé a využívané obyvateľmi bytových domov. V literárnom prehľade pojednáva o rôznych druhoch rekreácie, ktoré je možné vykonávať na verejných priestoroch našich sídlisk, o regenerácii verejných priestorov a typoch obytných priestorov, s ktorými sa môžeme na území panelových sídlisk stretnúť.

Dôležitým prvkom tejto práce bolo zhodnotiť súčasný stav verejných priestorov Slovenských sídlisk, či je možné ich využívať a v akom rozsahu, pretože pri sídliskách prírodné danosti, v ktorých sa nachádzajú, výrazne ovplyvňujú možnosti a spôsoby rekonštrukcie rekreačných plôch.

Pre tento účel vznikli dve hodnotenia, ktoré boli zamerané na plochy sídlisk, či dané sídlisko môže a je natoľko zaujímavé pre obyvateľov aby ho využívali na rekreáciu. Druhé hodnotenie bolo prevedené a vytvorené pre konkrétnejšie skúmanie verejných priestorov týchto sídlisk. V akom sú stave a či sú reálne využívané obyvateľmi všetkých kategórii, nielen určitých skupín.

Na základe týchto hodnotení sme vytvorili 4 skupiny sídlisk podľa rekreačného potenciálu a snažili sa zistiť či tento rekreačný potenciál mal naozaj vplyv na tvorbu verejných plôch.

Na základe výsledkov zo sledovaných sídlisk sme zistili, že došlo k výsledku, že sídliská riešiacie svoju rekreáciu na základe prírodného rekreačného potenciálu boli a sú využívané viac ako tie okrsky tých istých sídlisk, ktorých verejné priestory boli vytvárané umelo. Na základe týchto výsledkov hodnotenia sme potvrdili svoju hypotézu.

Použitie práce je vo viacerých rovinách, v teoretickej rovine ako základ pre ďalšie skúmanie regenerácie panelových sídlisk a tiež v praktickej ako pomôcka pri regenerácii verejných priestorov.

Kľúčové slová: rekreácia, panelové sídlisko, regenerácia, priestor verejný, urbanizmus, prírodný potenciál

## ABSTRACT

### RECREATION POTENTIAL OF PUBLIC SPACES OF PANEL DISTRICT IN SLOVAKIA

This task discuss about relation between natural place potential and how place influence regeneration of public spaces to create live and usefull spaces for dwellers. In literary overview this task disscus about different kinds of recreation, which every dveller can do in public spaces of our panel districts, than about regeneration of publick spaces and types of living spaces, which exist in panel districts. The important element of this task was evaluate contemporary conditions of publick spaces in Slovak nanel districtts, if it possible to use them and what is their activity range, because natural givennes of panel districts markedly enfluent oportunities and ways how to regenerate spaces for recreation.

I made two evaluations, which are aimed at of panel districts recreation atraction for dwellers. The second evaluation searched public spaces of panel districts in detail, their conditions and use range of dwellers.

On base of these evaluations I created four recreation potential categhories of panels districts and we tried to find the infuence of this recreation potential to creating of public spaces.

On the base of our results from choosed panel districts we found out, that panel districts, which care about their natural givennes are more often used by dwellers, than panel districts which created new artificial public spaces. Based on this results I confirmed my hypothesis.

Use of this task is in many ways, in theoretical way as base for next searching of panel districts regeneration. In practical way it can be used as regeneration tool .

Key words: recreation, panel district, regeneration, public spaces, city planning, town planning, natural potential

## POĎAKOVANIE

Ďakujem všetkým, ktorí mi pomohli pri vypracovaní tejto práce Doc. Ing. Arch. Vladimíre Šilhánkovej PhD., ktorá ma usmerňovala pri riešení a písaní práce, Ing. Márii Mroščákovej a mojim rodičom za podporu počas celého štúdia.

## OBSAH

1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY.....	8
2. PANELOVÉ SÍDLISKO.....	10
2.1. DEFINÍCIA PANELOVÉHO SÍDLISKA.....	10
2.2. ROZDELENIE PANELOVÝCH SÍDLISK.....	12
3. OBYTNÝ PRIESTOR.....	15
3.1. DELENIE OBYTNÝCH PRIESTOROV.....	15
3.1.1 OBYTNÝ PRIESTOR PANELOVÉHO SÍDLISKA.....	19
3.2. DELENIE VEREJNÝCH PRIESTOROV V MESTE.....	20
3.3. VEREJNÝ PRIESTOR PANELOVÉHO SÍDLISKA.....	21
4. REKREÁCIA NA PANELOVOM SÍDLISKU.....	25
4.1. VÝZNAM REKREÁCIE.....	25
4.2. TRIEDENIE REKREÁCIE.....	26
4.3. REKREAČNÉ AKTIVITY.....	28
4.3.1. DELENIE REKREAČNÝCH AKTIVÍT.....	28
4.4. SÚČASNÉ TRENDY REKREAČNEJ FUNKCIE.....	30
5. REGENERÁCIA PANELOVÉHO SÍDLISKA.....	31
5.1. PROBLÉMY RIEŠENÉ REGENERÁCIOU SÍDLISK.....	31
5.2. PRÍKLADY REGENERÁCIE PANELOVÝCH SÍDLISK.....	31
5.3. PRÍKLADY REGENERÁCIE PANELOVÝCH SÍDLISK V ČESKEJ REPUBLIKE A NA SLOVENSKU.....	33
5.4. SÚČASNÝ STAV REGENERÁCIE PANELOVÝCH SÍDLISK NA SLOVENSKU .....	36
5.4.1. ROZBOR REGENERÁCIE VYBRANÝCH SLOVENSKÝCH SÍDLISK....	37
5.4.2. VÝSLEDKY ROZBORU REGENERÁCIE NA VYBRANÝCH PANELOVÝCH SÍDLISKÁCH.....	44
5.5. REGENERÁCIA PANELOVÝCH SÍDLISK PRE POTREBY REKREÁCIE.....	45
6. SÚČASNÝ STAV VÝSKUMU.....	48
7. HYPOTÉZA.....	49
8. HODNOTENIE REKREAČNÉHO POTENCIÁLU PANELOVÝCH SÍDLISK.....	50
8.1. METODIKA HODNOTENIA PANELOVÝCH SÍDLISK.....	51



8.1.1. DELENIE PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	51
8.1.2. HONOTENIE PANELOVÉHO SÍDLISKA PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	51
8.1.2.1. OPIS JEDNOTLIVÝCH KRITÉRIÍ.....	55
8.1.2.2. VYHODNOTENIE HODNOTENIE PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	63
8.2. DELENIE VEREJNÝCH PRIESTOROV SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	65
8.2.1. DELENIE VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	65
8.2.2. HODOTENIE VEREJNÝCH PRIESTOROV SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	67
8.2.2.1. OPIS JEDNOTLIVÝCH KRITÉRIÍ.....	68
8.2.2.2. VYHODNOTENIE HODNOTENIA VEREJNÝCH PRIESTOROV PODĽA REKREACNÉHO POTENCIÁLU.....	71
9. SPÔSOBY REGENERÁCIE PANELOVÝCH SÍDLISK NA ZÁKLADE SVOJHO REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	73
10. SYSTÉM VÝBERU SKÚMANÝCH LOKALIT.....	74
11. HODNOTENIE PANELOVÝCH SÍDLISK .....	76
11.1. HODNOTENIE SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	76
11.2. HODNOTENIE VYBRANÝCH VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU.....	81
11.3. ZHRNUTIE VÝSLEDKOV HODNOTENIA.....	88
12. ZÁVER.....	94
13. SÚPIS BIBLIOGRAFICKÝCH CITÁCIÍ.....	97
14. BIBLIOGRAFIA.....	99
15. ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ.....	100
16. ZOZNAM TABULIEK.....	103
17. ZOZNAM GRAFOV.....	104

## 1. ÚVOD DO PROBLEMATIKY

*„Panelové sídliská sú len králikárne, ktoré sú vhodné na likvidáciu“  
(Václav Havel, bývalý prezident ČSR, 1990).*

*Podľa Linzona (1997) sú sídliská smutným pozostatkom z totalitárnych čias východnej časti strednej Európy a bývalého Sovietskeho zväzu. Veľkorozmerná štandardizácia, obmedzený počet typov obytných domov a slabá stavebná kvalita viedli k vzniku depresívnych blokov, panelových bytových domov. Obyvatelia týchto socialistických sídlisk nemali vtedy možnosť voľby. Žiaľ, nemajú ju ani teraz. Podľa autora pretrvávajúci nedostatok bytov nedovoľuje riešenie demoláciou. Paneláky nemôžu byť jednoducho demolované, a preto sa hľadajú možné riešenia, ktoré by opravili, zlepšili, adaptovali, či humanizovali tieto sivé neinspiratívne sídliská.*

Myšlienkové východiská tvorby sídlisk

*Revoluční (Funkcionalistickí) architekti vedeli, že ich základnou úlohou je výstavba obytných domov. V snahe uspokojiť enormný počet žiadateľov bytov, bol výskum založený na štandardizácii bytovej výstavby. Navrhovaný spôsob života viedol architektov k tvorbe domu-komúny, tento dom mal byť vybavený všetkými zariadeniami potrebných k životu, vrátane kultúrnych a športových zariadení. Keďže priestoru bolo veľa domy, či obytné bloky boli navrhované ako vysoké kompaktné objekty s veľkorýšovým priestranstvom vhodným pre rekreáciu. Z týchto plánov sa však zrealizovalo len niekoľko.*

Dnes, skoro po dvadsiatich rokoch po výstavbe prvých panelových sídlisk, môžeme vidieť nový problém. Problémom sídlisk v 21. storočí je, že nefungujú tak, akoby mali a nespĺňajú nové požiadavky obyvateľov sídlisk.

21. storočie, storočie médií, techniky, televízie, mobilov a internetu, veľa ľudí je nútených pracovať v tomto pretechnizovanom svete nielen v práci, ale aj doma. Média a masovokomunikačné prístroje nás nepriamo nútia sedieť doma a všetko vybavovať z pohodlia nášho domova. Sú však pravdivé tvrdenia tých, čo hovoria, že ľudia strácajú kontakt s okolitým svetom, svetom ktorý sa nachádza okolo nás, a je hlavne živý bez pretváranky? Ľudia si radi vytvárajú a komunikujú v rôznych vymyslených priestoroch internetovej komunikácie, radi si menia identitu a hrajú sa na niekoho iného, nik nás nepozná a tak môžeme hovoriť s kým chceme a o čom chceme, pre niektorých z ľudí sa táto forma komunikácie stáva jednoduchšou, ale je možné celý život prežiť pred obrazovkou počítača? Našťastie nie, ľudia majú zakódovanú určitú zvedavosť a potrebu komunikovať a tráviť čas vonku na vzduchu.

Preto je dôležité, aby mesto a hlavne miesta, kde žijeme boli živé a ponúkali možnosti k pobytu. Postávajúci ľudia na chodníkoch pred domom prehadzujúcich pár slov so susedmi, deti hrajúce sa na voľných plochách okolo panelákov, dôchodcovia hrajúci karty na lavičkách, tieto a určite mnoho ďalších aktivít robia mesto živým a fungujúcim, samozrejme nemôžeme zabudnúť na teenegerov skúšajúcich svoju prvú cigaretu, ak si tento obraz odmyslíme, tak nám zostanú len neútešné a prázdne verejné priestory bez života, priamo ako z katastrofických filmov amerického Hollywoodu.

Prázdne verejné priestory robia dané miesto nudným a bez života, a práve život je merítkom kvalitného prostredia a je jedno, či ide o prírodné, alebo človekom

vytvorené. Oneskorovanie výsadiieb a vybavovanie verejných priestorov veľmi ťažko odolávali tlaku na využívanie priestorov okolo panelákov, hlavne deťmi ktoré sa snažili prispôbovať toto nediferencované prostredie, svojim predstavám a požiadavkám, a samozrejme, že zeleň ako taká sa stala súčasťou ich hier. Vzťah obyvateľov k takému neosobnému a nevybavenému prostrediu viedol k prejavom neúcty a zárodkom vandalizmu v týchto vonkajších prostrediach.

Jednoducho povedané, čím viac aktivít a možností dáme našim občanom a uspokojíme predstavy veľkého počtu obyvateľov, tým bude naše prostredie živšie, využívanéjšie a atraktívnejšie. Ako najživšie slovenské sídliská sa javia len tie z fotografií Viktora Szaba, žiaľ ide len o fotomontáž.



Obr.1 Sídliisko Petržalka

Foto: Viktor Szabo

## 2. PANELOVÉ SÍDLISKO

### 2.1 DEFINÍCIA PANELOVÉHO SÍDLISKA

Prispievatelia Wikipédia (2008) charakterizuje panelové sídlisko (panelový dom) ako blokovú výstavbu vysoko podlažných bytov v bývalom Československu, konštruovaných z prefabrikovaných betónových dielcov. Viaceré z nich sú väčšie než 100m dĺžky a vyššie než 10 poschodí, niektoré z nich môžu byť prechodné pre chodcov a dokonca aj autá. Stále asi 1/3 obyvateľstva miest býva práve na panelových sídliskách. Podobné stavby boli budované vo všetkých komunistických krajinách od Poľska až po Mongolsko. Niektoré zložky tohto typu výstavby boli prenesené aj do výstavby v Spojených štátoch amerických, ale takmer všetky skončili s veľkým neúspechom.

Panelové domy sú výsledkom dvoch hlavných faktorov: povojnového nedostatku bytov a vtedajšej ideológie. Plány komunistickej éry boli poskytnúť, čo najväčšie množstvo lacného bývania a nízkych nákladov, vďaka tomu sa tento typ uniformnej výstavby dostal do celej krajiny. Panelové domy boli prevažne stavané na okrajoch miest a perifériách. Medzi najvýznamnejšie panelové sídliská bývalého Československa patria Južné mesto v Prahe a bratislavská Petržalka (s populáciou približne 130 000 obyvateľov).

Táto definícia určite nevystihuje všetky príčiny pre vznik a výstavbu panelových sídlisk, pretože panelové sídliská nie sú len výsledkom komunistickej ideológie, ale aj funkcionalistického koncipovania obytných súborov. A práve touto ideou bola inšpirovaná hromadná výstavba.

Musil (1985) označuje sídlisko ako pomerne veľký obytný celok, postavený podľa určitej jednotnej koncepcie a s použitím prevažne jednej stavebnej technológie, prípadne použitím jedného stavebne typizovaného objektu.

Stotožňujem sa s názorom Šilhánkovej(2006), ktorá označuje sídliská ako prvé prejavy suburbanizácie u nás.

Keďže suburbanizácia je charakterizovaná ako odchod ľudí z miest na okraj mesta , hlavne pre kvalitnejšie a hygienickejšie bývanie, ktoré v centrálnych zónach miest chýbalo. Snáď aj preto v našich podmienkach vznikali takéto veľké obytné štvrte.

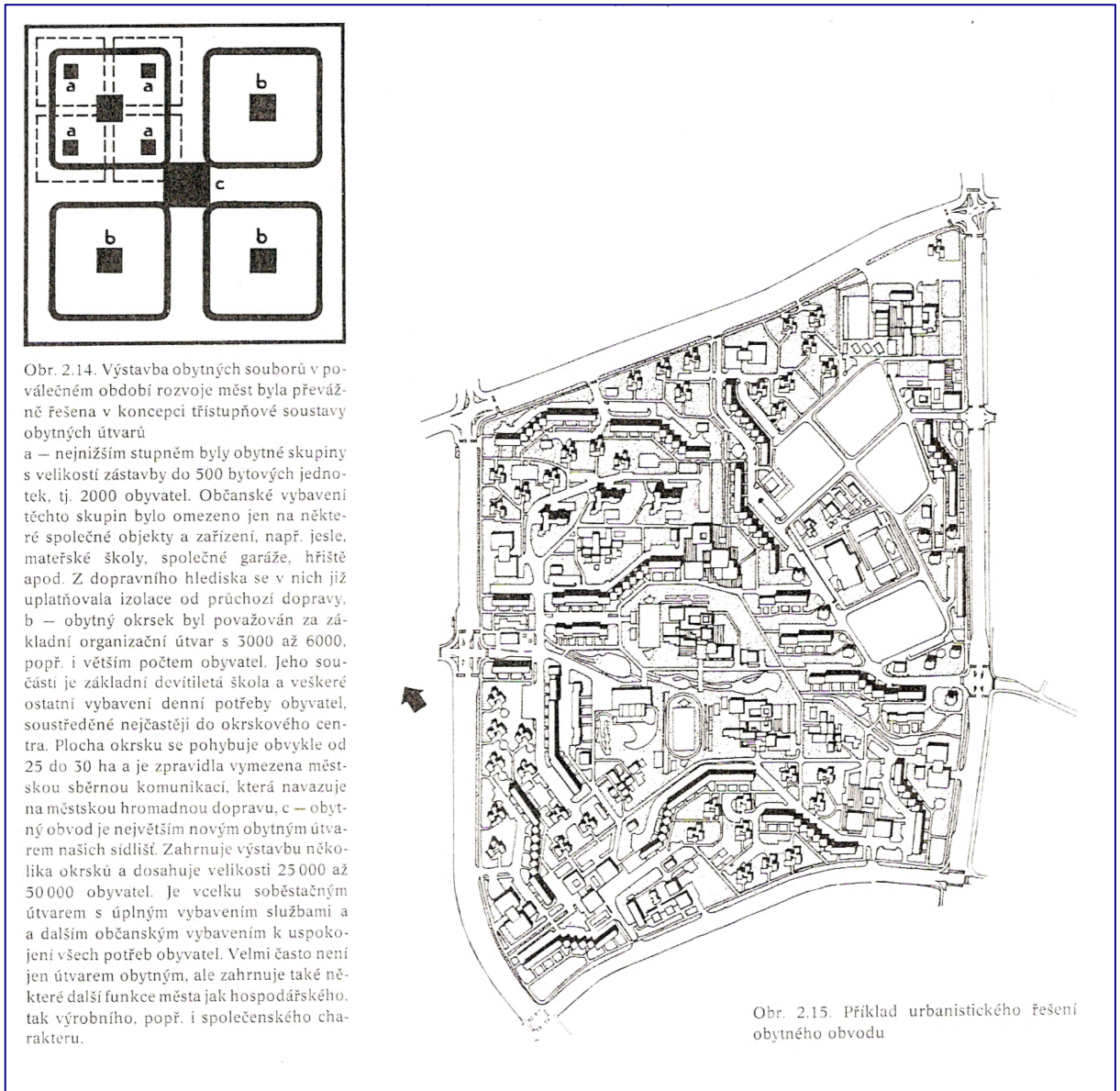
Sídliskové útvary boli stavané ako 3stupňové útvary rozdelené do hmotných celkov. Štencl (1983) rozdelil sídliská na tri časti:

**A**-Obytný obvod **B**-Obytný okrsk **C**-Obytná skupina

**A**- je najväčším z týchto útvarov, zahŕňa niekoľko okrskov a dosahuje veľkosti 25tis.-50tis. obyvateľov. Je to samostatný útvar s úplným občianskym vybavením k uspokojovaniu všetkých potrieb obyvateľov. Nie je len útvarom obytným ale má aj ďalšie funkcie mesta ako výrobné, hospodárske, poprípade spoločenské.

**B**- je základný útvar s 3-6tis obyvateľmi poprípade aj viac. Má nadväznosť na dopravu s spĺňať požiadavky dennej potreby obyvateľov .

**C**- je to najmenšia najmenší útvar s veľkosťou do 500 bytových jednotiek to jest 2000 obyvateľov. Občianske vybavenie je zamerané len na niektoré spoločenské aktivity (jasle),garáže ... sú izolované od dopravy.



Obr.2 Trojstupňová sústava obytných úborov (Štencl, 1983)

## PANELOVÉ SÍDLISKO DNES

Tvorba sídlisk bola inšpirovaná heslom Le Corbusiera:

„Mesto už nieje odsúdené, aby bolo len hroznou hromadou kameňa, stane sa parkom“ (Musil, 1985).

Súčasnú panelovú sídliská ako ich poznáme dnes sú veľmi vzdialené od tejto predstavy, pretože klasický význam obytných celkov bol narušený. Neakceptovali sa všetky mestotvorné prvky, ktoré sú dôležité pre dobré fungovanie obytných štvrtí.

Jednotlivé budovy boli umiestňované do priestoru, do zelene. Strácalo sa tým v minulosti najviac presadzované negatívum bývania a to hygiena obytného prostredia. Vzťahy medzi komunikáciami a budovami sa zmenili, vznikol tak nový funkčný priestor, ktorý obsahoval len pešiu prevádzku zámerne oddelenú od dopravy. Vznikol tak nový fenomén bývania a zároveň zanikol klasický význam ulice,

ktorý bol od nepamäti vžitý v povedomí ľudí ako verejný priestor. Možno aj preto verejný priestor sídlisk nebol nikdy tak využívaný ako klasická ulica.

Mroččáková (2006) uvádza, že pri ich výstavbe boli potlačené pôvodné významy mesto-tvorných prvkov ako je námestie, centrum atď.. Vďaka tomu vzniká akási mestská štvrť s množstvom problémov.

Podľa Musila (1985) medzi kladné očakávania z výstavby panelových sídlisk patrili dobré prevetrávanie, presvetlenie, dobré bytové podmienky oddelenie komunikácií, zvýšenie bezpečnosti, dostatočná zeleň a zaručenie oddychu pre jej obyvateľov. Naopak ako negatívum vidí monotónnosť sídliska, stratu ľudského merítka a vznik vysokej anonymity.

Panelové sídliská sú výsledkom masovej výstavby minulých rokov. Stali sa súčasťou našich miest, nášho života, preto je nutné pokúsiť sa akceptovať tieto monotónne obytné štvrte, pretože pre mnohých boli a budú ešte dlho jediným domovom, ktorý poznajú.

Panelové sídliská slúžia v dnešnej dobe prevažne pre bývanie. V urbanistickej terminológii sa o týchto plochách hovorí ako o monofunkčných plochách bývania. Sídliska preto podľa Musila (1985) môžeme označiť aj ako „nocľahárne“.

## 2.2. ROZDELENIE PANELOVÝCH SÍDLISK

Musil(1985) rozdeľuje panelové sídliská v bývalom Československu podľa rôznych typov, pričom sleduje počet obyvateľov, polohu v rámci mesta a dobu vzniku sídlisk.

Rozdelenie sídlisk podľa typov:

1. *podľa počtu obyvateľov*  
(do 50tis. obyv., 50tis. až 80tis. obyv., nad 80tis. obyv.)
2. *podľa polohy v meste*  
(v strede mesta, v medziľahlej polohe, a na okraji mesta)
3. podľa obdobia vzniku

Musil (1985) rozdeľuje sídliská podľa doby vzniku na dve etapy. Ako prvé sídliská pre hromadné bývanie označuje sídliská zo 60tych rokov, ktoré rástli pre potreby fabrík (Považská Bystrica, Košice, Svit) a panelové sídliská zo 70-80tych rokov, ktoré sú súčasťou väčšiny slovenských miest.

Na Slovensku je možné nájsť prevažne sídliská podľa počtu obyvateľov do 50 tis. Pretože sa nachádzajú prevažne v mestách do 200 tis obyvateľov, ktorých je na Slovensku viac. Mestá nad 200 tis. Obyvateľov ako sú Košice a Bratislava majú sídliská aj z vyšších kategórií. Ukážkovým príkladom je Bratislavská Petržalka so 41700 bytovými jednotkami, ktorá je najväčším sídliskom na Slovensku.

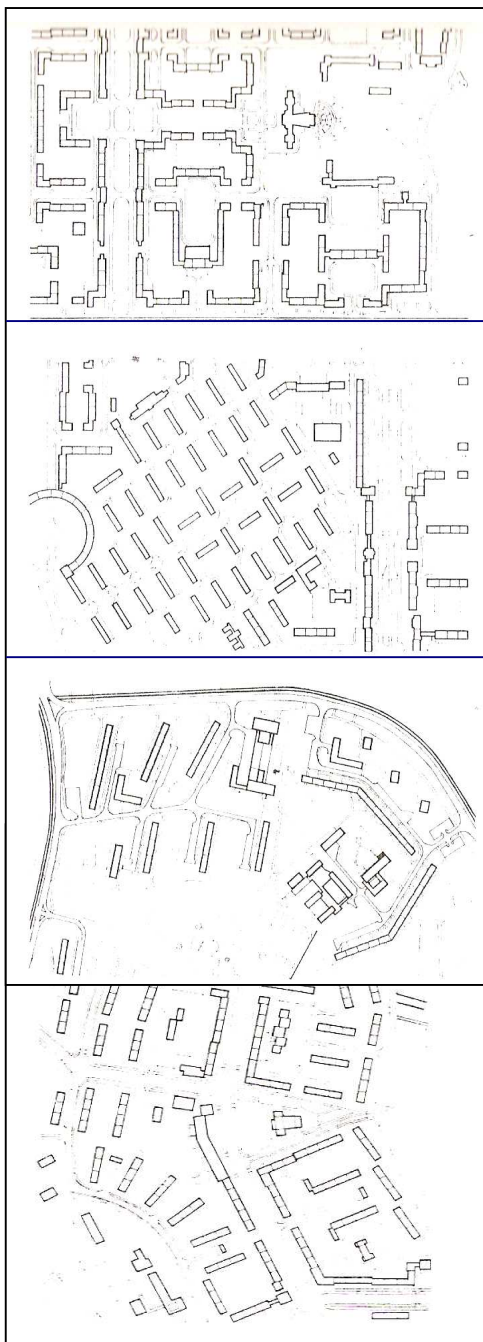


Obr.3 Sídliisko Petržalka Bratislava [www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

Sídlišká umiestnené v centrách miest, alebo v jeho blízkosti, ako to môžeme vidieť v Košiciach a v Považskej Bystrici, narúšajú pôvodnú zástavbu mesta a pôsobia ako negatívny prvok pri centrách miest, aj keď na druhej strane sú stále žiadanejšie, pretože je to lacnejšie ubytovanie v centrách miest. Sídlišká na okrajoch miest sú súčasťou, pravdepodobne všetkých našich miest a vytvárajú akoby novodobé hradby našim mestám. Jedná sa, prevažne o bývanie v kludových zónach mesta, ale na druhej strane, to znamená, že čím ďalej od centra mesta sú umiestnené tak tým menej aktivít a možností pre voľný čas sa tam nachádza.

Štencl sa pozerá na sídliská podľa spôsobu ich priestorového usporiadania. Na základe neho ich rozdeľujeme do 4 skupín:

1. skupina s historizujúcim prvkami blokovej zástavby (príkladom tohto typu sú obytné domy v Novej Dubnici).
2. skupina s riadkovou zástavbou
3. skupina s voľným zastavovacím systémom - bloky domov sa začínajú otvárať.
4. skupina s celkom voľnou kompozičnou štruktúrou. (Rozkvet, Furča) Výstavba zároveň umožňuje využívanie terénnych podmienok a zapojenie prírodných prvkov do obytnej zástavby.



1. historizujúce prvky blokovej výstavby

2. riadkový zastavovací systém

3. úplne voľná kompozičná štruktúra výstavby

4. voľný zastavovací systém

Obr.4 Priestorové usporiadanie obytných súborov (Štencl, 1983)

Z uvedeného vyplýva ako je možné aj vidieť na obrázku hore, že priestorové usporiadanie sídlisk má výrazný vplyv na vytváranie rôznych typov verejných priestorov v nich.



### 3. OBYTNÝ PRIESTOR

Obytným priestorom označujeme všetky, v ktorých ľudia vykonávajú svoje životné odpočinkové, životné aktivity. Priestory v ktorých nechýba súkromie, pokoj ale aj otvorené priestory, na ktorých stretávajú svojich známych a priateľov. Je to všade, kde sa môžeme cítiť fajn a zároveň sa môžeme prejaviť. Súčasná doba nás síce uzatvára do „súkromných „ obytných priestorov, no ak sa budeme zaoberať obytnou funkciou verejných priestorov , pomôže to vytrhnúť obyvateľov z reality štyroch stien.

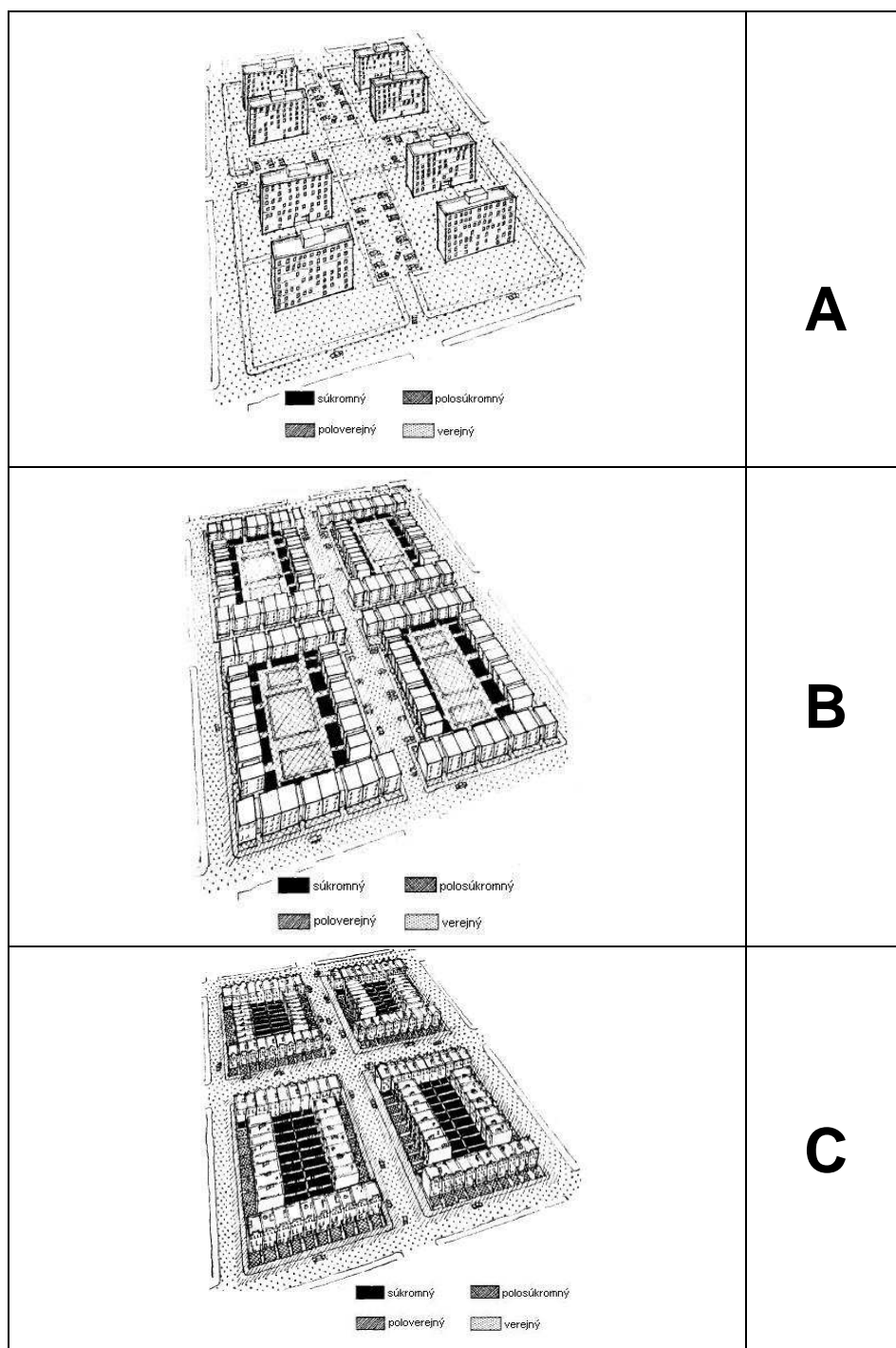
#### 3.1. DELENIE OBYTNÝCH PRIESTOROV

Každý dobrý obytný priestor obsahuje určitý typ využitia, aby sme mohli povedať, že priestor je dobrý a živý mal by obsahovať priestor, ktorý je delený na verejný, poloverejný, polosúkromný a súkromný (Gehl, 1996).

Obytný priestor podľa Štencla(1983) môžeme členiť na dve základné časti:  
Vlastný obytný priestor- zahrňujúci dom a jeho vnútorné príslušenstvo  
Rozšírený obytný priestor- zahrňujúci súbor vonkajších plôch a zariadení doplňujúcich bytové funkcie. Okrem stavieb zahŕňa aj priestory určené záujmovej a rekreačnej činnosti napr. plochy zelene, ihriská, športové plochy, odpočívadlá.



Obr.5 Členenie obytného priestoru (Štencl,1983)



Obr. 5 Porovnanie prítomnosti rôznych typov priestorov v obytných priestoroch  
A: panelové sídlisko  
B: obytné súbory z 50tych rokov  
C: rodinná zástavba

(Newman, 2001)

Definície priestorových typov obytných priestorov podľa Gehla, 1996:

**Verejný priestor**- sú také plochy, ktoré sú voľne prístupné pre všetkých obyvateľov bez ohľadu na to, či v danej lokalite bývajú alebo nie. Sú to priestory otvorené takže strácajú súkromný charakter. Správnym riešením je možné riešiť aj tieto priestory na intímnejšie a pre ľudí atraktívne plochy.



Obr.7 Verejný rekreačný priestor Sídliisko Terasa Košice Foto: Holub Peter

**Poloverejné priestory**- vychádzajú z verejných priestorov, sú zväčša v bezprostrednej blízkosti (v našich podmienkach) výškových obytných domov nad 4 poschodia, opticky alebo fyzicky vzniká bariéra od verejného pre všetkých prístupného priestoru, sú zväčša využívané obyvateľmi konkrétnych obytných domov, no nie sú úplne zaručené možnosti súkromného využívania konkrétnymi obyvateľmi, pretože sú slabo sledované.

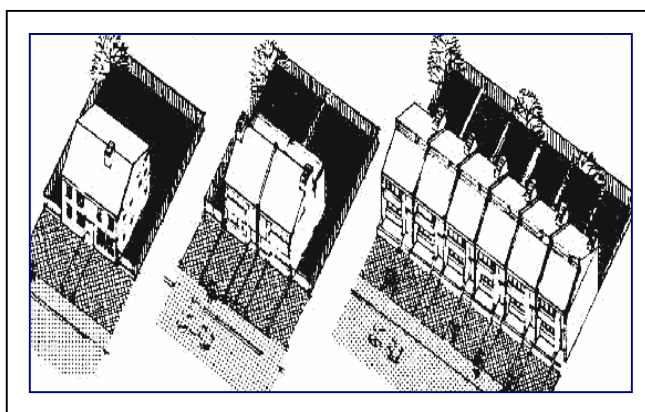


Obr.8 Poloverejný rekreačný priestor Sídliisko Přerov Předmostí [www.mu-prerov.cz](http://www.mu-prerov.cz)

**Polosúkromný priestor** je obdobou poloverejných priestorov, len v menšom (intímnom) meradle, nachádzajú sa hlavne (v našich podmienkach) pri nízkej bytovej výstavbe do 4 poschodí a výstavbe rodinných domov. Sú uzavreté pred okoloidúcimi optickou alebo fyzickou bariérou a využívajú ich prevažne len obyvatelia konkrétnych bytov.

Tieto priestory sú kontrolované obyvateľmi daných bytov.

**Súkromný priestor**- uzatvorené plochy, ktoré sú možné využívať len obyvatelia konkrétnych domov. Jedná sa hlavne o rodinné domy a ich záhradné priestory, zväčša oplotené a oddelené od okolitých priestorov.



obr.9 Príklady polosúkromných a súkromných priestorov pri rodinných domoch (Newman, 2001)



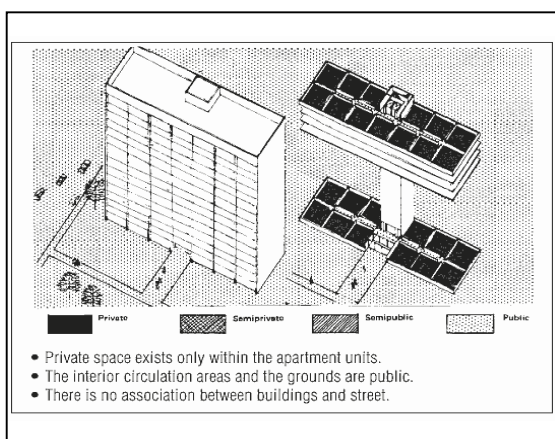
Obr.10 Príklad polosúkromného priestoru obytného domu Amsterdam Foto: Holub

Pre správne fungovanie života v meste je nutné zabezpečiť všetky druhy obytných priestorov v správnom pomere, nesústreďovať sa len na monotónne verejné priestory( panelové sídliská), alebo len na poloverejné a súkromné priestory súčasťných vilových štvrtí rodinných domov.

### 3.1.1. OBYTNÝ PRIESTOR PANELOVÉHO SÍDLISKA

Delenie obytných panelových sídlisk podľa delenia z predchádzajúcej kapitoly môžeme vidieť v súboroch staršej individuálnej výstavby rodinných domov, alebo v starších obytných súboroch z 50. rokov, ktoré sú zväčša ochudobnené o súkromný priestor (ako príklad môžeme uviesť obytný súbor Lány v Považskej Bystrici). V panelových obytných súboroch sa nachádza jedine verejný typ, priestorov a chýba akákoľvek identifikácia s prostredím, v ktorom žijú. Obyvatelia sa v takom to prostredí nemôžu prejavovať, pretože sa vytvára priestor pre anonymitu a dezorientáciu. Súkromný priestor je vyčlenený len za dverami bytov. Ako poloverejný priestor môžeme označiť priestor chodieb a výťahov.

Ako poloverejné priestory označujeme aj priestory samovoľne vznikajúce na základe iniciatív obyvateľov obytných domov, v bezprostrednom vstupe do domu. Vytvárajú na nečlenenom priestore pocit pre nich intímneho prostredia.



Obr.11 Newman (2001) ukážka typov obytných priestorov na panelovom sídlisku  
-súkromné priestory sú len v bytových častiach  
-poloverejný priestor je v koridoroch chodieb  
-verejný priestor sa nachádza v celom okolí bytového domu



Obr.12 Obytný súbor Lány  
Považská Bystrica  
Foto: Holub Peter

Obr.13 Poloverejného priestoru  
vytváraného obyvateľmi domu (Přerov-  
Předmostí) [www.mu-prerov.cz](http://www.mu-prerov.cz)

Kedže obytný priestor sú všetky miesta, kde sa človek cíti dobre a môže vykonávať všetky voľnočasové aktivity, nič nebráni tomu aby verejný priestor slúžiaci nám všetkým nemohol vytvárať pocit obytnosti, intimity a súkromia.

### 3.2. DELENIE VEREJNÝCH PRIESTOROV V MESTE

Verejný priestor je najdôležitejším miestom pre spoločenský život. Väčšina spoločenských kontaktov medzi susedmi a verejnosťou začínajú práve pred dverami ich domov. Preto by mali tieto priestory lákať svojim zovňajškom a funkciami ľudí pre trávenie svojho času vonku v exteriéry svojho domova.

Typov verejných mestských priestorov je mnoho existujú medzi nimi veľké rozdiely. Verejný priestor ako taký môžeme rozdeliť podľa toho, v akej časti mesta sa nachádza a aké primárnu funkciu napĺňa.

Šilhánková (2002) rozdeľuje verejné priestory v Metodike hodnotenia verejných priestorov, konkrétne v základnom priestorovom type na:

- ulice
- námestia, tržnice
- zeleň
- ostatné plochy

Podľa Šilhánkovej (2003) môžeme rozdeliť všetky verejné priestory mesta *podľa ich významu* v organizme mesta, a to nasledovne:

1. lokálne – vnutroblokové a polovnútroblokové, ktoré využívajú predovšetkým obyvatelia bezprostredného okolia obytného domu.
2. miestne – verejný priestor vyššieho významu ako lokálny, je jedným z mnohých iných v danej lokalite. (napr. Chaloupeckého náměstí v Brne)
3. okrskové – verejný priestor, ktorý je charakteristický pre určitú mestskú časť alebo štvrť (napr. Slovanské náměstí v Brne)
4. celomestské – verejný priestor, ktorý je vnímaný občanmi ako najdôležitejší a najvýznamnejší v organizme mesta, môže byť súčasne podobný s predchádzajúcimi (napr. Náměstí Slobody, Brno)
5. regionálne – verejný priestor symbolizujúci určitý región (napr. pre Brnenský kraj Náměstí Slobody)
6. nadregionálne, národné – verejný priestor vytvárajúci, alebo symbolizujúci identitu národa, štátu (napr. Václavské náměstí v Prahe)

*Podľa funkčného charakteru* verejné priestory rozdeľujeme takto:

1. obytné
2. rekreačné
3. dopravné
4. zhromažďovanie
5. rozptylové
6. spoločenské

Tilley, J a kol. (1996) definujú priestorové subtypy základných verejných priestorov. Subtyp uličného typu sú hlavne nábrežie a pasáž. Priestorovú formu námestia dopĺňajú návies a tržnice. Medzi typ zelene patrí park, mestské záhrady, lesoparky, prímestské rekreačné lesy. Medzi ostatné plochy sú zaradené funkcionalizmom vzniknuté plochy medzi panelovými domami ako nákupné centrá sídlišk, komunikácie a parkoviská.

Podľa dopravnej záťaže môžeme rozdeliť verejné priestory nasledovne:

1. pešia zóna
2. mestská ulica – v spoločenskom prostredí  
– v obytnom prostredí
3. mestská trieda
4. dopravný koridor (Kopáčik, Novák, 2001)

Menej významným kritériom je delenie verejných priestorov podľa polohy voči prírodným terénom:

1. na teréne
2. nad terénom (umelé terasy)
3. pod terénom (podchody, podzemné galérie)

a podľa zastrešenia:

1. voľné (väčšina verejných priestorov)
2. kryté (pasáže, predajné galérie) (Šilhánková a kol, 2006)

### 3.3 VEREJNÝ PRIESTOR PANELOVÉHO SÍDLISKA

Aký by mal byť dobrý verejný priestor? Dokonalý design nerobí miesto atraktívnym a príťažlivým pre ľudí. *Dobrý verejný priestor je až vtedy, keď ľudia v ňom pobudnú zastavia sa a strávia v ňom určitý čas* (Whyte, 2001).

Základné delenie verejných priestorov môžeme rozdeliť na dva kategórie:

- živé
- neživé

,pričom živé sú tie, ktoré obyvatelia môžu využívať pre svoje aktivity a rekreačné využitie. Sú koncipované tak aby boli zaujímavé pre všetky vekové kategórie.

Neživé verejné priestory sú také, ktoré na svojom území neobsahujú žiadne aktivity a využívanie je obmedzené len na minimálne aktivity a to hlavne nezbytné ako je cesta do práce a podobne.

Ako vhodné príklady živých verejných priestorov na sídliskách možno uviesť Centrálny park v pražskom juhozápadnom meste, Litomyšl sídlisko Dukelská, sídlisko Sázava v Sázave, alebo sídlisko Polabiny I. v Pardubiciach.



Obr. 14,15. Sídliisko Polabiny, Pardubice

[www.mesto-pardubice.cz](http://www.mesto-pardubice.cz)

Príklady neživých verejných priestorov panelových sídlisk je omnoho viac ako príklad uvádzam verejný park a vstupné plochy obchodného centra na sídlisku Terasa v Košiciach



Obr.16, 17 Verejný park sídlisko Terasa Košice

Foto: Holub Peter



Obr.18, 19 Neživé plochy okolo nákupného centra sídlisko Terasa Košice

Foto: Holub Peter



Z hľadiska priestorového typu môžeme sídliskové verejné priestory rozdeliť na dva typy a to:

1. zeleň
2. ostatné plochy

1. Plochy zelene sú celkové stabilne využívané plochy zelene v sídlisku, zahŕňajúce zelené športoviská, vybežiská pre psov, promenády, ba aj pôvodnú zeleň nachádzajúcu sa na sídlisku.

2. Medzi ostatné plochy sídliska môžeme zaradiť plochy parkovísk, devastované plochy vzniknuté po stavebných prácach a plochy zelene v rámci dopravných komunikácií spĺňajúce hlavne izolačnú funkciu a plochy okolí nákupných stredísk.



Obr.20, 21 Ostatné plochy vzniknuté funkcionalistickým projektovaním  
(Terasa Košice)

Foto: Holub



obr.22 Pasívna zeleň Aničkin park  
Terasa Košice  
Foto: Holub Peter

Obr.23 Aktívna zeleň bikrosová  
dráha sídlisko Furča Košice  
[www.kosice-dh.sk](http://www.kosice-dh.sk)

Je dôležité si uvedomiť, že toto delenie nieje konečné a každý tento typ verejného priestoru, obsahuje nižší podtyp, ktorý mu prináleží. Niektoré z nich sú uvedené v texte.

Keďže panelové sídliská predstavujú celkom odlišný typ mestského priestoru, ktorý nezohľadňuje pôvodné členenie mesta, preto sa tam nevyskytujú všetky typy verejných priestorov. Verejné priestory na panelových sídliskách môžeme zaradiť do významového typu okrskový, ostatné typy verejných priestorov sa v daných lokalitách nevyskytujú, alebo neboli vyvinuté.

Sídliská v rámci delenia *podľa funkčného charakteru*, by mali patriť do kategórie obytnej a rekreačnej, čo vyplýva z ich prvoradej funkcie. Niektoré zo sídlisk môžu spĺňať aj charakter dopravnej funkcie hlavne tie , ktoré sa nachádzajú na miestach dopravných uzlov. Okolie nákupných centier poskytuje aj spoločenskú funkciu.

Panelové sídliská a ich verejné priestory sú špecifické hlavne svojou priestrannosťou a voľnosťou plôch zelene, parkovísk a podobne, čo nieje možné vidieť v iných starších obytných častiach mesta.

Je len otázne , či je naozaj dobré, že sídliská sú plné nevyužitých voľných priestorov, keďže z funkčného hľadiska sú verejné priestory panelových sídlisk hlavne s obytnou a rekreačnou funkciou. Je zrejmé , že rekreačná funkcia je menej riešená než obytná funkcia sídliska. Všetky funkcie panelového sídliska na Slovensku sa sústreďujú len na obytnú funkciu. A možno aj preto sa stáva sídlisko len miestom pre prespatie.

## 4. REKREÁCIA NA PANELOVOM SÍDLISKU

Hlavnou a prvoradou funkciou sídlisk je bývanie a pre dobré fungovanie bývania je dôležitá rekreácia. Medzi jedinou úlohu, ktorú plnia sídliská slovenských miest je bývanie. Samozrejme, že až na malé výnimky, pri ktorých je zrejme, že v nich nastala minimálna zmena v rekreačných možnostiach. Rekreácia na sídliskách je momentálne na konci v rebríčku hodnôt, ktoré sú uvažované pri regenerácii sídlisk na Slovensku. A práve rekreácia ako jedna z hlavných úloh bývania v panelových sídliskách nám môže pomôcť zbaviť sa „tzv. života v uzavretých kapsuliach“, pričom jednou z nich je naša práca a druhou náš byt. Priestor medzi tým, nieje pretože viacerý z nás ho ani nevnímajú ako priestor určený pre ľudí, obytný priestor pre rekreáciu.

### 4.1. VÝZNAM REKREÁCIE

Kolář (1973) označuje pojem rekreácia ako periodicky sa opakujúcu zdravotne preventívnu zložku životného režimu človeka. Vyžaduje, aby sa vykonávala v prostredí, ktoré by bolo schopné umožňovať fyzické zotavenie a psychické uvoľnenie. Jej prevedenie je poväčšine spojené s potrebou voľných plôch v sídlisku alebo v krajine.

Bentley (2001) považuje za rekreáciu hlavne pôžitok, ktorý prinášajú verejné miesta pre ľudí, ktorí nemajú inú možnosť uvoľnenia sa.

Realizácia týchto nárokov na rekreáciu je však závislá na možnostiach, ktoré sídlisko má, jedná sa konkrétne o jeho dostupnosť, kapacitné možnosti, druh a kvalita prostredia.

V období výstavby panelových sídlisk bola podľa Koláňa(1973) potreba rekreácie v spoločnosti nutný proces, pretože vtedajšia spoločnosť prechádzala vtedy novými tendenciami:

- rastúca urbanizácia, zahusťovanie obyvateľstva*
- odpútavanie sa od prírody*
- zvýšený nárast psychických činností nad fyzickými*

Rekreácia je závislá na kvalite rekreačného priestoru. Rekreačným priestorom pritom rozumieme urbanisticky vyčlenené územie, s určitými pozitívnymi kvalitatívnymi podmienkami, vďaka ktorým môže priestor ponúkať rôzne druhy atraktivít pre svojich návštevníkov.

V rámci takéhoto priestoru sa nachádzajú predovšetkým kvalitatívne prvky prírodného prostredia, ktoré sú nositeľmi rekreačného potenciálu, ako napríklad voľné trávnaté plochy, vodné plochy (umelé, alebo prírodné), pôvodná zeleň, nová zeleň, ihriská (všetky druhy športovísk), napojenie na okolitú krajinu, kultúrne atraktivity (atraktivity rôzneho druhu charakterizujúce dané miesto historické pamiatky, novodobé artefakty) a podobne.

Okrem atraktivít musí samozrejme takéto miesto obsahovať aj dobrú polohu v rámci mesta a malo by byť aj časovo dostupné pre všetkých obyvateľov bývajúcich v rámci spádového územia.

## 4.2. TRIEDENIE REKREÁCIE

Kolář (1973) rozdeľuje rekreáciu v prírodnom prostredí takto:

1. podľa miesta, kde rekreácia prebieha v rámci sídla
2. podľa dĺžky trvania
3. podľa časového rytmu
4. podľa organizačných foriem rekreačných zariadení
5. podľa štruktúry návštevníkov
6. podľa možnosti účasti v rekreačných zariadeniach
7. podľa nárokov na ubytovanie
8. podľa rozloženia počas roka

Supuka(2001) rozdeľuje rekreáciu na dva typy a to:

- Dennú krátkodobú
- Poldennú

Rekreácia podľa miesta, kde prebieha v rámci mesta. Rozdeľujeme ju na rekreáciu v centre sídla, medziľahlej polohe a na okraji sídla a v najbližšom okolí. Rekreáciu podľa trvania rozdeľuje Kolář (1973) na krátkodobú a dlhodobú. Pričom ako krátkodobú považuje ako chvíľkové aktivity po pracovnej dobe spojenú s aktívnym a pasívnym odpočinkom v najbližšom okolí miesta domova obyvateľov. Ako dlhodobú rekreáciu označuje pobyt vo vzdialenejších územiach s dobrou dostupnosťou MHD, jedná sa hlavne o športoviská a rôzne sezónne aktivity. Podľa rozloženia počas roka rozdelil rekreáciu na celoročnú využiteľnú počas všetkých mesiacov v roku a sezónnu závislú od druhu aktivity či už letnú alebo zimnú.

Krátkodobou rekreáciou rozumieme takú, ktorá je v dostupnosti 500-800m od obydli, resp. pešou chôdzou 10-15 min. priemerne. Pre oddych obyvateľov pritom majú slúžiť parkové objekty, zariadenia s výrazným podielom prírodných prvkov, ktoré tvoria kultúrnu vegetáciu.

Poldennou rekreáciou rozumieme najmä víkendové rekreácie v kontaktných zónach mesta. Na to slúžia prímestské lesné parky a parkové lesy vyčlenené z pôvodných hospodárskych porastov.

Z hľadiska územného plánovania sa uspokojovanie potrieb rekreácie sústreďuje podľa Mejsnarovej (2004) na riešenia troch hlavných typologicky odlišných druhov rekreácie:

- Rekreácia každodenná /v pracovných dňoch po práci/
- Rekreácia krátkodobá /v dňoch pracovného voľna, min. 1 deň max. 4 dni/
- Rekreácia počas dovolení - pobytová

*Rekreácia každodenná* tento druh je súčasťou režimu pracovného dňa a slúži ku krátkodobému zotaveniu po skončení zamestnania a školského vyučovania. Obmedzený rozsah voľného času vyžaduje, aby sa rekreácia odvíjala v blízkosti bytu alebo v mieste ľahko dostupnom miestnou hromadnou dopravou.

Každodenná rekreácia je viazaná na zastavané územia sídiel a jeho okrajové zóny, plochy verejnej zelene, prímestské lesy, zariadenia detských ihrísk a športovísk,

telocvične, záhradkové osady, viacúčelové zariadenia, ale patria sem aj centrá sídiel s vytváraním nezáväzného spoločenského styku.

*Rekreácia krátkodobá* je formou krátkodobého zotavenia ktorá je súčasťou režimu pracovného týždňa a dní pracovného pokoja . Z väčšieho fondu voľného času vyplývajú väčšie nároky na rekreáciu a to ako na zmenu prostredia, tak aj na bohatší obsah rekreácie. Záujem o víkendovú rekreáciu je neustále väčší, a preto sa stáva, že stále väčší počet obyvateľov odchádza koncom týždňa z mesta a mestských aglomerácií do územia s kvalitným a atraktívnym prostredím.

Pri jednodennom trvaní s návratom do miesta bydliska je rekreačný spád ovplyvnený sieťou a stanicami hromadnej dopravy. Tento typ rekreácie je využívaný prevažne sociálnymi skupinami – rodiny s deťmi a starších občanov viazaných na prenocovanie a služby trvalého bydliska.

*Rekreácia počas dovoleniek* – pobytová je forma dlhodobého zotavenia v rozsahu najmenej 7 dní súvislého voľna, počas dovolenky pracujúcich a školských prázdnin detí. V našich podmienkach sa prejavuje väčším náporom sezónneho charakteru (leto, zima) a požiadavky na kvalitu prírodného prostredia, vybavenosti, služby.

Delenie rekreácie podľa hore uvedených autorov je riešené ako celok zahrňujúci všetky druhy rekreácie, ktoré je možné riešiť v rámci našich sídiel, no nesústreďujú sa na problémy s rekreáciou na sídliskách. Preto na základe delenia predchádzajúcich autorov som rozdelil a prispôbil typy rekreácie na územie panelového sídliska.

Myslím si, že rekreáciu na panelovom sídlisku môžeme deliť na:

*–podľa toho, kde sa nachádza v rámci k vzťahu ku umiestneniu na sídlisku*

1. vo vnútri sídla
2. v najbližšom záujmovom území

*-podľa typu rekreačného zariadenia*

1. komerčné zariadenie (športoviská, kultúrne zariadenia)
2. nekomerčné zariadenie (voľne prístupné ihriská, športoviská, promenády, výbežiská psov, lesoparky, jazerá)

*-podľa rozloženia počas roka*

- 1.sezónna (teplé, alebo studené mesiace)
- 2.celoročná

*-podľa dĺžky trvania rekreácie*

1. krátkodobá jednodenná rekreácia je podľa môjho názoru rekreácia, ktorá je po skončení pracovného času, školského vyučovania. Jedná sa hlavne o jednodennú krátku pasívnu, alebo aktívnu rekreáciu spojenú s prechádzkami, pasívnym odpočinkom, športovými aktivitami. Takáto forma rekreácie by mala mať svoju dostupnosť pre obyvateľov do 15min chôdze od ich domova.
2. krátkodobá víkendová rekreácia je formou rekreácie, ktorá má časovú dostupnosť posunutú až na 15min autom, MHD od miesta bývania. A jedná sa o celodenný pobyt prevažne víkendový spojený s kúpaním, slnením, záhradkárčením, zimnými

športmi, jednoducho aktivitami, ktoré si vyžadujú dlhšie strávený pobyt vonku mimo bytu.

### 4.3 REKREAČNÉ AKTIVITY

podľa viacerých autorov je nutné sledovať na obytných plochách rôzne druhy aktivít, ktoré zlepšujú bývanie a rekreovanie v nich. Keďže sa jedná o aktivity samovoľné mnohí z nás im nevenujú dostatočnú pozornosť. Podľa Gehla (1996) aktivity odohrávajúce sa na verejných priestoroch mesta sa rozdeľujú na nutné, voliteľné a spoločenské. Nutné aktivity sú potrebné pre život materiálny a voliteľný a spoločenský sú potrebné pre náš duševný život. Pre uvoľnenie a znovunadobudnutie síl. Autor rozdelil voliteľné aktivity na prechádzky, postavenie, pozorovanie, sedenie a slnenie. Tieto aktivity sú ovplyvnené miestom a počasím.

Aktivity	Kvalita materiálneho prostredia	
	zlá	dobrá
<b>Nutné aktivity</b>	●	●
<b>Voliteľné aktivity</b>	●	●
<b>Spoločenské aktivity</b>	●	●

Obr.24 vzťah medzi kvalitou verejných priestorov a výskytom verejných aktivít (Gehl,1996)

Podľa schémy môžeme vidieť, že ak kvalita verejného priestoru je dobrá, voliteľné aktivity rastú. Ak stúpa úroveň voliteľných aktivít, množstvo spoločenských aktivít sa zvyšuje.

#### 4.3.1. DELENIE REKREAČNÝCH AKTIVÍT

Medzi základné rekreačné aktivity podľa Gehla (1996) patria všetky aktivity spojené s presunom z miesta na miesto to jest chôdza. Potom sú to aktivity závislé od miesta a času, akými sú prechádzky, postávanie a pozorovanie, sedenie a slnenie. Tieto aktivity sú úzko spojené s príjemným počasím.

Poslednou skupinou rekreačných aktivít sú tie, ktoré vzniknú spojením prvých dvoch kategórií. Autor ich nazýva výsledné aktivity, medzi ne radíme pozdrav, konverzáciu, debaty a hry.

Z uvedeného vyplýva, že autor rozdelil rekreačné aktivity na:

- Nutnú chôdzu
- Prechádzky
- Sedenie
- Slnenie
- Hry

Keďže aktivity ako postávanie, pozorovanie, konverzácia debaty a pozdravy sú nepriamo položkami predchádzajúcich charakteristických typov rekreačných aktivít. Supuka (2001) rozdelil rekreačné aktivity do 3 základných skupín:

- Sociálne
- Prírodné
- Antropogénne

1. Sociálne - zahŕňajú súbor spoločenských, kultúrnych, návykových, ekonomických fenoménov.
  - Rekreácia ako spoločenský, zdravotný a kultúrny fenomén životného štýlu.  
Je súčasťou života rodiny, priateľských vzťahov. Taktiež ide aj o trávenie voľného času na umeleckú tvorbu.
  - Rekreácia ako fenomén životnej úrovne a ekonomiky.
2. Prírodné – zahŕňajú prírodný rekreačný potenciál spočívajúci v klimatických a geografických podmienkach, vodných prvkov (rieky, jazerá), prírodné výtvyry, termálne pramene. Prvky rastlinné a živočíšne, chránené prírodné územia a pod.
3. Antropogénne
  - Stavebné pamiatkové objekty a rekreačné centrá. Tvoria ich veľmi široké a pestré spektrum artefaktov od pradávnej minulosti až po súčasné objekty modernej architektúry. Nemožno ich zaradiť do priamej rekreácie a oddychu – patria k tzv. sprievodnej forme rekreácie. Z novodobého pohľadu sú dôležitejšie rekreačné centrá s rekreačno – oddychovou a rehabilitačnou funkciou. Mnohé z nich sú súčasťou prímestskej zóny veľkých miest a predstavujú dostupný prírodno -technický potenciál na oddych.
  - Kultúrna vegetácia- predstavuje cieľavedome obhospodarované a udržiavané trvalé vegetačné prvky, ktorých základ tvoria drevinové porasty lesného, okrasného a plodonosného charakteru. Vo vzťahu k potenciálnemu využitiu na oddych a rekreáciu obyvateľstva mestských a vidieckych sídiel sú významné verejné parky a záhrady, parkovo upravené námestia a iné plochy zelene, parky viažuce sa na kultúrne, zábavné a spoločenské centrá. Sú to plochy významné plochy prvého denného a bezprostredného rekreačno- oddychového kontaktu obyvateľa domu.

Mejsnarová (2004) rozdeľuje rekreačné aktivity na:

- Pasívny odpočinok (väčšinou v prírode, alebo v centrách miest v rámci tzv. neformálneho spoločenského styku, ktorý súvisí s podvedomím estetickým vnímaním obytného priestoru)
- Aktívny odpočinok v prírode (prechádzky, kúpanie, slnenie, turistika, cykloturistika)
- Športové činnosti (individuálny šport, párový šport, kolektívny šport)
- Chovateľské a pestovateľské činnosti
- Manuálne záľuby
- Relaxačná a pohybová činnosť v šport. Celoročných zariadeniach.
- Návšteva pamätihodností (poznávací turistika)

#### 4.4 SÚČASNÉ TRENDY REKREAČNEJ FUNKCIE

Možnosti rekreácie na slovenských panelových sídliskách sú na veľmi nízkej úrovni, aby mohli spĺňať nároky na rekreáciu pre všetky vekové skupiny obyvateľov. Aj podľa Gehla(1996) je viac pozornosti venovaná budovám ako priestorom a životu medzi nimi. Podľa viacerých autorov(Gehl 1996, Newman 1996) je dôležité, aby sa pri novom plánovaní obytných súborov najprv uvažovalo nad životom a funkciami, ktoré má vykonávať priestor, potom nad tvarom verejného priestoru a nakoniec nad samotnou budovou. Realita na Slovensku je bohužiaľ opačná a prioritná je práve budova, nie priestor v ktorom bude stáť a ľudia ktorí ju budú využívať.

Buček (1985) vyzdvihuje ako dôležitú úlohu dobrého verejného priestoru, hlavne zlepšovanie fyzického a psychického stavu obyvateľov, a tým aj nepriamo znižuje dobu práceneschopnosti, pretože títo obyvatelia(žijúci v takom verejnom priestore) majú možnosť regenerovať svoje sily.

*Európska urbanistická charta (1992) v bode 6 poukazuje, že všetci ľudia majú právo na životné prostredie a zariadenia, ktoré podporujú fyzické a psychické zdravie človeka.*

Mali by sme vytvárať kultúrne prostredie pre všetkých obyvateľov mesta aj tých, ktorý bývajú práve na sídliskách.

Súčasný stav rekreácie na sídliska sa mení od mesta po mesto. Niekde je verejný priestor lepší niekde nie. Je dôležité zistiť, či zmeny urbanistické, architektonické priestorová organizácia miesta, kde ľudia žijú, môže výrazne ovplyvniť využívanie priestoru obyvateľmi sídliska.

Rekreácia na panelovom sídlisku je veľmi dôležitá pre správne zotavenie a zregenerovanie síl obyvateľov po pracovnom čase. Je dôležité venovať sa tomuto problému pretože sídliská väčšinou poskytujú územné predpoklady pre jej realizáciu. Dôležitými faktormi rekreácia v panelovom sídlisku sú sezónnosť, dĺžka trvania a miesto jeho priebehu. Samozrejme nevyhnutnosťou pri živom rekreačnom prostredí hlavne atraktivnosť prostredia, pretože prostredie bez aktivít je mŕtve prostredie a ľudia ho využívať nebudú. Upriamenie pozornosti by malo byť prevažne na aktívny a pasívny odpočinok s voliteľnými aktivitami, ktoré sú rozpísané v predchádzajúcej kapitole.



## 5. REGENERÁCIA PANELOVÉHO SÍDLISKA

Regenerácia panelového sídliska znamená humanizácia. Podľa Aulickej (1991) by malo mať vlastnosti, ktoré by ho činili obývateľnými, pohodlnými pre každodenný život, čiže musí obsahovať také potreby, ktoré naplňajú primeranú skladbu potrieb obyvateľov.

### 5.1 PROBLÉMY RIEŠENÉ REGENERÁCIOU SÍDLISK

Šimková a kol. (2004) uvádzajú ako najčastejšie problémy sídlisk, ktoré je treba regenerovať:

- Monofunkčnosť
- Technické závady
- Nevyhovujúca doprava
- Nevyhovujúca údržba voľných plôch
- Nevybavený parter
- Vzhľad domov
- Náväznosť na pôvodnú výstavbu (ak existuje)
- Nedostatok občianskeho vybavenia

Z uvedeného vyplýva, že na sídliskách existujú rôzne problémy, ktoré su potrebné riešiť.

### 5.2 PRÍKLADY REGENERÁCIE PANELOVÝCH SÍDLISK

Regenerácia panelového sídliska je veľmi komplexný proces zahŕňajúce rôzne formy rôzne formy prác, konkrétne problémy riešené na panelových sídliskách v rôznych krajinách, uvádzame v tejto kapitole. Príklady boli vybrané náhodným výberom podľa uverejnenia v odborných článkoch.

Príklady obytných súborov v USA:

- St. Louis, Pruitt Igoe 3tis. byt. jednotiek



Obr. 25, 26 St. Louise , USA Fotor: NEWMAN, O. Creating defenisible space

Obytný súbor, ktorý musel byť odstránený, už 10 rokov po výstavbe, hlavne kvôli pretrvávajúcim problémom vandalizmu. V obytných súboroch sa rýchlo zmenila sociálna vrstva obyvateľov a začala prevažovať len sociálne slabá vrstva obyvateľov, ktorá začala demolovať svoje okolie a samotné obytné domy (Newman, 1996).

Obytný súbor v St. Luise, USA je príkladom možno dobrej regenerácie územia, no nie veľmi dobrej regenerácie sídliska, ako obytného súboru, nie je to ekonomické hlavne v 21. storočí, keď sa stále viac stretávame s príkladmi sociálne slabých obyvateľov a migráciou ľudí, aj v krajinách „ekonomicky nezávislých“ ako je Európa a USA. Proces demolácie nie je najšťastnejším riešením vo fáze regenerácie aj kvôli vzrastúcim finančným nárokom, ale hlavne to vôbec nerieši bývanie sociálne slabších vrstiev obyvateľstva, ktorý v týchto nájomných bytoch bývali. Je to príklad extrémnej formy riešenie regenerácie prostredia sídlisk.

- New York južný okrsok, mesto Yonkers 6tis. byt. jednotiek a 80tis. obyv.



Obr. 27, 28 N.Y. južný okrsok, mesto Yonke Foto: NEWMAN, O. Creating defensible space

Tento obytný súbor je príkladom snahy o lepšie regenerovanie sídliska, pretože v tomto prípade bolo pri regenerácii, uvažované s výstavbou nových obytných domov pre vyššie vrstvy obyvateľstva, priamo v tomto súbore Yonkers.

Po šesť ročnej skúšobnej dobe sa ukázalo, že tieto nové jednotky sú miestom bez hrôzostrašných predpovedí oponentov projektu. Nezaviedla sa tam nová vlna kriminality, neznížila sa hodnota nehnuteľností. Je to riešenie pre všetky mestá, ktoré si želajú dobrovoľne zrušiť rasovú (triednu) segregáciu. Dnešná štvrť je mixom etnických a náboženských skupín, nielen afroamerickou populačnou vzorkou. Vďaka tomu to obohacuje miesto množstvom kostolov, sociálnych centier, etnických reštaurácií, potravín a barov. Mnoho z obyvateľov si tu dokonca našlo aj prácu (Newman, 1996).

Príklad je jedným z pozitívnych možných riešení existujúcich problémov sídliskového spôsobu bývania vo svete.

#### Príklady regenerovaných obytných súborov v Rakúsku, Viedeň

Viedenské obytné súbory sú ukážkou dobre regenerovaného obytného priestoru, ktorý bol pretvorený podľa požiadaviek obyvateľov a nových tendencií bývania. Verejné priestory sú atraktívne pre obyvateľov a prinášajú nové možnosti ich využitia, pričom obytný súbor In der Wiesen je príkladom ľudskejšieho prístupu k tvorbe sídliskových verejných priestorov.

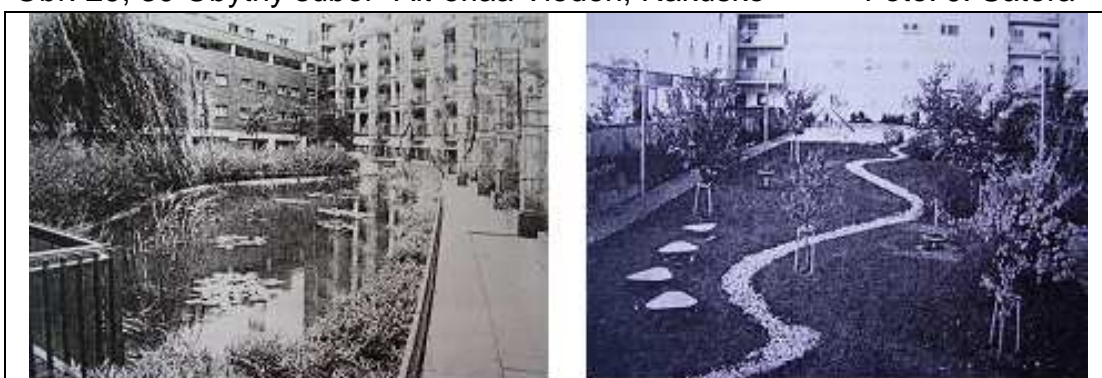
Verejné priestory sú intímneho charakteru podporujúce komunitný charakter a sú zamerané hlavne na voľný pasívny oddych obyvateľov v exteriéri.

Príklad je pozitívnym spôsobom regenerácie prostredia zameraným na pasívny relax obyvateľstva.



Obr. 29, 30 Obytný súbor- Alt-erlaa Viedeň, Rakúsko

Foto: J. Satora



Obr. 31, 32 Obytný súbor- In der Wiesen Viedeň, Rakúsko

Foto: J. Satora

### Nemecké panelové sídliská v Berlíne

Neukölln s 300 000 obyvateľmi nepatria síce k dobrým príkladom obytných priestorov, no jedná sa o jedno z veľkých sídlisk, ktoré sú poznačené vysokou kriminalitou, je považované za najproblematickejšie časti Berlína a jeden z najhorších v celom Nemecku. Hlavne pre jeho vysokú kriminalitu, sociálne problémy a veľmi vysokú kriminalitu. Sídlisko je nutné regenerovať.

Marzahn a Wedding rovnako ako hore spomínané panelové sídlisko je taktiež obrovské sídlisko, ktoré opustilo množstvo obyvateľov a tento trend neustále pokračuje i dnes, hlavne kvôli sociálnym problémom.

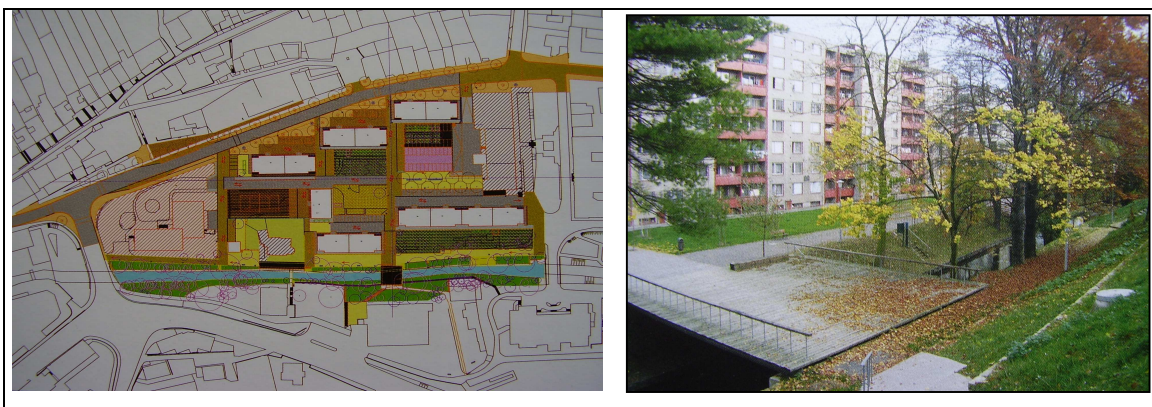
### 5.3 PRÍKLADY REGENERÁCIE PANELOVÝCH SÍDLISK V ČESKEJ A SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Príklady regenerovaných obytných súborov v Českej republike:

- Litomyšl sídlisko Dukelská

Regenerácia na základe prírodnej zaujímavosti, úpravou rieky bol priestor sídliska napojený na príľahlé lokality mesta. Rieka ako vodný element sa priblížila vnímaniu obyvateľov sídliska. Vznikli nové pobytové plochy pre aktivity aj pasívny oddych. Ako hlavným bodom sa stal altánok na rôzne kultúrne akcie. Vzniklo aj množstvo hracích kútikov a taktiež k využitiu inak nevyužiteľnej plochy strechy podzemného parkoviska pre viac účelové ihrisko a pritom sa nemusela zabráť žiadna iné plocha zelene.

Prioritou regenerácie sa stalo napojenie pôvodného mesta na „nové“ sídliskové priestory v zeleni, ktorým sídlisko rozhodne je.



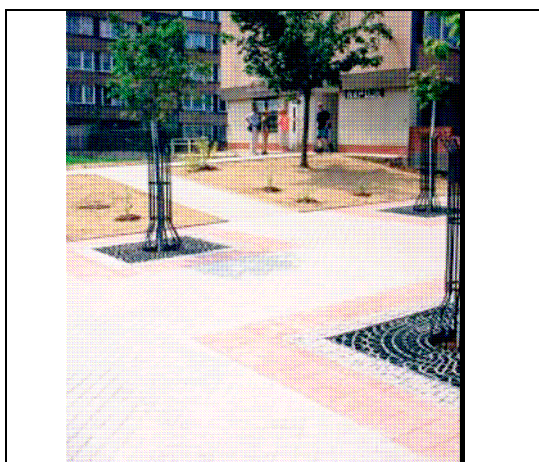
Obr. 33, 34 Litomyšl sídlisko Dukelská

Foto: P. Jirán

Sídlisko je výnimočné svojou polohou, pretože ním preteká rieka, táto regenerácia je príkladom dobrého riešenia všetkých priestorov sídliska, a hlavne začlenenie rieky, ktorá obohacuje rekreačný potenciál tohto miesta.

- Sídlisko Přerov I. – Předmostí, Přerov

Sídlisko regenerované za účelom vytvorenia akýchsi súkromných mini priestorov pre obyvateľov, táto regenerácia sa stretla s úspechom medzi obyvateľmi tohto sídliska. Táto regenerácia prebehla hlavne za účelom zlepšenia kvality bezprostredného okolia bytových domov. Vytváraním polosúkromných priestorov, podporili tým u obyvateľov vzťah o ich okolie a zároveň možnosť o pasívnu a bezpečnú rekreáciu na svojom území. Taktiež vznikla možnosť aktívnej formy rekreácie, pretože tieto plochy využívajú obyvatelia aj ako predzáhradky a práce s tým súvisiace.



Obr. 35 Sídlisko Sázava sídlisko  
9.Května [www.sazava.cz](http://www.sazava.cz)

- Sídlisko Sázava v Sázave
- Sídlisko Polabiny I.  
v Pardubiciach

Regenerácia zameraná na vytvorenie centrálného bodu územia:  
Pri týchto sídliskách ku klasickému zregenerovaniu plôch na sídlisku, to jest bolo vytvorené centrálné pobytové územie pre pasívny a aktívny pobyt obyvateľov opticky aj fyzicky oddelený od okolia, centrálnou fontánou a sedením, s vyústením komunikačného systému trás z celého územia. Zároveň došlo k došlo k obnove všetkých existujúcich hracích prvkov pre aktívny pobyt . je možné povedať , že sídliskové verejné priestory sú použiteľné a využívané všetkými obyvateľmi tohto sídliska.

Panelové sídliská s regenerovanými verejnými priestormi. Tieto obytné súbory sú rôznych veľkostných kategórií, preto je možné využiť príklady procesu regenerácie verejných priestorov pri regenerácii iných sídliskových priestorov na sídliskách.

Pri regenerácii šlo hlavne o vytvorenie, akýchsi centier v rámci sídliska, ktoré boli postrádané ich obyvateľmi.

Programy regenerácie sídliska v susednej Českej republike zahŕňajú okrem podpory opráv obytných domov, ktoré sú uvedené v príkladoch zo Slovenska, ponúkajú taktiež program regenerácie sídlisk, ktorý je zameraný na vytváranie podmienok na premenu panelových sídlisk na viacúčelové celky a všestranné zlepšenie obytného prostredia (Szabová, 2003).

Program regenerácie sídlisk podľa Ústavu územného rozvoja ČR:

**DOTACI PODLE NAŘÍZENÍ VLÁDY Č. 494 / 2000 SB. LZE ZÍSKAT NA**

- *zkvalitnění technické a dopravní infrastruktury včetně parkovacích stání, opatření proti povodním a na přestavbu sídlištních kotelen,*
- *úpravy, vedoucí ke zlepšení vzhledu sídliště a zvýšení kvality denního života na sídlišti, mimo jiné na zřizování dětských hřišť s vybavením, úpravy zeleně a budování veřejných rekreačních ploch,*
- *zpracování regulačního plánu pro celé území sídliště nebo pro jeho část. Regulačním plánem lze do značné podrobnosti závazně stanovit regulaci navrhovaných úprav na sídlišti.*

**Dotace z tohoto programu nejsou určeny na opravu, modernizaci nebo zateplení bytových domů, ani na výstavbu a rekonstrukce objektů občanského vybavení.**

**DOTACI Z PROGRAMU REGENERACE SÍDLIŠŤ MŮŽE OBDRŽET OBEC, KTERÁ**

- *má schválený územní plán obce,*
  - *má zastupitelstvem obce schválený projekt regenerace panelového sídliště,*
  - *má pravomocné územní rozhodnutí, popřípadě stavební povolení na úpravu, která je předmětem žádosti o dotaci,*
  - *podílí se alespoň ze 30 % na financování vybrané úpravy, na kterou je požadována dotace,*
  - *podá si na formuláři Ministerstva pro místní rozvoj žádost příslušnému kraji.*
- (Šimková a kol., 2005)

Na Slovenských sídliskách sa neuvažuje zo strany podpory regenerácie nad úplnou humanizáciou prostredia čo je na veľkú škodu obyvateľov, ktorí nemôžu naplno využívať priestory okolo bytových domov. I keď v súčasnej dobe je možné badať určité snahy dobrovoľných organizácií (ekopolis, zelené oázy, priestory) zaoberať sa touto témou, ide však len o čiastkové formy regenerácie (napr. chýbajúce detské ihriská) bodová dosadba zelene. Na rozdiel od toho, v českých sídliskách vznikajú kvalitné obytné priestory, poskytujúce rôzne formy rekreácie pre svojich obyvateľov, zahŕňajúc premenu panelových sídlisk na viacúčelové celky a všestranné zlepšenie obytného prostredia. Z uvedeného vyplýva, že program regenerácie sídlisk v Českej republike ponúka lepšie možnosti skvalitnenia obytného prostredia, než je to na Slovensku.

## 5.4 SÚČASNÝ STAV REGENERÁCIE PANELOVÝCH SÍDLISK NA SLOVENSKU

Pre potreby zistenia stavu regenerácie panelových sídlisk na Slovensku bol prevedený terénny prieskum na vybraných panelových sídliskách.

Rozbor regenerácie na vybraných sídliskách bol prevedený pre zistenie skutočného stavu regenerácie na Slovensku. Akým smerom sa uberá a ktoré problémy rieši ako prioritné a ktoré nepokladá za dôležité pre riešenie.

Príklady slovenských panelových sídlisk:

- Bratislava- Petržalka (130tis obyv.)



Sídlisko nad 80tis. obyvateľov, bez živých verejných priestorov, toto územie má nevyužitý prírodný potenciál vodných plôch mŕtvych korýt Dunaja.

Obytný súbor, ktorý je príkladom zlého, žiadneho prístupu mesta k tomuto sídliskovému „obroví“ v hlavnom meste Slovenska.

Obr. 36 Obytných súbor- Bratislava Petržalka [www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

- Košice sídlisko Dargovských hrdinov a sídlisko Jazero

Sídliská, ktoré zaujmú hneď na prvý pohľad svojím zvýšeným prírodným potenciálom, vodné plochy, geomorfológia a pôvodné lesné porasty, tieto prvky sú zložkami verejných priestorov sídlisk, ale bohužiaľ nie sú dostatočne využité.

Dobrým príkladom využitia tohto potenciálu je bikrosová dráha na sídlisku Dargovských hrdinov, kde sa každoročne konajú preteky.



Obr. 37 Sídlisko Dargovských hrdinov [www.kosice-dh.sk](http://www.kosice-dh.sk)



Obr. 38 Sídlisko nad Jazerom  
Foto: Holub Peter

- Považská Bystrica sídlisko SNP



Obr. 39, 40 Sídlisko Lány Považská Bystrica

Foto: Holub Peter

Sídlisko do 50tis. obyvateľov, plochy pre krátkodobú rekreáciu sú nevyužívané hlavne z dôvodu absencie akejkolvek možnosti rekreácie, jedinou možnosťou sú detské ihriská pre deti do 6 rokov. Sídlisko postráda akúkoľvek možnú formu rekreácie, nedostatok mestského mobiliáru.

Plochy s rekreačnou funkciou, to jest v okolí rieky Domaníža sú nevyužívané a samotný prístup k nim je nemožný, vďaka vysokému porastu, chýba akákoľvek forma využitia, okrem rybárčenia, ktoré je tu realizované.

#### 5.4.1 ROZBOR REGENERÁCIE VYBRANÝCH SLOVENSKÝCH SÍDLISK

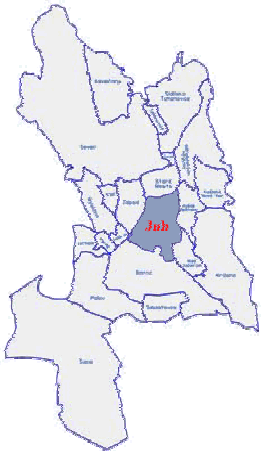
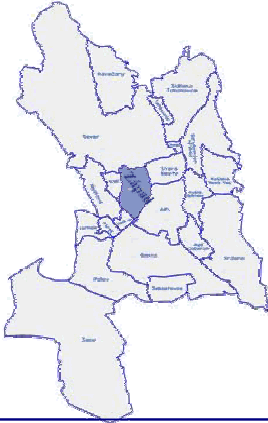

Na Slovensku sa sídla delia podľa počtu obyvateľov podľa Plesníka (1974):

1. malé obce do 500 obyvateľov
2. stredne veľké obce 500 – 1000 obyvateľov
3. veľké obce 1000 – 2000 obyvateľov
4. vidiecke mestá 2000 – 5000 obyvateľov
5. malé mestá 5000 – 20 000 obyvateľov
6. stredne veľké mestá 20 000 – 100 000 obyvateľov
7. veľkomestá nad 100 000 obyvateľov

Keďže sa budeme zaoberať hodnotením sídlisk pre naše potreby obmedzíme výber sídiel veľkosti na skupinu 7. nad 100 000 obyvateľov, pretože obsahujú najviac sídliskovej výstavby na svojich územiach, oproti ostatným mestám. Do tejto kategórie spadajú dve mestá : Bratislava a Košice.

Rozbor sme previedli v meste Košice s počtom obyvateľov do 250 tis., pretože sa jedná o mesto so sídliskami menších rozmerov a možnosťou jednoduchšieho zmapovania. Jedná o urbanistický celok, ktorý prešiel všetkými fázami výstavby obytných domov a predovšetkým panelovej výstavby. Je to druhé najväčšie mesto v Slovenskej republike a na svojom území obsahuje rôzne typy panelových sídlisk z hľadiska umiestnenia v meste, ako aj z hľadiska terénnych podmienok. Mesto obsahuje všetky typy obytnej výstavby, z nich sme vybrali zástupcov do jednotlivých sledovaných skupín.

Sledované sídliská podľa polohy v meste:

<p>CENTRÁLNE SÍDLISKO STREDOVÉ</p> <p><b>Košice . mestská časť JUH</b> Rozloha:10,3 km<sup>2</sup> Počet obyvateľov: 23 561 Košice IV</p> <p>Počet ulíc* : 13 Rok výstavby: 1970</p>	
<p>SÍDLISKO V MEDZIĽAHLEJ POLOHE</p> <p><b>Košice . mestská časť ZÁPAD</b> Rozloha:5,3 km<sup>2</sup> Počet obyvateľov: 42 156 Košice II</p> <p>Počet ulíc* : 30 Rok výstavby: 1960</p>	
<p>SÍDLISKO V OKRAJOVEJ POLOHE</p> <p><b>Košice . mestská časť DARGOVSKÝCH HRDINOV</b> Rozloha: 11,3 km<sup>2</sup> Počet obyvateľov: 30 800 Košice III</p> <p>Počet ulíc* : 25 Rok výstavby: 1979</p>	

Obr. 41 Sledované panelové sídliská

\*poznámka počet ulíc v našom prípade znamená, administratívne označenia priestorov sídlisk názvami

Rozbor bol spracovaný na troch veľkých sídliskových častiach v meste Košice, každé sídlisko reprezentovalo rôznu skupinu sídlisk podľa umiestnenia v rámci mesta. Spolu sa zmapovalo 68 ulíc. Mapovanie bolo zamerané na zistenie všetkých foriem regenerácií ktoré prebehli na daných sídliskách.



Na základe rozborových výsledkov sme vytvorili tabuľkovú podobu výsledkov. V tabuľke sme umiestnili všetky formy regenerácie sídliska, ktoré boli nájdené.

Tab.1 Rozbor regenerácie

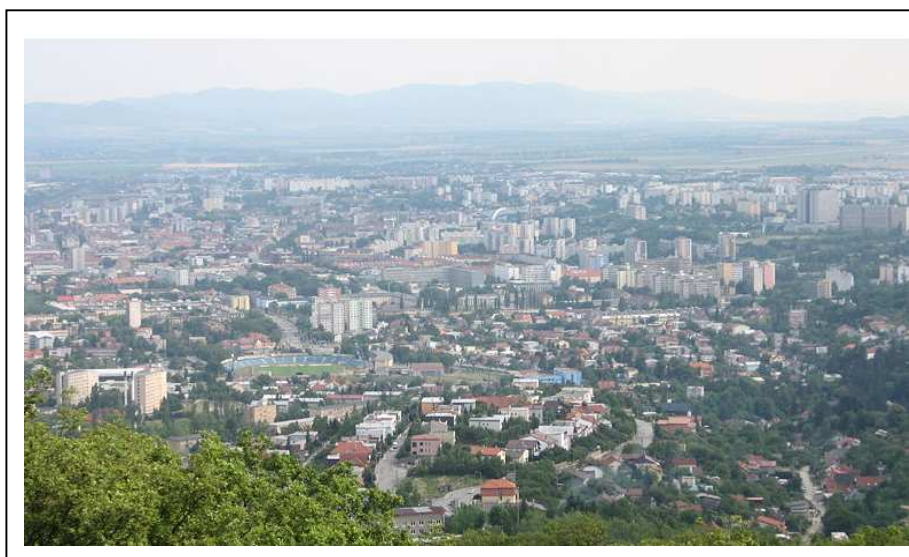
Ulica	Bytový fond			Inžinierske siete	komunikácie		
	zateplenie	nadstavba	dostavba		cesty	chodníky	parkoviská
1.							
2.							

atraktivity			Zeleň		
Pasívne (odpočinkové plochy)	Detské ihriská	Športové aktivity	Stromy	Kry	údr

Do tabuľky budú vpísané názvy ulíc podľa skupiny sídliska a vpísaná značka (+) ak na danej sledovanej ulici bola zistená konkrétna forma regenerácie, ak tam nebola budeme uvádzať značku (-). (tabuľka je vlastnou koncepciou)

\*poznámka: ulica uvedená v texte a tabuľke znamená administratívne označenie sídliskových priestorov

Na konci rozborov uvedieme percentuálny výsledok mapovania a zistíme, ktoré typy regenerácie prevládajú.



Obr.42 Košice mestská časť Juh [www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)



Obr. 43 Košice mestská časť Západ Sídliisko Terasa



Obr. 44 Košice mestská časť Dargovských Hrdinov  
[www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

Tab.2 Košice . mestská časť DARGOVSKÝCH HRDINOV														
Ulica	Bytový fond				Inžinierske siete	komunikácie			atraktivity				zeleň	
	zateplenie	nadstavba	dostavba			cesty	chodníky	parkoviská	Pasívne (odpočinkové plochy)	Detské ihriská	Športové aktivity	Štromy (vertikálna zeleň)	Kry (detailná zeleň)	údržba
Dvorkinova	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-
Mauerova	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Povstanie čs.ludu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
Clementisova	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-	+	+	-
Postupimská	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Kapt. Jaroša	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-	+	+	-
Bielocerkevská	+	-	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	+	-
Jaltská	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Buzulucká	+	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Zupková	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	+	-
Krosnianská	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Charkovská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Ovručská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Adlerová	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Fábryho	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Exnárová	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Marš. Koneva	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Krosnianská	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Baššovanského	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	-
Jegorovovo n.	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Benadová	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-
Tokajická	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-
Lidické n.	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-
Kurska	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+	-
Kalinovská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-

Tab. 3 Košice . mestská časť ZÁPAD															
Ulica	Bytový fond			Inžinierske siete	cesty	chodníky	komunikácie			Atraktivity			zeleň		
	zateplenie	nadstavba	dostavba				parkoviská	Pasívne (odpočinkové plochy)	Detské ihriská	Sportové aktivity	Stromy (vertikálna zeleň)	Kry (detailná zeleň)	údržba		
Jazminová	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	
Narcisová	+	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	
Bernoláková	+	+	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tri hôrky	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	
Idanská	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	
Pražská	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	
Muškatová	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	
Robotnícka	+	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	
Trebišovská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	
Humenská	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	-	
Rožňavská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	
Šafáriková tr.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kežmarská	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	+	
Guderová	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	
Nešporová	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	+	+	
Tučkova	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	
Markušova	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	
Uherova	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	
Ružinska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	
Brigadnícka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	
Obrody	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
Slobody	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
Pokroku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	
Výstavby	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hronská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sokolovská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	
Čapajevova	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	
Obchodná	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lesnícka	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	
Polovnícka	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	
Považská	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	

Čapajevova	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Obchodná	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lesnícka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Poľovnícka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Považská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tab. 4 Košice . mestská časť JUH

Ulica	Bytový fond		Inžinierske siete	komunikácie		atraktivity				zeleň			
	zateplenie	nadstavba		cesty	chodníky	parkoviská	Pasívne (odpočinkové plochy)	Detské ihriská	Športové aktivity	Stromy (vertikálna zeleň)	Kry (detailná zeleň)	údržba	
Vojvodská	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-
Šoltésovej	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Južná trieda	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	+	+	+
Pastérovo námestie	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Panelová	+	-	-	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+
Srbská	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Bulharská	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Fibichová	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Paláriková	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Partizánska	+	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+	+	+
Jantárová	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Rosná	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Oštepová	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+

## 5.4.2 VÝSLEDKY ROZBORU REGENERÁCIE NA VYBRANÝCH SLOVENSKÝCH SÍDLISKÁCH

Tab. 5 vyhodnotenie sídlisk:

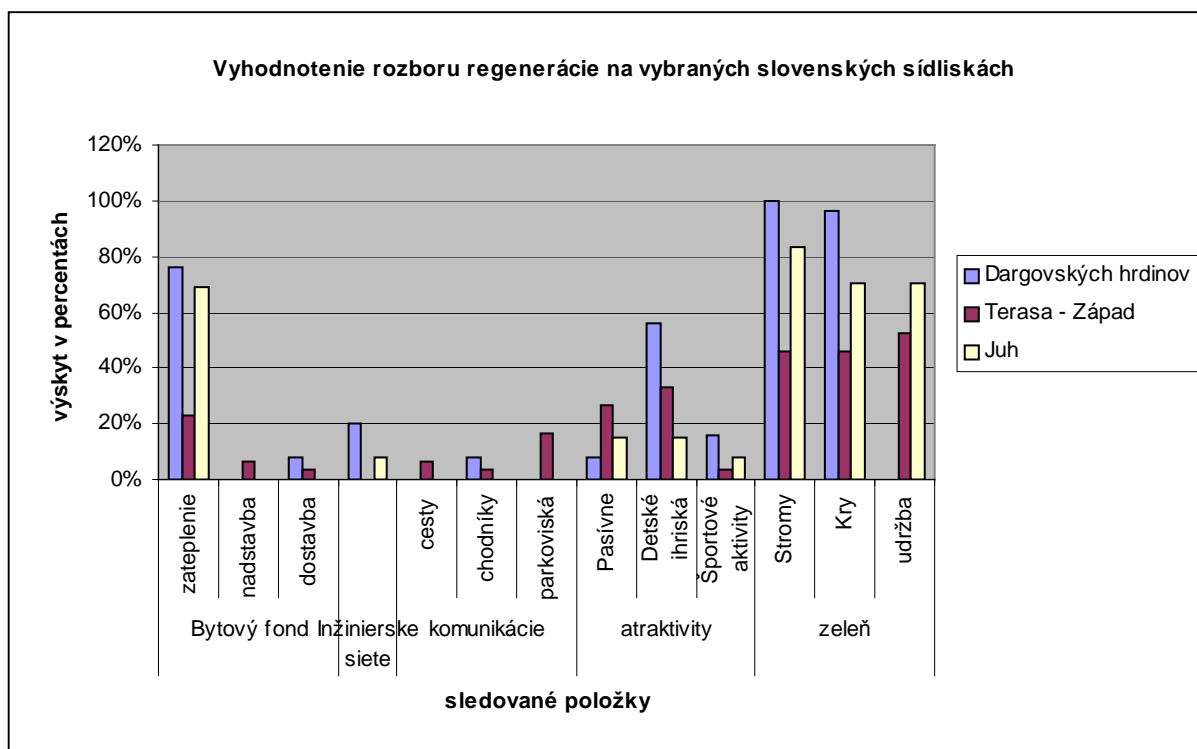
Košice . mestská časť DARGOVSKÝCH HRDINOV												
Ulica	Bytový fond		Inžinierske siete	komunikácie			atraktivity			zeleň		
	zateplenie	nadstavba		cesty	chodníky	parkoviská	Pasívne (odpočinkové plochy)	Detské ihriská	Športové aktivity	Stromy	Kry	údržba
	19	0	5	0	2	0	2	2	14	4	25	0
	76%	0%	20%	0%	8%	0%	8%	8%	56%	16%	100%	0%

Košice . mestská časť ZÁPAD												
Ulica	Bytový fond		Inžinierske siete	komunikácie			atraktivity			zeleň		
	zateplenie	nadstavba		cesty	chodníky	parkoviská	Pasívne (odpočinkové plochy)	Detské ihriská	Športové aktivity	Stromy	Kry	údržba
	7	2	0	2	1	5	8	10	1	14	14	16
	23%	6,6%	0%	6,6%	3,3%	16,5%	26,4%	33%	3,3%	46,2%	46,2%	52,8%

Košice . mestská časť JUH												
Ulica	Bytový fond		Inžinierske siete	komunikácie			atraktivity			zeleň		
	zateplenie	nadstavba		cesty	chodníky	parkoviská	Pasívne (odpočinkové plochy)	Detské ihriská	Športové aktivity	Stromy	Kry	údržba
	9	0	1	0	0	0	2	2	1	11	10	10
	69%	0%	7,6%	0%	0%	0%	15%	15%	7,6%	83,6%	70,6%	70,6%



Graf 1. Vyhodnotenie rozboru regenerácie

Podľa výsledkov rozboru je zrejmé, že na slovenských sídliskách je prioritou regenerácie obnova bytového fondu, konkrétne zateplovanie fasád panelových domov, výstavba detských ihrísk a dosadba zelene. Verejné plochy sídliska zostávajú prázdne a bez využitia pre všetkých obyvateľov, ktorý sa nemôžu v nej rekreaovať pretože nemajú kde. Obnova rekreačných aktivít sú nahrádzané dosadbou zelene bez aktívneho využívania týchto plôch.

Pričom dosadba zelene nieje žiadnou náhradou za aktivity, ktoré majú ponúkať verejné plochy sídliska. Kvalitná zeleň má byť len doplnkom kvalitného vybavenia verejných plôch sídliska. Jedinou skupinou obyvateľov, ktorým sú umožnené plnohodnotné aktivity sú malé deti predškolského veku.

Z tohto hodnotenia vyplýva, že rekreácia na sídliskách je momentálne na jednom z posledných miest regenerácie. Verejné plochy niesú ponúkané na využitie pre všetkých obyvateľov sídliska.

## 5.5 REGENERACE PANELOVÝCH SÍDLISK PRE POTREBY REKREÁCIE

Regenerácia panelového sídliska na Slovensku zahŕňa tieto problémy:

- Tepelná izolácia bytového domu
- Odstránenie statických nedostatkov bytového domu
- Zmena dokončenej stavby bytového domu
- Odstránenie systémových porúch
- Opravy a modernizácia spoločných priestorov bytového domu (Čimová, 2008)

Z uvedeného vyplýva, že problémy riešené v regenerovaných sídliskách na Slovensku financované pomocou štátnych príspevkov sú zamerané len na obnovu bytového domu v celku. Pritom sa úplne zabúda na problémy nekultúrneho prostredia sídliska.

Zeleň patrí medzi základných nositeľov rekreácie na sídliskách, pretože sídliská boli stavané a plánované ako bývanie v parku, všetky verejné priestory a aktivity v nich sú, alebo mali by byť komponované do zelene.

Náš súčasný pohľad na zeleň v urbanistických plánoch panelových sídlisk je, až na malé výnimky, že ju pokladáme za niečo sekundárne okrajové. Nepodlieha rovnakej hodnotovej úrovni ako iné, u ktorých je samozrejme že majú vyššiu úroveň (bývanie, výroba, občianska vybavenosť, doprava, technická infraštruktúra \*).

Rekreačné životné prostredie prispieva k pohodovému mestskému životu. Jedným z dôležitých faktorov rekreácie vo verejných priestoroch mesta je znižovať závislosť ľudí na autách, ktorými ľudia utekajú z miest. Verejné priestory na panelových sídliskách by mali byť tvorené bezpečné, príjemné a krásne. Popritom úspešné rekreačné priestory (Madden, 2003) musia spĺňať tieto základné faktory:

1. dostupnosť
2. pohodlie a vzhľad
3. využitie a aktivity
4. socialbilitu (Madden, 2003)

Podľa Koláča (1973), aby sme mohli zlepšiť a vytvoriť plochy pre rekreáciu je potrebné splniť požiadavky hygienické, estetické a na konci požiadavky technické, materiálne spojené s vybavením plôch.

Práve zeleň je potrebná na splnenie prvých dvoch požiadaviek na tvorbu rekreačných plôch v sídlisku.

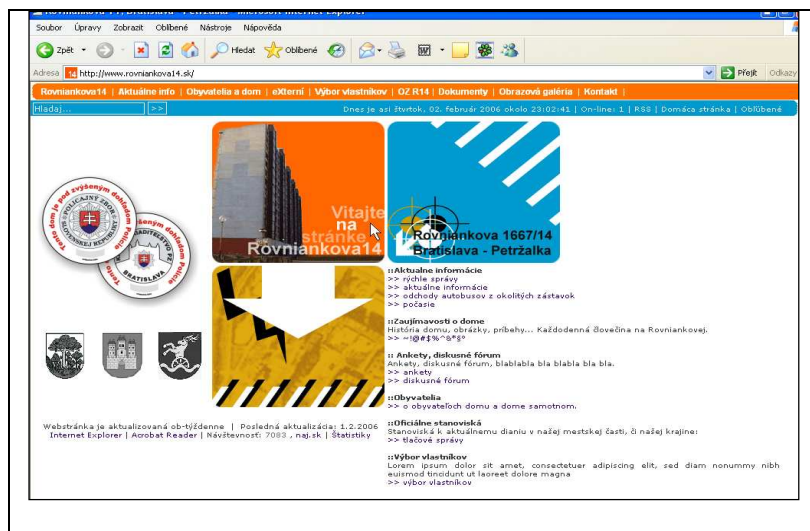
Podľa Honermeiera (2003) je práve znížený, ale funkčný štandard vybavenia verejných priestorov (zeleňou, atraktivitami a materiálom vybavením) lepší, než neskoršie znižovanie údržby drahších neefektívnejších priestorov, pre nedostatok financií (viď tabuľka).

Tabuľka 6 Porovnanie navrhovaných opatrení (Honermeier, 2003 upravené)

<b>Varianta A</b>	<b>Varianta B</b>
<b>Zníženie štandardu údržby</b>	<b>Zníženie štandardu vybavenia</b>
1. omedzenie množstva v závislosti na dostupné kapacity aj pod odbornú prijateľnú úroveň	1. prispôbenie všetkých projektov novostavby a sanačných opatrení standardizovaným smerniciam
2. -krátkodobé zníženie nákladov, pretože náklady na údržbu sa rovnajú nule -dlhodobé navýšenie nákladov pretože vzniká nutnosť celkovej obnovy komplexu zelene	2. dlhodobé zníženie nákladov, pretože štandardizované projektové smernice vedú k minimalizácii nákladov na stavbu a údržbu plôch zelene
3. funkčnosť plochy zelene už po krátkej dobe nieje zaručená- zeleň ako „mäkký“ stanovištný faktor sa necháva zaniknúť	3. funkcia zelene ako faktor navyšujúci hodnotu a vytvárajúci image je na zníženej úrovni dlhodobo zaručená
4. bezpečnostné riziko	4. bezpečnosť prevádzky je zaručená
5. vandalizmus stúpa	5. vandalizmus sa drží v medziach
6. rekreačná funkcia zelene klesá rýchlo až na nulu	6. rekreačná funkcia zelene znižuje kriminalitu a má pozitívny dopad na zdravie a chovanie občanov vo voľnom čase
7. spokojnosť občanov klesá	7. spokojnosť občanov



V súčasnosti sa vynárajú rôzne formy regenerácie obytného priestoru panelového domu, kedy sami obyvatelia sídliska si regenerujú a humanizujú svoje okolie. Jedná sa ale len o výsadbu zelene a umiestnenie odpočinkových lavičiek. Konkrétnym príkladom môže byť bytový dom na Rovniakovej ulici č. 14 v Bratislave, kde ľudia sa sami angažovali o skrášľovanie svojho okolia a životného priestoru. Vytvorením kamerového systému a internetovej stránky boli podľa obyvateľov bytov znížené prejavy vandalizmu a zlepšila sa komunikácia medzi obyvateľmi, vytvorili petíciu za ochranu zelene svojho okolia, sami sa organizujú na úprave bezprostredného okolia svojho domu. Toto zlepšenie informovanosti domu sa prejavilo nielen na kvalite bývania, ale aj na hodnote bytov v tomto bytovom dome (Čerňanský, 2005).



Obr. 45 Internetová stránka obytného domu v Petržalke (www.rovniakova14.sk)

Ako vidieť z príkladu ľudia očakávajú zmenu prostredia, v ktorom žijú. V slovenských podmienkach sa však nezvykne uvažovať o integrovaných projektoch, ktoré by rozvíjali niekoľko funkcií v obytných zónach. všetky projekty sa riešia čiastkovo:

- osobitne parkovanie,
- osobitne zeleň,
- zatepľovanie,

podľa toho ako sú tieto oblasti na úradoch rezortne rozdelené (Čimková, 2008).

Podľa Supuku (2001) plochy na rekreáciu a oddych v intravilánoch miest Slovenska v poslednom období nepribúda a preto je obyvateľstvo zväčša odkázané na blízke, či vzdialené zázemie miest s kvalitnejším prírodným prostredím.

## 6. SÚČASNÝ STAV VÝSKUMU

V súčasnosti sa problematikou regenerácie sídlisk a ich verejných priestorov venuje väčšina krajín, v ktorých sa v minulosti stavali obytné súbory.

Na Slovensku sa touto problematikou začalo zaoberať hnutie Priestory, ale bohužiaľ jediný projekt regenerácie trebišovského sídliska na Slovensku bol zamietnutý.

V Českej republike sa touto problematikou zaoberá Ústav Územného Rozvoja, Ministerstvo Miestneho Rozvoja, ktoré začalo s Programom Regenerácia panelových sídlisk a mnoho iných autorov ako napríklad Aulická, Polešáková a iný.

V Rakúsku sa na túto problematiku vytvoril štátom zvláštní úrad - "Wiener Bodenbereitstellungs- und Stadterneuerungsfonds" (WBSF).

Regeneráciou nemeckých sídlisk sa zaoberá, prevádza a podporuje na základe „Správnej dohody o poskytovaní finančnej pomoci štátu novým zemiam a zemi Berlín“.

V roku 1971 bol vo Francúzku vydaný zákon o rušení nevhodného bývania a preto vznikla agentúra: Národná agentúra lepšieho bývania. Touto problematikou sa zaoberá a finančne podporuje aj súkromná organizácia "La Caisse des depots et consignation"

## 7. HYPOTÉZA

Regenerácia sídlisk je nevyhnutný proces hlavne v dnešnej dobe približne 30 rokov po výstavbe najväčších komplexov obytných panelových domov. Pôvodná generácia prvých nájomníkov sa blíži dôchodkovému veku, alebo sa už vymenila za inú. Preto je dôležité riešiť a začať s regeneráciou panelových sídlisk komplexne. To jest zahrňujúc všetky obytné funkcie sídliska od opráv zastaralého bytového fondu až do, v niektorých prípadoch, nikdy nevybavený verejný parter. Meniace sa vekové skupiny vytvárajú hlavný dôvod regenerovať aj verejné priestory panelových sídlisk a vytvárať aktivity pre všetky vekové kategórie bývajúce na sídliskách. To znamená, že komplexné riešenie zahŕňa aj verejné priestory. Z podstaty funkcie sídlisk ako obytného priestoru vyplýva, že verejný priestor musí plniť predovšetkým rekreačnú funkciu (tá je podriadená prostrediu), zahrňujúc rôzne voľno-časové aktivity všetkých vekových kategórií a zároveň rekreácia na týchto verejných priestoroch je úzko spojená s prírodným prostredím v ktorom sa dané pre rekreáciu využívané priestory nachádzajú. Keď pri regenerácii zabudneme alebo vylúčime túto primárnu zložku a sídliskové verejné priestory nebudú plniť rekreačnú funkciu panelové sídlisko smeruje k vzniku sociálnych problémov, odchodu vyššej a strednej vrstvy zo sídliska a to by smerovalo k vzniku slumu.

**To znamená že prostredie, resp. prírodné danosti, v ktorom sa sídlisko nachádza ovplyvňuje ďalšie možnosti a spôsoby rekonštrukcie rekreačných plôch na panelových sídliskách.**

Cieľom práce je prehodnotiť a analyzovať rekreačný potenciál panelových sídlisk pre jeho správne ďalšie využitie na rekreáciu svojich obyvateľov.

## 8. HODNOTENIE REKREAČNÉHO POTENCIÁLU SÍDLISK

V nasledovnom hodnotení sa budeme zaoberať hľadaním reálne vhodných sídlisk pre regeneráciu.

Hodnotenie rozdelíme na dve časti.

1. Hodnotenie sídlisk v rámci ich rekreačného potenciálu. Následne po vyhodnotení sa sídlisko zaradi do skupiny podľa jeho rekreačného potenciálu.

*Vzhľadom na to že panelové sídliská môžu vykazovať vysoký potenciál pre rekreáciu, čo môže vyplývať z ich umiestnenia v rekreačne zaujímavom prostredí, môžu zároveň vykazovať aj veľmi slabú, alebo žiadnu úroveň rekreácie vo svojich verejných priestoroch, preto nieje vhodné sa zaoberať len jednou úrovňou hodnotenia panelového sídliska ako celku.*

2. Ďalšie hodnotenie bude zamerané na verejné priestory v konkrétnych sídliskách, ktoré budú už zaradené po predchádzajúcom hodnotení do príslušnej skupiny, pretože sídlisko aj keď má rekreačný potenciál to neznamená že jeho verejné priestory sú atraktívne a použiteľné pre rekreáciu obyvateľov. Preto je nutné hĺbkové zhodnotenie verejných priestorov týchto zaradených sídlisk a ich zaradenie do konkrétnych typov podľa toho aký rekreačný potenciál ponúkajú. A nakoniec podľa toho bude možné vyvodiť akým spôsobom sa majú ďalej uberať počas regenerácie.

Druhé hodnotenie konkrétne verejných priestorov sledovaných panelových sídlisk, nám bude povie, či dané panelové sídlisko ako celok skutočne využíva svoj existujúci rekreačný potenciál.

Primárne možné výsledky kombinácií z hodnotenia sídlisk a verejných priestorov:

### **1. SÍDLISKO SO SLABÝM ALEBO ŽIADNYM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCIÍ S VEREJNÝM PRIESTOROM BEZ REKREAČNÉHO POTENCIÁLU**

Pri tejto skupine vyplýva, že panelové sídlisko nemôže ďalej rozvíjať svoje rekreačné aktivity, zväčšovať svoje prostredie atď., ale malo by byť podriadené inému rekreačnému prostrediu pod ktoré patrí, pretože jeho verejné prostredie slúži pre iné mestské aktivity.

### **2.SÍDLISKO S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCIÍ S VEREJNÝM PRIESTOROM S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM**

Pri tejto skupine panelového sídliska rekreácia na verejných priestoroch zjavne prebieha, verejné priestory sú atraktívne pre ich obyvateľov. Preto už nieje nutné ďalšie zasahovanie do týchto priestorov. Samozrejme nehovorím o následnej údržbe.

### **3.SÍDLISKO S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCIÍ S VEREJNÝM PRIESTOROM BEZ REKREAČNÉHO POTENCIÁLU, ALEBO SO SLABÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM**

pri tejto skupine sa jedná o panelové sídlisko, ktoré podľa všetkého má na svojom území potenciál využiteľný pre rekreáciu, ale verejné priestory nevykazujú možnosti rekreácie, tak vtedy to môžeme brať ako signál pre regeneráciu. Takéto sídlisko je

vhodné a nutné regenerovať. Panelové sídlisko je vhodné na rekreáciu no nemá vyvinuté možnosti rekreácie na svojom území.

#### **4.SÍDLISKO SO SLABÝM, ALEBO ŽIADNYM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCIÍ S VEREJNÝM PRIESTOROM S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM**

Do tejto kategórie patria panelové sídliská, ktoré síce vôbec nemajú prírodný potenciál, to jest ich územie je rekreačne nezaujímavé, ale sú tam umelo vytvorené kvalitné podmienky pre rekreáciu obyvateľov.

Na základe tohto hodnotenia zistím ktoré sídlisko je najvhodnejšie pre regeneráciu a akým spôsobom pri nej pokračovať.

V tejto kapitole uvedieme spôsob hodnotenia sídlisk podľa rekreačného potenciálu do jednotlivých kategórií uvedených v predchádzajúcej kapitole zameranej na sídliská a ich verejné priestory.

### **8.1. METODIKA HODNOTENIA PANELOVÝCH SÍDLISK**

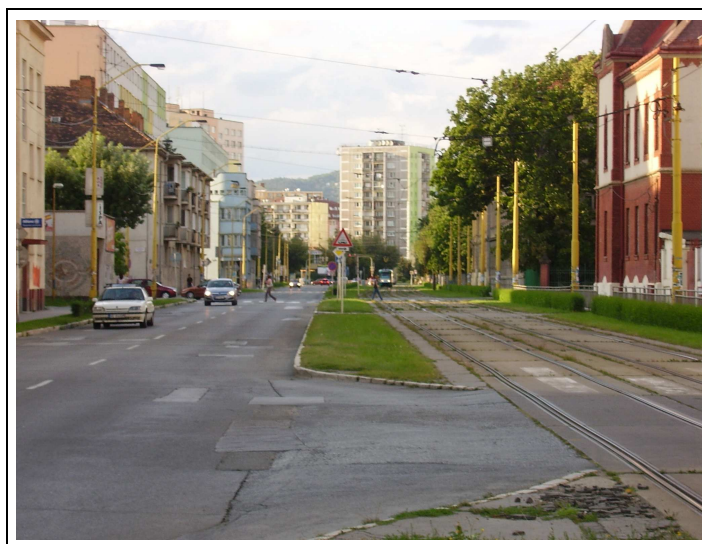
#### **8.1.1. DELENIE PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU**

Toto delenie je dôležité z hľadiska vplyvu rekreácie na sídlisko a zároveň na život na sídlisku, verejných priestoroch sídliska. Delenie rozdeľuje sídliská na štyri typy podľa celkového rekreačného potenciálu , ktorý ponúka jeho bezprostredné okolie a jeho verejné priestory. Delenie je vypracované na základe hĺbkového preskúmania problematiky rekreácie v predchádzajúcich kapitolách.

- Sídliská bez rekreačného potenciálu
- Sídliská so slabým rekreačným potenciálom
- Sídliská so stredne silným rekreačným potenciálom
- Sídliská so silným rekreačným potenciálom

#### **1. SÍDLISKÁ BEZ REKREAČNÉHO POTENCIÁLU**

Sú to sídliskové súbory vystavané v centrách miest, alebo ako súčasť novovybudovaných miest (počas socialistickej výstavby v ČSSR). Takéto obytné súbory je možno nájsť prevažne na Považí, napríklad Považská Bystrica, Púchov, Nová Dubnica nad Váhom, Nové mesto nad Váhom.... , alebo sú možné nájsť vystavané v bezprostrednej blízkosti pôvodnej centrálnnej výstavby historických miest. Sídliskové súbory väčšinou s vysokou hustotou zástavby s priestorovo obmedzenými verejnými priestormi. Dané priestory majú zväčša inú než rekreačnú funkciu (parkovanie, hygienické pásy zelene...). Rekreácia je závislá hlavne od plôch verejných mestských parkov, ktoré sú priamo naviazané na centrum mesta.



Obr.46 Centrálné sídlisko Mojzesova Košice  
Foto: Holub Peter



Obr.47, 48 Sídliskové priestory so dopravnou, obchodnou a inou funkciou  
Foto: Holub Peter

Verejné priestory vytvárajú priestor pre aktivity všetkých obyvateľov, nielen pre užívateľov konkrétnych bytov. Aktivity sú obmedzené pre všetky mestotvorné aktivity, ako sú obchodná dopravná a spoločenská funkcia.

## 2. SÍDLISKÁ SO SLABÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM

Sídliskové súbory v centrálnych zónach mesta, alebo v husto zastavenej výstavbe. Táto kategória sídlisk vychádza prevažne z kategórie sídlisk 1., ale v tomto prípade sa na ich územiach vyskytujú aj priestory otvorené vhodné pre rekreáciu obyvateľov. Sú to priestory prevažne vnútroblokového charakteru, oddelené od hlučných a prevádzkových komunikácií. Ďalej sa jedná o sídliskové súbory v medziľahlej polohe medzi centrálnymi a okrajovými časťami mesta.



Obr.49 Sídliisko Sever so slabým rekreačným potenciálom sídliskový súbor vnútro-blokového charakteru Foto: Holub Peter

### 3. SÍDLISKÁ SO STREDNE SILNÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM

Do tejto kategórie patria všetky sídliskové súbory stavané na okrajoch miest s voľným typom výstavby, bez zahustenej zástavby obytných domov. Medzi obytnými domami sú rozsiahle veľkorysé verejné priestory , alebo sa tu nachádzajú priestory po nedokončenej výstavbe.



Obr.50 Sídliisko Terasa Košice veľkorysé voľné (prázdne) priestory Foto: Holub Peter

Priestory sídlisk nie sú využívané na iné aktivity ako spoločenské a rekreačné. Tieto priestory nie sú využívané pre obchodné aktivity mesta. Sídlišká sú využívané prevažne len obyvateľmi konkrétnych obytných domov.

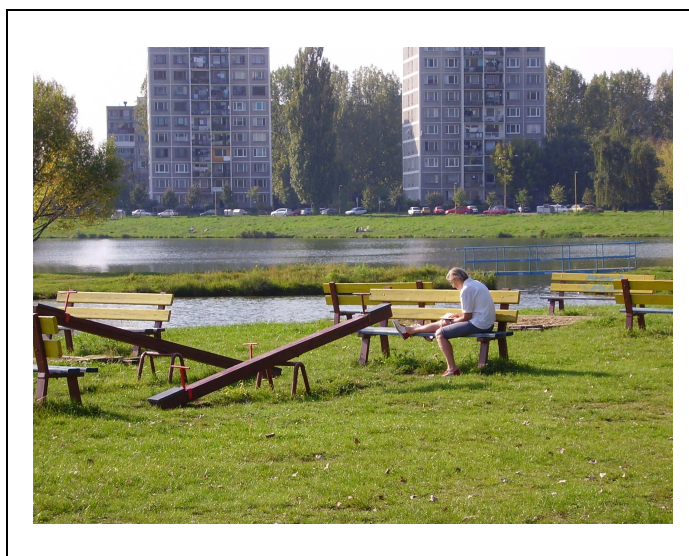
#### 4. SÍDLISKÁ SO SILNÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM

Do tejto kategórie sídlisk patria súbory sídlisk, prevažne na okrajoch miest s voľným napojením na okolitú krajinu ( lesy, lúky). Cez jeho územia prechádzajú rôzne atraktivity akými sú vodné toky, vodné plochy, pôvodné vegetačné niky a podobne.



Obr.51 Sídlisko Furča priestory pôvodných lesných porastov  
Foto: Holub Peter

Na území sídliskových súborov sa môžu nachádzať aj rôzne formy vodných plôch, využívaných alebo nevyužívaných obyvateľmi. Tieto prvky výrazne zlepšujú a ovplyvňujú kvalitu bývania na tomto území mesta. Sídliskové súbory s rôznymi prírodnými geomorfologickými tvarmi , nerovnosťami terénu, pôdnymi stržami a pod.



Obr.52 Sídlisko Jazero Košice Príklad sídlisk s atraktívnou vodnou plochou na svojom území  
Foto: Holub Peter



## 8.1.2. HODNOTENIE PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

Na toto hodnotenie sme vybrali tieto kritéria, pretože najlepšie vystihujú sídlisko a jeho vzťah a možnosti pre rekreačné využitie svojho územia:

1. umiestnenie sídliska v rámci mesta
2. napojenie na krajinu (možnosť napojenia rekreačných verejných priestorov na krajinu)
3. pôvodné prírodné formy (landmark), lokálna zaujímavosť na rekreačných verejných priestoroch
4. miera uzavretosti rekreačných verejných priestorov
5. priestorové rozloženie rekreačných verejných priestorov

Tieto kritéria sa sme vybrali na základe prechádzajúcich teoretických východísk, opísaných v predchádzajúcich kapitolách.

### 8.1.2.1. OPIS JEDNOTLIVÝCH KRITÉRIÍ

#### 1. umiestnenie sídliska v rámci mesta

podľa Finku (1994) rozdeľujeme polohy istého prvku do troch skupín:

1. vnútorné (obkolesené zo všetkých strán príbuznými prvkami)
2. hraničné (susediace s prvkami iných skupín)
3. vonkajšie (prislúchajúce k skupine a sú polohovo vyčlenené)

Kolář ( 1973 ) rozdeľuje časti mesta podľa funkcie ktorú ponúkajú alebo zahrňujú vo svojom území. Rozdelil ich na tri skupiny hlavne podľa ich vplyvu na riešenie rekreačných aktivít na ich území:

1. s nespoločenskou funkciou
2. s nevýraznou spoločenskou funkciou
3. so spoločenskou funkciou

Podľa autora časti sídiel so spoločenskou funkciou sú výrazne ovplyvňované centrom mesta, a rekreačné funkcie sú smerované priamo na toto centrum, sú od neho závislé.

Na základe týchto členení priestoru, je možné vytvoriť kritéria pre zaradenie do skupín podľa polohy, to jest- *umiestnenia sídliska v rámci mesta*.

Aj mesto samotné je možno deliť na plochy stredové, medziľahlé a okrajové, v niektorých prípadoch môžeme nájsť aj časti miest, ktoré sa nenachádzajú v častiach súvislo zastavaných, tieto časti miest môžeme nazývať aj satelitmi , alebo trabantmi.

Pre potreby sídlisk rozdelíme **umiestnenie sídlisk v rámci mesta**, takto:

1. **centrálne sídliská s výraznou spoločenskou funkciou**
2. **medziľahlé sídliská s nevýraznou spoločenskou funkciou**
3. **okrajové sídliská bez spoločenskej funkcie**

## **2. napojenie na krajinu** **(možnosť napojenia rekreačných verejných priestorov na krajinu)**

toto kritérium zahŕňa sídliská s možnosťou napojenia na voľnú krajinu v blízkosti sídliska (nezaštvávané voľné plochy). Napojenie na voľnú krajinu určenú na rekreáciu vyzdvihuje aj Žák (1947), pretože podľa neho len ona je schopná zabezpečiť celkové uvoľnenie organizmu po vyčerpávajúcich situáciách.

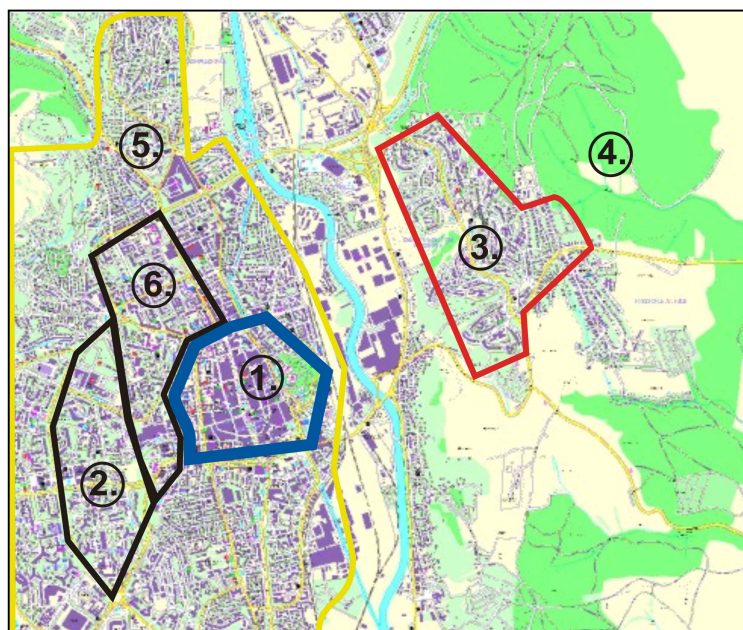
- 1. priame napojenie na krajinu**
- 2. priame napojenie na krajinu s obmedzením**
- 3. nepriame napojenie na krajinu**

*1. priame napojenie na krajinu:* jedná sa o obytné súbory , ktoré neboli stavané v centrálnych polohách obostavané ďalšími mesto-tvornými prvkami, ale hlavne po jeho okrajoch a majú reálne možnosti využívať okolitú krajinu pre svoj úžitok v rámci rekreačných aktivít, vďaka týmto priestorom výrazne zväčšiť svoje rekreačné verejné priestory a naplňať ich aktivitami, ktoré sa nenachádzajú v rámci sídliska

toto sídlisko je napojené na priamo bez obmedzení na okolitú krajinu ,ktorá je v jeho bezprostrednom okolí. Okolitou krajinou v tomto prípade pritom rozumieme človekom nenarušenú, alebo priemyslom nenarušenú krajinu, konkrétne sa jedná o rôzne formy nevyužívanej krajiny, akými sú pôvodné lesné porasty, rôzne výmole, opustené nedostavané plochy, lúky atď. významnou krajinnou zložkou sú aj vodné plochy, riečne korytá, ktoré výrazne zvyšujú rekreačný potenciál sídliska

*2. priame napojenie na krajinu s obmedzením:* jedná sa o sídlisko ako v kategórii 1. priame napojenie, ale s tým rozdielom, že sídlisko síce má priamy kontakt s krajinou, ale len cez existujúce, alebo novo navrhované nadzemné alebo podzemné prechody

*3. nepriame napojenie na krajinu:* toto sídlisko je od voľnej okolitej krajiny vzdialené , alebo je natoľko izolované , že nieje možné ju využívať. Medzi sídliskom a voľnou krajinou je bariéra vo forme priemyselných areálov, alebo iných mesto-tvorných štruktúr. Alebo je krajina využívaná striktno na poľnohospodárske účely.



Legenda k obrázku:  
 1.centrum mesta  
 2.centrálné a medziľahlé sídlisko bez možnosti napojenia na krajinu  
 3.okrajové sídlisko s možnosťou napojenia na krajinu  
 4.vol'ná okolitá krajina  
 5.zmiešaná zóna bývanie a priemyslu  
 6.centrálné sídlisko

Obr.53 Príklad napojenia sídlisk na krajinu (mesto Košice)

### 3. pôvodné prírodné formy (landmark), lokálna zaujímavosť na rekreačných verejných priestoroch

kategória zahrňujúca špecifické prvky vyskytujúce sa na rekreačných verejných priestoroch, ktoré svojím charakterom a jedinečnosťou môžu pomôcť pri rozvoji rekreačných aktivít na sídlisku (to jest vodné plochy, pôvodné porasty, architektonické diela....). jedná sa o prvky, ktoré sú jedinečné pre dané miesto a zatriktívňujú rekreačné verejné priestory pre obyvateľov. Takzvané Landmarks (Carmona, 2003).

Tieto prvky môžeme rozdeliť na prírodné, architektonické, kultúrne spoločenské. Prírodné: vodné prvky (jazerá, rieky, mŕtve korytá) Architektonické: stavebné pamiatky, moderná architektúra, Kultúrno-spoločenské: podujatia, slávnosti



Obr.54 Prírodné lokálne zaujímavosti v ľavo štrkoviská sídlisko Košice- Jazero



Obr.55 Mŕtve ramená Bratislava-Petržalka Foto: Holub Peter



Obr.56 Architektonická lokálna zaujímavosť  
(kultúrno-spoločenská) Kaplnka sv. Heleny  
Považská bystrica Rozkvet  
[www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

- 1. existujúca prírodná zaujímavosť, lokálna zaujímavosť**
- 2. bez prírodnej zaujímavosti, lokálnej zaujímavosti s inými rekreačnými možnosťami**
- 3. bez prírodnej zaujímavosti, lokálnej zaujímavosti**

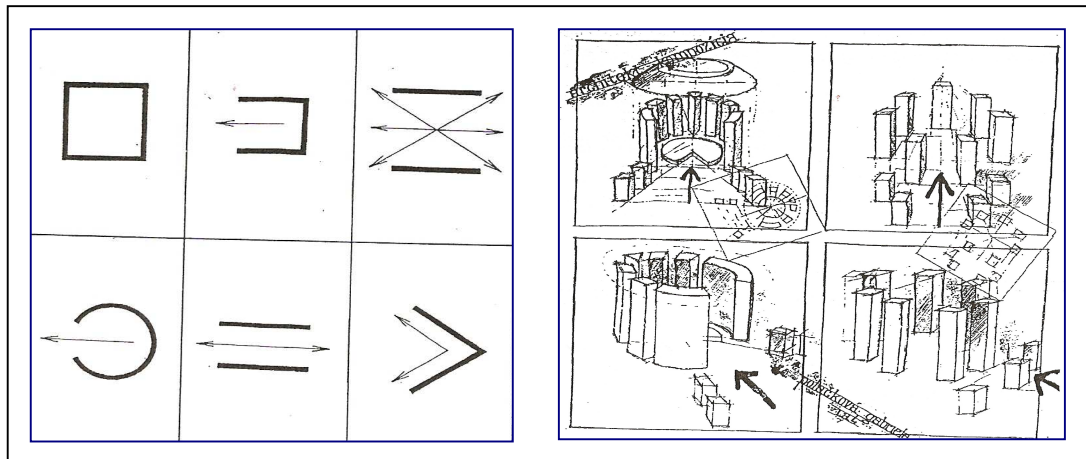
1. existujúca prírodná zaujímavosť, lokálna zaujímavosť: Jedná sa o sídliskové súbory na ktorých je možné nájsť rôzne druhy prírodných zaujímavostí, alebo lokálnych zaujímavosti (opísané v predchádzajúcom texte), takéto priestory ponúkajú rôzne druhy možností rekreácie od dlhodobej po krátkodobú každodennú rekreáciu.

2. bez prírodnej zaujímavosti, lokálnej zaujímavosti s inými rekreačnými možnosťami: sú to sídliskové súbory ktoré na svojom území nemajú žiadne zaujímavé miesta pre možnosť trávenia voľného času. Sídliskové súbory sa nachádzajú v oblasti ktoré je napojené na voľné prírodné priestory, ktoré môžu byť používané na rekreáciu obyvateľov (lúky, polia, lesy ... )

3. bez rekreačnej zaujímavosti a bez lokálnej zaujímavosti: sídliskové súbory ktoré neobsahujú na svojom území žiadne rekreačné zaujímavosti, ktoré podporujú a pobytové aktivity obyvateľov, na tomto území sa nachádzajú len územia vhodné pre krátkodobú rekreáciu obyvateľov.

#### **4. *miera uzavretosti rekreačných verejných priestorov***

vo vzťahu k uzavretosti priestoru Finka(1996) hovorí o priestoroch pôsobiacich ako uzavreté, polouzavreté a otvorené. Pričom uzavreté priestory sú zväčša fyzicky uzatvorené zo všetkých strán rovinami stenových prvkov, pocit uzavretosti je veľmi dôležitý pretože vytvára pocit intimity, jej pôsobenie pritom môže byť pozitívne alebo negatívne. Polouzatvorené, poloopené priestory sú tie formy, ktoré nie sú presne tvarovo ohraničené, ale sú tvarovo určité. Pri týchto priestoroch hrá dôležitú úlohu tvar priestoru dva druhy: písmeno C a V. otvorené priestory sú expandujúce, minimálne ohraničené, resp. neohraničené, ktorých mierka nedovoľuje určiť ich hranice z ľubovlného bodu plochy. Tieto priestory môžu vytvárať pocit fóbie.



Obr.57 Príklady uzavretých, poloopených a otvorených priestorov (v ľavo) Príklady poloopených priestorov v tvare písmena C a V (v pravo)

Pre potreby sídlisk sme mieru uzavretosti rekreačných verejných priestorov rozdelili takto:

1. uzavreté rekreačné verejné priestory
2. poloopené rekreačné verejné priestory
3. otvorené rekreačné verejné priestory

1. uzavreté rekreačné verejné priestory: opticky aj fyzicky uzatvorené obytné priestory stenami obytných domov. Vytvárajú pocit intímneho priestoru. Sú to priestory prevažne pre obyvateľov konkrétnych obytných domov. Sú opticky oddelené od iných priestorov sídliska.



Obr.58 Uzatvorené rekreačné verejné priestory  
Sídliisko Košice – Ľahanovce

[www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

2. polootvorené rekreačné verejné priestory: priestory vytvárajúce pocit intimity, ale nie sú úplne fyzicky uzatvorené stenami okolitých budov. Sú tvarovo určené, ale sú otvorené na jednej, alebo viacerých stranách. Taktiež ako predchádzajúce vytvárajú vďaka svojej uzatvorenosti, intímny priestor pre obyvateľov.



Obr.59 Polootvorený rekreačný verejný priestor  
Sídliisko Košice – Železníky [www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

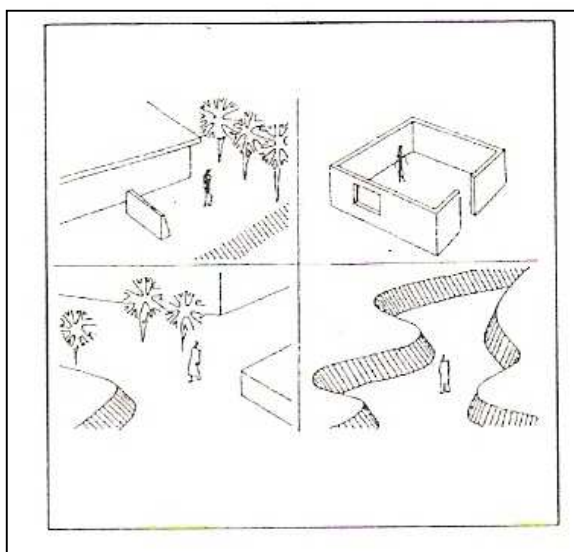
3. otvorené rekreačné verejné priestory: priestory s minimálnym zastavaním plochy obytnými súbormi, jedná sa o rozptýlenú zástavbu, alebo riedku zástavbu vežového typu. Sú to priestory väčšinou voľné bez možnosti vnímania hraníc obytných priestorov a intímnosti priestoru. Pôsobia otvorene a sú bez ťažísk v priestore.



Obr.60 Otvorený rekreačný verejný priestor  
sídliisko Košice – Jazero [www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

## 5. priestorové rozloženie rekreačných verejných priestorov

Finka (1994) rozdeľuje priestor podľa tvaru na centrálny, pozdĺžny a neurčitý tvar. Centrálny priestor vníma ako imanentne statické, čo je podmienené ťažiskom plochy, vyplývajúcou z pôdorysnej charakteristiky tvarov centrálnych priestorov. Z toho vyplýva, že dynamizáciu týchto priestorov je možné narušiť práve potlačením tohto princípu. Na rozdiel od centrálnych priestorov pozdĺžne priestory niesú imanentne tvarovo statické. Vyplýva to z ich jasnej smerovej orientácie priestoru vychádzajúceho z tvarovo podmienenej hierarchie osí priestoru, miera dynamiky je pritom determinovaná. Sú charakterizované navádzajúcimi a odvádžajúcimi prvkami v priestore, tvarom hlavnej osi, resp. tvarom ohraničenia priestoru. Tvarovo neurčité priestory sú spravidla dynamické, vyvolávajú vysokú hladinu napätia, miera dynamiky je podmienená hlavne: proporciami, dynamikou krivky ohraničenia a vnútornou artikuláciou vnímaného priestoru.



Obr.61 Typ priestoru podľa stupňa určitosti a  
Charakteru, zľava hore – priestor neurčitého tvaru  
v pravo hore – centrálny priestor  
v pravo dole – pozdĺžny priestor

Na základe tohto rozdelenia priestoru môžeme aj rekreačný verejný priestor pre naše potreby rozdeliť podľa hore uvedených kritérií, pretože všetky tri typy priestorov je možné na území sídlisk nájsť a definovať:

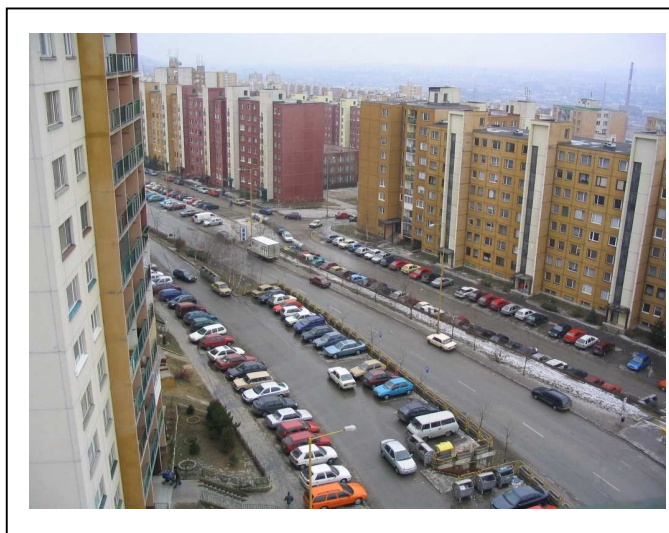
1. **centrálne rekreačné verejné priestory**
2. **pozdĺžne rekreačné verejné priestory**
3. **rekreačné verejné priestory neurčitých tvarov**

1. Centrálny rekreačný priestor : priestor úzko spojený s obytnými budovami. Je nimi obkolesený a budovy vytvárajú akúsi statickú hranicu a oddeľujú tieto rekreačné priestory od ostatných rekreačných priestorov sídliska. Je možno vidieť, alebo vnímať existujúcu alebo vytvoriť intimitu priestoru. Je to priestor zväčša statický (ohraničený) stred (ťažisko plochy) je jasne určený, alebo je ľahko baateľný z proporčných vzťahov obytných priestorov. Je to priestor kde je zrejmé že je a bude využívaný prevažne obyvateľmi konkrétnych panelových budov.



obr.62 Centrálny rekreačný verejný priestor  
[www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

2. Pozdĺžny rekreačný verejný priestor: je veľmi dynamický priestor, bez jasného alebo s jasným smerom pokračovania (toku). Je to prevažne zúžený priestor medzi obytnými súbormi domov bez jasného ťažiska plochy. Obytné domy nevytvárajú jasnú hranicu tohto priestoru a možné komunitné vzťahy ak sú, tak je ich možno nájsť len v bezprostrednej blízkosti bodov. Pretože zvyšný priestor je vnímaný ako komunikácia pre peších a priestor cez ktorý sa ľudia presúvajú z miesta na miesto. Sú to priestory spájajúce iné dôležitejšie body sídliska (mesta), je vnímaný ako koridor.



obr.63 Pozdĺžny rekreačný verejný priestor  
 Foto: Holub Peter

3. Rekreačný verejný priestor neurčitého tvaru: priestor vo veľmi rôznorodom type výstavby, kde vzniká živelné striedanie polo-centrálnych a pozdĺžnych rekreačných verejných priestorov, na ktorých je možné nájsť viac ťažísk priestoru ako je možných centier pre vznik komunity. Dynamický priestor bez jasného „toku“ priestoru a ohraničenia. Priestor otvorený s vyšším potenciálom využitia.





obr.64 Rekreačné verejný priestor neurčitého tvaru  
[www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

#### **8.1.2.2 VYHODNOTENIE HODNOTENIA PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU**

Na základe kritérií z predchádzajúcej kapitoly sme vypracovali tabuľku pomocou, ktorej je možné umiestniť sídliskové súbory do kategórie podľa toho aký rekreačný potenciál ponúkajú. Každé kritérium dostalo známku od 0, 1, alebo 2. pričom 2 je najvyššia známka podľa rekreačného potenciálu a známka 0 najnižšia. Vid' tabuľka.

Každý typ sídliska podľa rekreačného potenciálu má 5 charakteristík, ohodnotených bodom 2, 1 , alebo 0 po sčítaní všetkých bodov z hodnotenia zaradíme sídlisko do príslušnej kategórie podľa rekreačného potenciálu.

Pre naše hodnotenie sme vytvorili toto bodovanie:

1.sídliská bez rekreačného potenciálu  
kombinácia znáмок 0 – 2b

2.sídliská so slabým rekreačným potenciálom  
kombinácia znáмок 3 – 5b

3.sídliská so stredne silným rekreačným potenciálom  
kombinácia znáмок 6 – 8b

4.sídliská so zvýšeným rekreačným potenciálom  
kombinácia znáмок 9 – 10b

P.č	Názov kritéria	Možnosti	Ohodnotenie
1.	umiestnenie sídliska v rámci mesta	centrálne sídliská s výraznou spoločenskou funkciou	0
		medziľahlé sídliská s nevýraznou spoločenskou funkciou	1
		okrajové sídliská bez spoločenskej funkcie	2
2.	napojenie na krajinu (možnosť napojenia rekreačných verejných priestorov na krajinu)	priame napojenie na krajinu	2
		priame napojenie na krajinu s obmedzením	1
		nepriame napojenie na krajinu	0
3.	pôvodné prírodné formy (landmark), lokálna zaujímavosť na rekreačných verejných priestoroch	existujúca prírodná zaujímavosť, lokálna zaujímavosť (možnosť krátkodobej a dlhodobej rekreácie)	2
		bez prírodnej zaujímavosti, lokálnej zaujímavosti (možnosť krátkodobej a dlhodobej rekreácie)	1
		bez prírodnej zaujímavosti, lokálnej zaujímavosti (možnosť krátkodobej rekreácie)	0
4.	miera uzavretosti rekreačných verejných priestorov	uzavreté rekreačné verejné priestory	0
		polootvorené rekreačné verejné priestory	1
		otvorené rekreačné verejné priestory	2
5.	priestorové rozloženie rekreačných verejných priestorov	centrálne rekreačné verejné priestory	0
		pozdĺžne rekreačné verejné priestory	1
		rekreačné verejné priestory neurčitých tvarov	2

Tab. 7. tabuľka vyhodnotenia panelových sídlisk (vznikla ako vlastná koncepcia)

## 8.2. METODIKA HODNOTENIA VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK

### 8.2.1. DELENIE VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

Sídliskové súbory obsahujú jednu veľmi dôležitú zložku a to verejné priestory, tieto priestory sú jedinečné miesta pre pobyt obyvateľov a ich rekreovanie, preto sa v tomto delení budeme venovať len týmto verejným priestorom opísaných v predchádzajúcich kapitolách, ktoré sú bližšie špecifikované ako verejné rekreačné priestory

Verejné priestory sme rozdelili podľa rekreačného potenciálu takto:

- 1.verejné priestory bez rekreačného potenciálu
- 2.verejné priestory so slabým rekreačným potenciálom
- 3.verejné priestory s rekreačným potenciálom
- 4.verejné priestory so zvýšeným rekreačným potenciálom

#### 1.VEREJNÉ PRIESTORY BEZ REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

sú také priestory, ktoré síce sú určené na rekreáciu obyvateľov no na daných plochách sa nenachádza žiadna aktivita, atraktivita pre obyvateľov, ktorá by prinútila ich sa tam zdržať a tráviť svoj voľný čas. Takéto priestory sú prázdne a bez života, obyvatelia takéhoto prostredia sa rekreujú na iných miestach v meste. Tieto plochy sú nanajvýš využívané pre venčenie psov.

Ďalej všetky „rekreačné“ priestory nachádzajúce sa v okolí nevhodných prevádzok pre rekreáciu ako sú rýchlostné komunikácie, výrobné areály, zberné nádoby odpadov a pod.



obr.65 Prázdne, nevyužívané promenádne priestory sídliska Terasa Košice Foto: Holub P.

## 2.VEREJNÉ PRIESTORY SO SLABÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM

sú to priestory, ktoré síce ponúkajú atraktívne priestory dokonca aj vybavené atraktivitami, no sú to len jednostranne obmedzene vybavené priestory cielene vytvorené len pre určité vekové skupiny obyvateľov, pričom vôbec niesú zaujímavé ani vybavené pre ostatné skupiny. Medzi takéto priestory radíme často vídané obmedzene vybavené priestory len pre detské ihriská (pre najmenšie deti), alebo športoviská, pričom sa úplne zabúda na staršiu vekovú skupinu.



obr. 66 Jednostranne vybavený verejný parter Terasa Košice (dnes pre deti nezaujímavé vybavenie) Foto: Holub Peter

## 3.VEREJNÉ PRIESTORY S REKREAČNÝM POTENCIÁLOM

sú tie ktoré sú atraktívne pre všetky vekové kategórie a môžu sa ne tých to priestoroch rekreovať podľa možnosti parteru viaceré skupiny obyvateľov. Niesú jednostranne. Niesú jednostranne zamerané , ale sú plne vybavené podmienkami a atraktivitami pre rekreáciu na sídliskách. Jedná sa o priestory živé, ktorú nútia obyvateľov zastaviť sa rekreovať sa v nich.



obr.67 Praha – Tábor atraktívne verejných priestorov pre obyvateľov [www.grandprix-architektu.cz](http://www.grandprix-architektu.cz)

#### 4. VEREJNÉ PRIESTORY SO ZVÝŠENÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM

táto kategória je podkategóriou 3.

verejné priestory vybavené atrakciami pre všetky vekové kategórie a dostatočne atraktívne.

Sú to priestory vzniknuté využívaním svojho okolia a možností ktoré ponúka.. atraktivity a aktivity územia sú tvorené, alebo navrhované v súlade s koncepciou pôvodného okolia tojest. Modelácia terénu, iné prírodné danosti ako vodné toky, vodné plochy, pôvodná zeleň, prírodné chránené územia(sídliisko Štúrova Nitra). Jedná sa o také priestory, ktoré využívajú charakter prírodného prostredia vo svoj prospech, nesnažia sa ho potlačiť umelo rôznymi atrakciami, ale naopak vychádzajú z neho



obr.68, 69 vodná plocha na sídlisku v Košiciach a využité geomorfologické nerovnosti vhodne využité pre športové aktivity sídlisko Dargovských hrdinov Košice  
Foto: Holub Peter

Medzi dôležité prvky podporujúce (pri správnom využití rekreačný potenciál )miesta sú aj rôzne prírodné geomorfologické tvary, nerovnosti terénu, strže a podobne.

#### 8.2.2 . HODNOTENIE VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

Hodnotenie verejných priestorov sídlisk bude prevedené na sídliskách ktoré boli hodnotené podľa kapitoly 8.1.1

Hodnotenie je rozdelené na funkčné a kompozičné riešenie.

*Funkčné riešenie* znamená , či dané sídliskové verejné priestory majú na svojom území rozvinuté rekreačné aktivity spomenuté vyššie v kapitole delenia rekreačných aktivít.

*Kompozičné riešenie* znamená, bol využitý kompozičný potenciál pri tvorbe rekreačných priestorov.

Na toto hodnotenie sme vybrali kritéria, ktoré vystihujú problémy a využitie verejných priestorov, ktoré boli opísané v predchádzajúcich kapitolách.

Funkčné riešenie:

1. sedenie otvorené a intímne
2. prechádzky

3. detské ihriská
4. multifunkčné ihriská

Kompozičné riešenie:

5. panoramatické výhľady
6. zdôraznenie hlavných kompozičných trás
7. využívanie prírodných daností miesta

### 8.2.2.1. OPIS JEDNOTLIVÝCH KRITÉRIÍ

Funkčné riešenie rekreácie na verejných priestoroch:

#### 1. *Sedenie otvorené*

znamená všetky druhy posedenia, ktoré sa nachádzajú pri frekventovaných peších komunikáciách, alebo miestach stretávania obyvateľov (centrálne zóny, parky). Je to miesto, ktoré je otvorené a vnímané zo všetkých strán. Musí sa vyskytovať v dostatočnom počte na hlavných trasách.



obr.70 Sedenie otvorené  
Foto: Holub Peter

obr.71 Sedenie intímne  
Foto: Holub Peter

#### 2. *Sedenie intímne*

znamená druh posedenia, ktoré vykazuje istý druh intimity mimo pohľadov okolo idúcich, nenachádzajú sa na hlavných peších trasách. Takéto sedenie môže byť chránené zeleňou a rôznymi druhmi stien (pergoly, treláže, altány...).

#### 3. *Prechádzky relaxačné*

sú všetky druhy pohybu po verejných plochách za účelom relaxu, okrem presunu obyvateľov za nutnými aktivitami (Gehl,1996). Sú to všetky aktivity , pobyty na čerstvom vzduchu. Pre tieto aktivity musia byť vytvorené pešie trasy.

#### 4. Prechádzky za účelom venčenia zvierat

Sú všetky formy venčenia domácich miláčikov. Takéto miesto musí byť oplotené a zabezpečené odpočinkovými plochami a označené ako miesto pre voľný pobyt pre zvieratá.

#### 5. Detské ihriská

znamenajú miesto pre hru detí v predškolskom veku, miesto by malo byť ohradené a doplnené o odpočinkové plochy v kvalitnej zeleni. Vybavenie ihriska má spĺňať prísne požiadavky pre hru detí.

#### 6. Multifunkčné ihrisko

Miesto pre všetky vekové kategórie, dostatočne veľké a vybavené rôznymi športovými atrakciami, doplnené o odpočinkové plochy a oplotené. Takéto miesto by malo byť zatienené vyššou zeleňou.  
obr. multifunkčné ihrisko



obr.72, 73 Multifunkčné ihriská

Foto: Holub Peter

#### 7. Panoramatické výhľady (a iné)

to znamená, či na danom verejnom priestore je podporené kompozičné kritérium tvorby pohľadov do zaujímavých miest v rámci sídliska a okolia. Je to dôležitý prvok, ktorý podporuje koncepciu verejných priestorov a môže fyzicky rozširovať verejné priestory smerom von do okolia. Takýto priestor je potom schopnejší lákať obyvateľov na zastavenie a vychutnanie si oddychu pri pekných pohľadoch niekam.



obr.74,75 Návrh nového využitia krajiny Zlín- Jižné svahy Foto: Šimková, 2004



Obr.76 Realizácie využitia krajiny, Zlín- Jižné svahyFoto: Šimková, 2004

obr.77 Zdôraznenie centra sídliska Pardubice Polabiny [www.mesto-pardubice.cz](http://www.mesto-pardubice.cz)

### 8. Zdôraznenie hlavných kompozičných trás, centier

Znamená, vytváranie verejných priestorov do ucelených na seba nadväzujúcich priestorov. Verejné priestory utvárajú jeden celok a tým dávajú lepšiu možnosť pre ich využívanie. Zároveň sa jedná o zviditeľňovanie centier a zaujímavých bodov sídliska, na ktorých sa odohráva hlavný život na sídlisku (tržnice, obchody, kultúrne akcie). Takéto priestory majú vyšší význam v rámci verejných priestorov sídliska.

### 9. Využívanie prírodných daností

Jedná sa o to, či na danom sídlisku využívajú prírodných daností (vodné plochy, terénne modelácie, lesná vegetácia...) pri regenerácii verejných plôch, pre pasívny relax obyvateľov, alebo využívané pre aktívny relax (bikecross, skate člnkovanie...).či je využitý charakteristický potenciál miesta pri tvorbe verejných priestorov, ktoré vďaka tomu sa stávajú výnimočným.





obr.78, 79 Využitie prírodných daností, ktoré sú súčasťou sídliskových verejných priestorov Litomyšl- Komenského náměstí Foto: Jirán, 2005

### 8.2.2.2. VYHODNOTENIE HODNOTENIA VEREJNÝCH PRIESTOROV PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

Hodnotenie bude prevedené v nasledujúcich tabuľkách podľa kritérií ktoré boli rozobraté v predchádzajúcej kapitole

Verejné priestory sledovaných panelových sídlisk budú rozdelené a hodnotené ako samostatné menšie jednotky „obytné okrsky“ opísané v predchádzajúcich kapitolách podľa Štencla (str.3).

:

Funkčné riešenie rekreácie						
Názov sídliska	Sedenie		Prechádzky		Ihriská	
	otvorené	intímne	relax	venčenie	detské	multifunkčné

Kompozičné riešenie rekreácie			
Názov sídliska	Panoramatické pohľady	Zdôraznenie hlavných kompozičných trás	Využitie krajiny

Tab. 8 Tabuľka hodnotenie verejných priestorov (vznikla ako vlastná koncepcia)

Bodové hodnotenie spočíva v tom, že každé kritérium bude mať bodové hodnotenie od -2 do 2. pričom ako najlepšie a najviac sa vyskytujúce sa kritérium na danom sídlisku dostane bod 2. Čím menej sa dané kritérium vyskytuje, alebo čím menej je využívané pri tvorbe verejných priestorov, alebo nie sú využívané dané kritéria na sledovaných verejných priestoroch, tým sa bodové hodnotenie znižuje až na hranicu -2.

Bodovacie hodnoty (známky):

Známkovanie budeme robiť sledovaním hore uvedených kritérií. Známkovanie prevedieme podľa toho v akom stave, alebo akým spôsobom sa dané kritérium vyskytuje na sledovanom verejnom priestore.

známka	výskyt kritéria
- 2	neexistuje
- 1	náznak
0	zle riešenie kritéria
1	dobré riešenie kritéria
2	veľmi dobré riešené kritérium

Hodnotenie sa na konci bodovania sčíta. Na základe sčítaných bodov zaradíme konkrétne sídlisko do kategórie podľa toho ako jeho verejné priestory využívajú svoj rekreačný potenciál. Najvyššie hodnotenie, ktoré sa dá dosiahnuť je 20 bodov a najnižšie –20 bodov.

Pre toto hodnotenie sme vytvorili tieto kombinácie známkového bodovania:

1. Verejné priestory bez rekreačného potenciálu  
bodové hodnotenie v rozmedzí od –18 do –10 bodov získaných v hodnotení
2. Verejné priestory so slabým rekreačným potenciálom  
bodové hodnotenie v rozmedzí od –10 do 0 bodov získaných v hodnotení
3. Verejné priestory s rekreačným potenciálom  
bodové hodnotenie v rozmedzí od 0 do 10 bodov získaných v hodnotení
4. Verejné priestory so zvýšeným rekreačným potenciálom  
bodové hodnotenie v rozmedzí od 10 do 18 bodov získaných v hodnotení

## 9. NÁČRT MOŽNÝCH SPÔSOBOV REGENERÁCIE PANELOVÝCH SÍDLISK NA ZÁKLADE SVOJHO REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

Táto kapitola bude hovoriť o možných spôsoboch regenerácie panelových sídlisk, aby využívali svoj prirodzený prírodný potenciál pri tvorbe a regenerácii svojho prostredia.

Každé panelové sídlisko, verejný priestor na ňom je výnimočný svojím umiestnením ponúkanými možnosťami pre obyvateľov.

Dôležité charakteristiky ktoré je nutné začleniť do regenerácie, ak nie im celú regeneráciu podriadiť. Sú zväčša všetky veľmi opomínané prírodné výnimočnosti:

- Vodné toky
- Vodné prvky
- Geomorfologicky zaujímavé nerovnosti
- Prírodné svahy
- Pôvodné porasty zelene
- Prírodné jedinečné miesta(chránené územia)
- Architektonické zaujímavosti
- Atraktivita nehmotného charakteru(rôzne historické udalosti viažuce sa dané miesto, alebo kultúrne)

Dôležité je nevytvárať umelo podmienky pre rôzne druhy atraktivít, ktoré chceme na sídlisku vytvoriť, ale podporovať a využívať pôvodné prírodné danosti a charakteristiky, ktoré sa nachádzajú na území sídliska a tým zvyšovať jeho atraktivitu a rekreáciu postaviť priamo na nich. Vďaka tomuto môže vzniknúť akýsi „landmark „ regenerovaného územia.

## 10. SYSTÉM VÝBERU SKÚMANÝCH LOKALIT

V tejto práci sa venujeme zisteniu vplyvu rekreačného potenciálu daného miesta na tvorbu a riešenie verejných priestorov a regeneráciu verejných priestorov na sídliskách.

Existuje mnoho delení panelových sídlisk podľa výstavby, podľa počtu obyvateľov a mnohých iných faktorov vplývajúcich na ich funkciu.

Viacere z nich sme opísali v predchádzajúcich kapitolách.

V metóde hodnotenia sídlisk podľa rekreačného potenciálu sa sleduje prírodná charakteristika, ktorá usmerňuje ďalší smer a vývoj regenerácie rekreačných verejných priestorov, aby boli výnimočné a mohli slúžiť pre rekreáciu obyvateľstva v nich.

Pre naše hodnotenie je dôležité aby mestá obsahovali všetky typy sídlisk podľa polohy v meste, pretože to výrazne vplýva na využívanie jeho rekreačného potenciálu

Príklady, na ktorých si budeme overovať našu hypotézu tvoria sídla odlišného vývojového charakteru.

Rozoznávame tri druhy panelovej výstavby podľa charakteru:

1. sídliská okolo historického (pôvodného) mesta

2. sídliská satelitné- nezávislé od pôvodného mesta pod ktoré administratívne patria

3. sídliská ako novozaložené mestá, resp. novovybudované mestá po zrušení pôvodných historických štruktúr

Do prvej skupiny patria sídliská , ktoré vznikli napojením na pôvodné zachované historické priestorové štruktúry. Tieto typy miest sa nachádzajú na území Slovenska v najhojnejšom počte.

Druhú skupinu miest zaraďujeme tie časti miest alebo sídliská, ktoré sa síce správajú ako samostatné mestské časti, čo vyplýva z ich vzdialených polôh od mesta, ale keďže sa na našom území nevyskytujú, alebo len veľmi zriedkavo , nebudem e sa tými to sídliskami zaoberať.

Tretiu skupinu miest tie ktoré vznikli ako novozaložené , resp. novovybudované mestá po zrušení pôvodných historických priestorových štruktúr mesta.

Ako zástupcov 1 skupiny budeme hodnotiť mestá Košice a mesto Nitra. Obe z týchto miest majú pôvodné historické štruktúry. Na ich území sa nachádzajú všetky typy sídlisk podľa polohy v rámci mesta. Mestá sme vybrali preto lebo majú odlišnú krajinnú štruktúru. Kým mesto Košice leží v Košickej kotline a na okolitých svahoch. Mesto Nitra je predstaviteľom mesta ležiaceho v nížine, to jest v prevažne rovinatej krajine

Mesto *Košice* je pôvodné historické mesto, ktoré sa radí ako metropola východného Slovenska. Počet obyvateľov je 250 000, z toho na sídliskách žije približne 200000 obyvateľov<sup>\*1</sup>. Na jeho území sa nachádzajú sídliská zo 60tych až 80tych rokov minulého storočia.

Mesto *Nitra* je pôvodné historické mesto. Je to krajské mesto s počtom obyvateľov 85 000 z toho na sídliskách žije približne 50 000<sup>\*2</sup>. Sídliská v meste sú taktiež zástupcami všetkých typov v rámci polohy v meste.

Do druhej kategórie sídlisk, ktoré vznikli ako novozaložené mestá zaradíme mesto Považská bystrica a Dubnica nad Váhom. Obe z týchto miest sú ukázkovým príkladom zrušenia pôvodných historických priestorových štruktúr. Mestá sme vybrali preto lebo sú ukázkou odlišných krajinných štruktúr. Kým mesto Považská Bystrica leží v kotline a na okolitých kopcoch, stredom preteká rieka Domanížanka. Mesto Dubnica nad Váhom je ukázkou rovinatej krajinej štruktúry.

*Považská Bystrica* je okresné mesto s 43 000 obyvateľmi z toho na sídliskách žije 35 000 obyvateľov<sup>\*3</sup>. Sídliská na území mesta sú zástupcami všetkých typov sídlisk podľa polohy v meste.

*Dubnica nad Váhom* mesto s približne 25 000 obyvateľmi, pričom na sídliskách žije okolo 20 000 z nich<sup>\*4</sup>.

Všetky z uvedených miest majú spoločnú charakteristiku pre toto skúmanie a to, že väčšina obyvateľov mesta žije na sídliskách, u ktorých sa dá predpokladať na základe pred výskumu v predchádzajúcich kapitolách, že nevyhovujú rekreačným podmienkam.

---

\*1 údaje o počte obyvateľov uvedené na [www.wikipedia.sk](http://www.wikipedia.sk)

\*2 údaje o počte obyvateľov uvedené na [www.nitra.sk](http://www.nitra.sk)

\*3 údaje o počte obyvateľov uvedené na [www.povazska-bystrica.sk](http://www.povazska-bystrica.sk)

\*4 zdroj magistrát mesta Dubnica nad Váhom

## 11. HODNOTENIE PANELOVÝCH SÍDLISK

### 11.1. HODNOTENIE SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

V tejto kapitole budeme hodnotiť panelové sídliská, ktoré sme si vybrali v predchádzajúcej kapitole. Hodnotenie bolo prevedené dvoma samostatnými hodnotiacimi pre lepšiu kvalitu hodnotenia.

Hodnotenie panelových sídlisk mesta Košice:



Obr.80 Košice a košické sledované sídliská

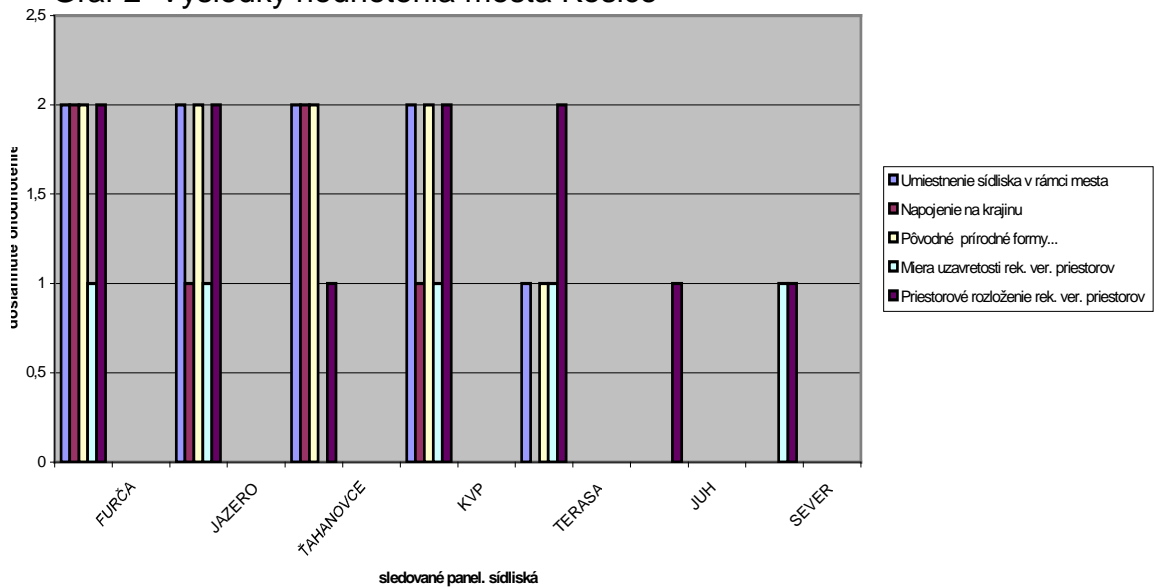
Sledované panelové sídlisko	Sledované kritéria					Spolu počet bodov
	umiestnenie sídliska v rámci mesta	napojenie na krajinu	Pôvodné prírodné formy...	Miera uzavretosti rek. ver. priestorov	Priestorové rozloženie rek. ver. priestorov	
Košice FURČA	2	2	2	1	2	9
Košice JAZERO	2	1	2	1	2	8
Košice TAHANOVCE	2	2	2	0	1	7
Košice KVP	2	1	2	1	2	8
Košice TERASA	1	0	1	1	2	5
Košice JUH	0	0	0	0	1	1
Košice SEVER	0	0	0	1	1	2

Tab. 10 Hodnotenie sídlisk podľa rekreačného potenciálu mesta Košice

Z uvedeného hodnotenia vyplýva, že ako sídlisko so zvýšeným rekreačným potenciálom je jedine sídlisko Furča, ako sídlisko s rekreačným potenciálom môžeme určiť sídliská Jazero, Ťahanovce, KVP. Sídlisko Terasa môžeme označiť ako sídlisko so slabým rekreačným potenciálom.

Sídliská Juh a Sever sú sídliská bez rekreačného potenciálu.

Graf 2 Výsledky hodnotenia mesta Košice



Hodnotenie panelových sídlisk mesta Nitra:



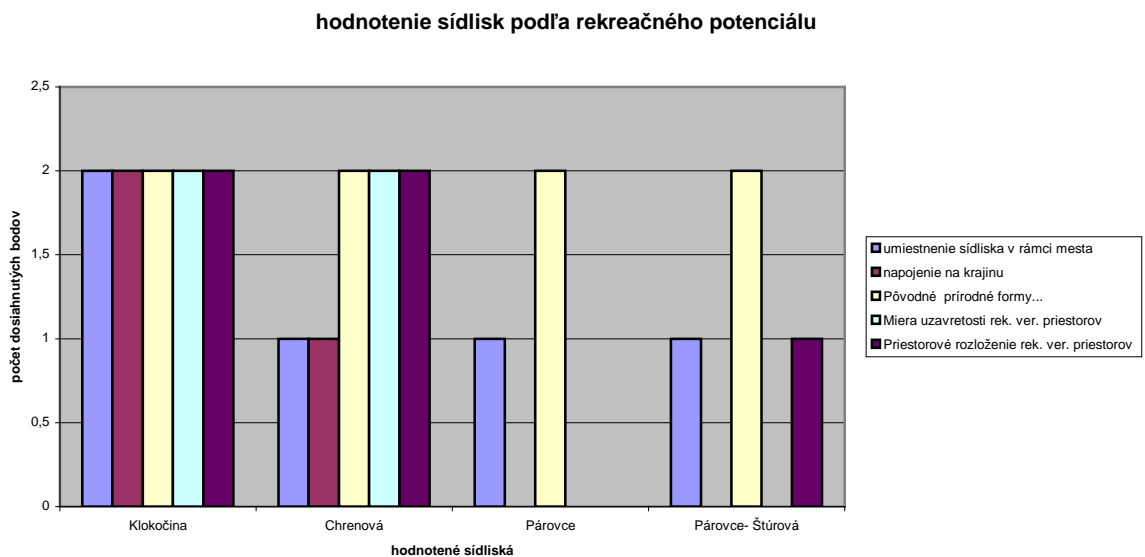
Obr.81 Nitra a nitrianske sídliská

Sledované panelové sídlisko	Sledované kritéria					Spolu počet bodov
	umiestnenie sídliska v rámci mesta	napojenie na krajinu	Pôvodné prírodné formy...	Miera uzavretosti rek. ver. priestorov	Priestorové rozloženie rek. ver. priestorov	
Nitra Klokočina	2	2	2	2	2	10 bodov
Nitra Chrenová	1	1	2	2	2	8 bodov
Nitra Párovce	1	0	2	0	0	3 bodov
Nitra Párovce-Štúrová	1	0	2	0	1	4 bodov

Tab. 11 Hodnotenie sídlisk podľa rekreačného potenciálu mesta Nitra

Z hodnotenia vyplýva, že v meste sa nachádza jedno sídlisko so zvýšeným rekreačným potenciálom – Klokočina, sídlisko Chrenová je zaradené do kategórie sídlisk s rekreačným potenciálom. Párovce sú v kategórii sídlisk so slabým rekreačným potenciálom.

Graf 3 Výsledky hodnotenia mesto Nitra





## Hodnotenie panelových sídlisk mesta Považská Bystrica:



Obr.82 Považská Bystrica a jeho sídliská

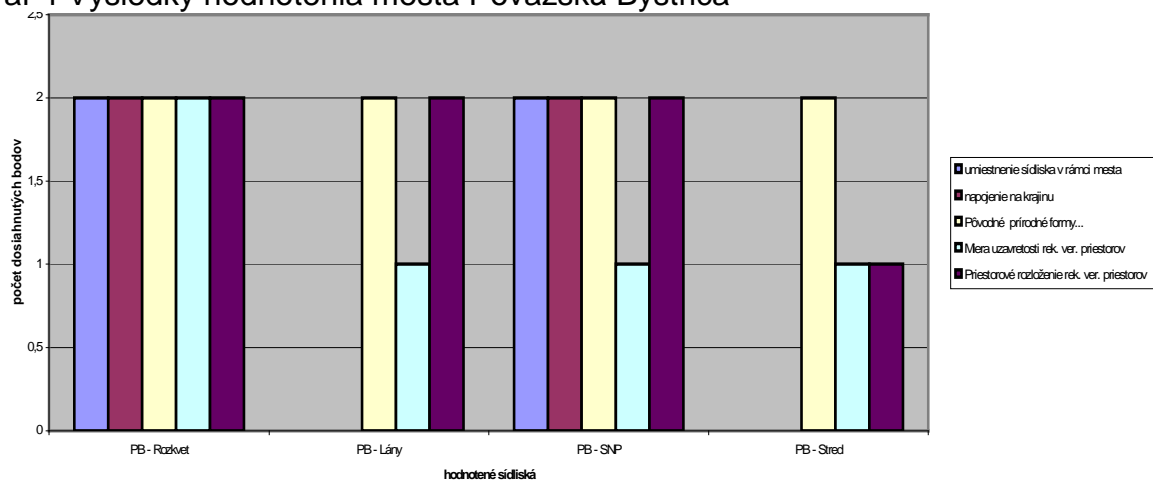
Sledované panelové sídlisko	Sledované kritéria					Spolu počet bodov
	umiestnenie sídliska v rámci mesta	napojenie na krajinu	Pôvodné prírodné formy...	Miera uzavretosti rek. ver. priestorov	Priestorové rozloženie rek. ver. priestorov	
PB - Rozkvet	2	2	2	2	2	10 bodov
PB - Lány	0	0	2	1	2	5 bodov
PB - SNP	2	2	2	1	2	9 bodov
PB - Stred	0	0	2	1	1	4 body
PB - Kolónia	2	0	0	0	0	2 body

Tab. 12  
Hodnotenie sídlisk podľa rekr. ač

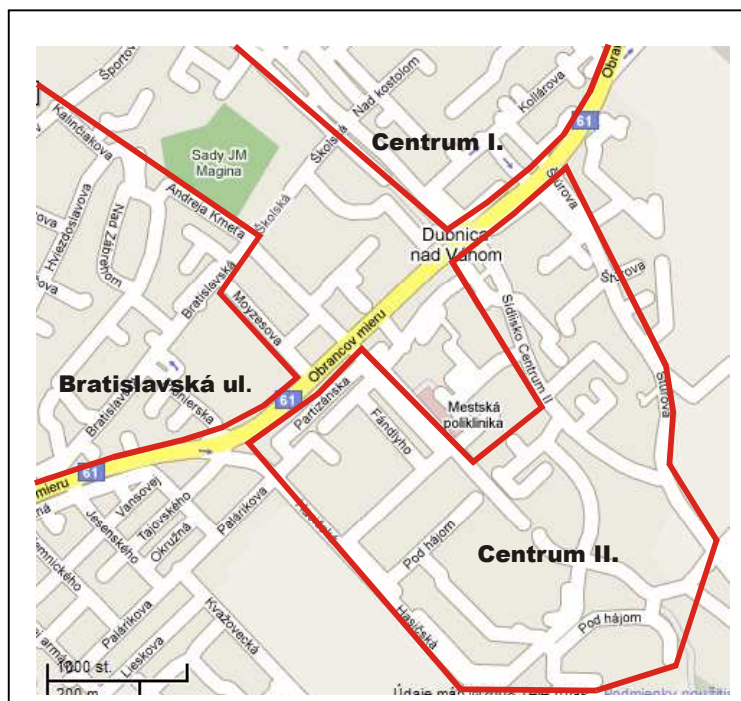
ného potenciálu mesta Považská Bystrica

Z uvedeného hodnotenia vyplýva, že ako sídlisko so silným rekreačným potenciálom, čiže sídlisko poskytujúce možnosti pre najrôznejšie aktivity, je sídlisko Rozkvet a SNP. Sídlisko so slabým rekreačným potenciálom je podľa výsledkov hodnotenia sídlisko Lány a Stred. Sídlisko Kolónia je podľa hodnotenia sídlisko bez rekreačného potenciálu.

Graf 4 Výsledky hodnotenia mesta Považská Bystrica



Hodnotenie panelových sídlisk mesta Dubnica nad Váhom:



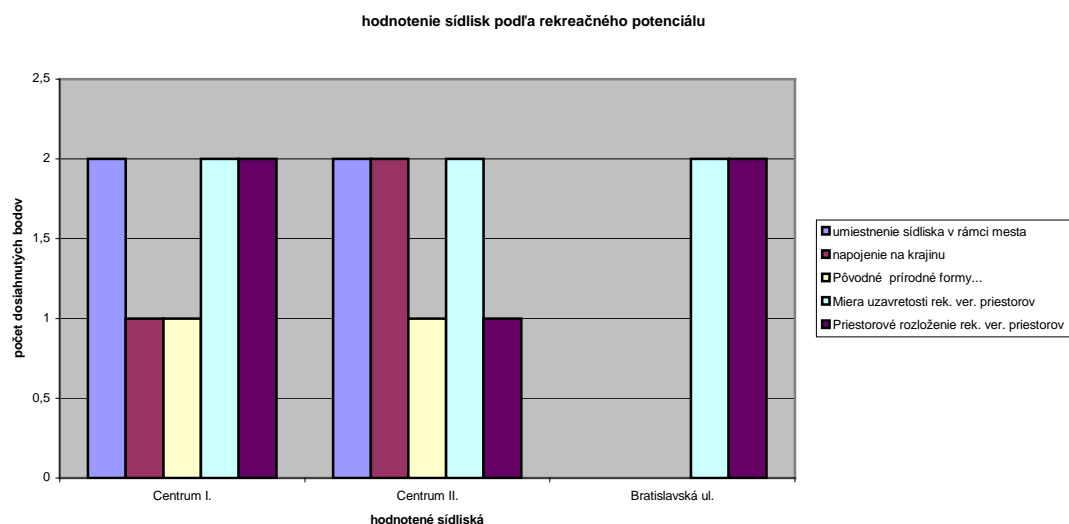
obr.83 Dubnica nad Váhom a jeho sídliská

Sledované panelové sídlisko Dubnica .n V.	Sledované kritéria					Spolu počet bodov
	umiestnenie sídliska v rámci mesta	napojenie na krajinu	Pôvodné prírodné formy...	Miera uzavretosti i rek. ver. priestorov	Priestorové rozloženie rek. ver. priestorov	
Centrum I.	2	1	1	2	2	8 bodov
Centrum II.	2	2	1	2	1	8 bodov
Bratislavská ul	0	0	0	2	2	4 bodov

Tab. 13 Hodnotenie sídlisk podľa rekreačného potenciálu mesta Dubnica nad Váhom

Podľa výsledkov hodnotenie je zrejmé, že medzi sídliská s rekreačným potenciálom môžeme zaradiť sídliská Centrum I. a Centrum II. Sídlisko na Bratislavskej Ulici sa podľa hodnotenia zaraďuje do kategórie sídlisk so slabým rekreačným potenciálom.

Graf 5 Výsledky hodnotenia mesta Dubnica nad Váhom



Podľa výsledkov hodnotenia sa sledované sídliská zaradili do jednotlivých kategórií podľa rekreačného potenciálu. Pričom v každom meste sa nachádza dostatok sídlisk ponúkajúcich rôzne možnosti rekreačného potenciálu, v ďalšom hodnotení sa bude hlbšie skúmať či naozaj skúmané rekreačné priestory ponúkajú na svojom území potenciál, ktorý im vyplýva od zaradenia k príslušnej kategórii.

## 11.2. HODNOTENIE VYBRANÝCH VEREJNÝCH PRIESTOROV PANELOVÝCH SÍDLISK PODĽA REKREAČNÉHO POTENCIÁLU

Podľa predchádzajúceho hodnotenia sídliská ohodnotené podľa rekreačného potenciálu a zaradené do najvyšších kategórií ponúkajú vysoký rekreačný potenciál, podľa všetkých splnených kritérií, no nie vždy je to tak.

Sídlisko Košice Furča so zvýšeným rekreačným potenciálom v skutočnosti neponúka možnosti pre rekreáciu využívaním svojho potenciálu.



obr.84, 85 Nevyužitého rekreačného potenciálu – Košice Furča  
Foto: Holub Peter

Sídlisko KVP je zaradený podľa rekreačného potenciálu do druhej kategórie s rekreačným potenciálom:



obr.86, 87 Sídlisko KVP verejné priestory s rekreačným potenciálom bez  
možností rekreácie Foto: Holub Peter

Sídlisko SNP Považská Bystrica patrí podľa rekreačného potenciálu medzi sídliská so zvýšeným rekreačným potenciálom.



obr.88, 89 Sídlisko SNP verejné priestory so zvýšeným rekreačným  
potenciálom Foto: Holub Peter

Na základe týchto príkladov je vidieť, že je potrebná aj hĺbková analýza verejných priestorov v týchto sídlisk.

**Hodnotenie prevedieme na verejných priestoroch panelových sídlisk, ktoré sme vybrali v predchádzajúcej kapitole.**

Na začiatku delenia rozdelíme všetky sídliská na menšie sídliskové okrsky podľa Štencla.

Tab. 14 Hodnotenie verejných priestorov prevedené na meste Košice

	Funkčné riešenie rekreácie						Kompozičné riešenie rekreácie		
	sedenie		Prechádzky		ihriská		Panoramatické pohľady	* K. T	Využitie krajiny
	Otvorené	intímne	relax	Venčenie	detské	multifunkčné			
<b>Názov sídliska FURČA</b>									
Okrsk 1	1	-2	-2	-1	1	0	-2	-2	2
Okrsk 2	1	-2	1	1	1	1	-2	-1	-2
Okrsk 3	1	-2	2	-2	1	0	0	0	-2
Okrsk 4	0	-2	-1	-1	1	1	0	0	2
<b>Názov sídliska Jazero</b>									
Okrsk 1	1	1	2	0	0	1	0	0	0
Okrsk 2	0	-2	-1	-1	1	1	0	0	-1
<b>Názov sídliska Ťahanovce</b>									
Okrsk 1	1	-2	-2	-2	1	1	-1	-1	-2
Okrsk 2	1	-2	-2	-1	0	0	-1	-1	-2
<b>Názov sídliska KVP</b>									
Okrsk 1	0	-2	0	0	1	1	-1	-1	-2
Okrsk 2	1	-2	-1	1	1	1	0	-1	-2
Okrsk 3	1	-2	-1	-1	1	1	0	-2	-2
<b>Názov sídliska TERASA</b>									
Okrsk 1	1	-2	0	-1	1	1	-1	0	-2
Okrsk 2	1	-2	1	-1	1	1	-1	0	-2
Okrsk 3	1	-2	-2	-2	1	0	-1	-1	-2
Okrsk 4	1	-2	-2	-2	1	0	-1	-1	-2
<b>Názov sídliska JUH</b>									
Okrsk 1	1	0	-2	-2	0	0	-2	-2	-2
Okrsk 2	1	0	-2	-2	2	0	-2	-2	-2
<b>Názov sídliska SEVER</b>									
Okrsk 1	1	-2	0	-1	1	1	-2	0	-2
Okrsk 2	1	1	-2	-2	0	0	-2	-2	-2

(\* K.T – Zdôraznenie kompozičných trás)

Po sčítaní všetkých dosiahnutých bodov zaradíme sledované verejné priestory do kategórií podľa toho ako poskytujú a využívajú rekreačný potenciál svojho územia.



obr.90 Sídliisko Jazero

obr.91 Sídliisko Furča Foto: Holub

Tab.15 tabuľka výsledkov hodnotenia verejných priestorov mesta Košice

Sledovaný priestor	Počet bodov	Kategorizácia podľa rekreačného potenciálu
Furča Okrsok 1	-9	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu
Furča Okrsok 2	-2	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Furča Okrsok 3	-2	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Furča Okrsok 4	0	Verejný priestor s rekreačným potenciálom
Jazero Okrsok 1	5	Verejný priestor s rekreačným potenciálom
Jazero Okrsok 2	-3	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Ťahanovce Okr. 1	-7	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Ťahanovce Okr. 2	-8	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
KVP Okrsok 1	-4	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
KVP Okrsok 2	-2	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
KVP Okrsok 3	-5	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Terasa Okrsok 1	-3	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Terasa Okrsok 2	-2	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Terasa Okrsok 3	-8	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Terasa Okrsok 4	-8	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Juh Okrsok 1	-9	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu
Juh Okrsok 2	-7	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Sever Okrsok 1	-4	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Sever Okrsok 2	-8	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom

Z uvedených výsledkov hodnotenia je zrejmé, že sledované sídliská na svojom území až na výnimku dvoch, vôbec nevyužívajú rekreačný potenciál, ktorý na svojom území majú dané sídliská, verejné priestory sú prázdne a zväčša sú na týchto priestoroch umiestňované aktivity, ktoré vôbec nenadväzujú na danosti.. Verejné priestory označené ako s rekreačným potenciálom, ilustračné foto hore nad tabuľkou sú príkladmi kde sa daný prírodný potenciál zachoval a sídlisko využíva svoj potenciál charakteristický len pre neho, tým sa zvyšuje jeho atraktivita v meste. Konkrétne sídlisko Jazero využíva vodné plochy na rekreáciu obyvateľov, či už pasívnu alebo aktívnu a sídlisko Furča v danom okrsku taktiež akceptovala špecifické prírodné danosti a využila nerovnosti terénu vo svoj prospech a vytvorila priestory pre určitý typ rekreácie, viď obrázok hore bikrosová dráha. Ostatné verejné priestory sú označené ako bez rekreačného potenciálu čo znamená, že na ich území sa nenachádza aktivita vychádzajúca z prírodného potenciálu ani žiadna iná ( resp.

vyskytuje sa veľmi v obmedzene zameraná na jednu vekovú alebo inú možnú skupinu rekreatantov.

Tab. 16 Hodnotenie verejných priestorov prevedené na meste Nitra

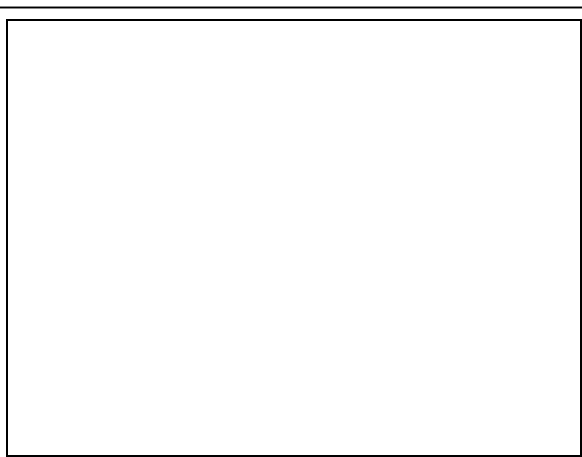
	Funkčné riešenie rekreácie						Kompozičné riešenie rekreácie		
	sedenie		prechádzky		ihriská		Panorama tické pohľady	* K.T	Využití krajiny
	Otvorené	intímne	relax	venčenie	detské	multifunkčné			
<b>Názov sídliska KLOKOČINA</b>									
Okrskok 1	1	-2	-2	-1	1	1	-2	-2	2
Okrskok 2	1	-2	-2	-2	1	0	-2	-2	-2
<b>Názov sídliska CHRENOVÁ</b>									
Okrskok 1	1	-2	-2	-2	1	-1	-2	-2	-2
Okrskok 2	1	-2	-2	-2	1	1	-2	-1	-2
<b>Názov sídliska PÁROVCE</b>									
Okrskok 1	0	-2	-2	-2	-1	-2	-2	-2	-2

(\* K.T – Zdôraznenie kompozičných trás)

Po sčítaní všetkých dosiahnutých bodov zaradíme sledované verejné priestory do kategórií podľa toho ako poskytujú a využívajú rekreačný potenciál svojho územia.

Tab. 17 Tabuľka výsledkov hodnotenia verejných priestorov mesta Nitra

Sledovaný priestor	Počet bodov	Kategorizácia podľa rekreačného potenciálu
Klokočina Okrsok 1	-8	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu
Klokočina Okrsok 2	-10	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu
Chrenová Okrsok 1	-11	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu
Chrenová Okrsok 2	-8	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu
Párovce	-15	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu



obr.92,93 Sídlisko Klokočina

www.nitra.sk

Z výsledkov vyplýva, že dané sídliská vôbec nevyužívajú svoj prírodný potenciál. Pri sledovaných sídliskách bolo zistené, že aj napriek tomu, že konkrétne sídliská majú rekreačný potenciál, detailnejšie hodnotenie nás priviedlo k výsledkom, že verejné priestory síce vybavené sú, no nie sú dostatočne vybavené pre všetkých obyvateľov.

Na daných sídliskách sa nachádzajú obrovské voľné plochy, ktoré nemajú využitie. Obyvatelia musia využívať tieto plochy podľa vlastného využitia a potrieb.

Tab. 18 Hodnotenie verejných priestorov prevedené na meste Považská Bystrica

	Funkčné riešenie rekreácie						Kompozičné riešenie rekreácie		
	sedenie		prechádzky		ihriská		Panoramatické pohľady	* K. T	Využitie krajiny
	Otvorené	intímne	relax	venčenie	detské	multifunkčné			
<b>Názov sídliska: Rozkvet</b>									
Okrsk 1	1	-2	-1	-1	1	1	1	-1	2
Okrsk 2	1	-2	-1	-1	1	1	1	-2	-2
<b>Názov sídliska SNP</b>									
Okrsk 1	1	-2	0	-2	-1	-1	-2	1	-1
Okrsk 2	1	-2	-1	-2	1	2	-2	-2	-2
<b>Názov sídliska Lány</b>									
Okrsk 1	1	-2	1	-2	-1	-1	-2	1	1
Okrsk 2	1	-1	1	-2	-1	-1	-2	1	1
<b>Názov sídliska Stred</b>									
Okrsk 1	1	-2	-2	-2	1	-1	-2	-2	-2
<b>Názov sídliska Kolónia</b>									
Okrsk 1	1	-1	1	-2	-1	-1	-2	-2	-2

(\* K.T – Zdôraznenie kompozičných trás)



obr.94, 95 z ľava do prava  
sídlisko SNP, sídlisko Lány  
Foto: Holub Peter

Obr.96 Kaplnka sv. Heleny  
sídlisko Rozkvet  
Foto: Holub Peter





Po sčítaní všetkých dosiahnutých bodov zaradíme sledované verejné priestory do kategórií podľa toho ako poskytujú a využívajú rekreačný potenciál svojho územia.

Tab. 19 Tabuľka výsledkov hodnotenia verejných priestorov mesta Považská Bystrica

Sledovaný priestor	Počet bodov	Kategorizácia podľa rekreačného potenciálu
Rozkvet Okrsok 1	-3	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Rozkvet Okrsok 2	-4	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
SNP Okrsok 1	-7	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
SNP Okrsok 2	-7	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Lány Okrsok 1	-4	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Lány Okrsok 2	-3	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Stred	-11	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu
Kolónia	-9	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom

Z uvedeného hodnotenia vyplýva, že sledované verejné priestory nemajú žiaden rekreačný potenciál a verejné priestory sú vybavené väčšinou len nutnými rekreačnými zariadeniami pre určité cieľové skupiny.

Verejné priestory sú vybavené len športovými aktivitami na multifunkčných ihriskách a detských ihriskách.

Prírodný potenciál miesta bol úplne vylúčený z verejných priestorov a nebol zahrnutý ani pri tvorbe aktivít na nich.

Tab. 20 Hodnotenie verejných priestorov prevedené na meste Dubnica nad Váhom

	Funkčné riešenie rekreácie						Kompozičné riešenie rekreácie		
	sedenie		prechádzky		ihriská		Panoramatické pohľady	* K. T	Využitie krajiny
	Otvorené	intímne	relax	venčenie	detské	multifunkčné			
<b>Názov sídliska: Centrum I</b>									
Okr. 1	1	-1	-1	-2	1	1	-2	-2	-2
<b>Názov sídliska Centrum II</b>									
Okr.sok 1	1	-2	-1	-2	1	1	-2	-1	-1
<b>Názov sídliska: Bratislavská</b>									
Okr. 1	0	-2	-2	-2	0	0	-2	-2	-2

(\* K.T – Zdôraznenie kompozičných trás)



obr.97, 98 Sídlisko Centrum I

ww.dubnica.sk

Tab. 21 Tabuľka výsledkov hodnotenia verejných priestorov mesta Dubnica nad Váhom

Sledovaný priestor	Počet bodov	Kategorizácia podľa rekreačného potenciálu
Centrum I Okrsok I	-7	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Centrum II Okrsok I	-6	Verejný priestor so slabým rekreačným potenciálom
Bratislavská	-12	Verejný priestor bez rekreačného potenciálu

Hodnotenú verejnú priestory dostali dosť nízke bodovanie, pretože neboli dostatočne vybavené a neakceptovali žiadne rekreačné potenciály svojho územia. Územie verejných priestorov bolo jednostranne zamerané len na určité vekové a cieľové skupiny športov.

### 11.3. ZHRNUTIE VÝSLEDKOV HODNOTENIA

Hodnotenie bolo prevedené na štyroch vybraných slovenských mestách. V rámci týchto miest bolo ohodnotených celkom devätnásť panelových sídlisk, ktoré ako vzorka pre toto hodnotenie úplne postačila, pretože sa tam nachádzali všetky typy panelových sídlisk opísaných v predchádzajúcich kapitolách.

Na základe tohto hodnotenia podľa rekreačného potenciálu bolo zistené, že tieto obytné súbory sú vybudované na zaujímavých miestach pre sídliskovú rekreáciu a mnohé z nich spĺňali vysoký rekreačný potenciál, to jest že ich územie je vhodné na rekreáciu pre všetkých jeho obyvateľov, len je dôležité správne využitie jeho územia.

Sídliská so zvýšeným rekreačným potenciálom sú zo sledovaných štyri sídliská a to: Dargovských Hrdinov v Košiciach, Klokočina v Nitre, Rozkvet a SNP v Považskej Bystrici. Prvé sídlisko a Rozkvet patria do skupiny sídlisk z okrajov miest s výrazne zvlneným povrchom. Verejnú priestory sú zväčša otvorené s priamym napojením na krajinu a pôvodnú lesnú vegetáciu s možnosťou panoramatických výhľadov na mesto.

Sídlisko SNP sa nachádza v medziľahlej polohe s otvorenými verejnými priestormi a vodným tokom prechádzajúcim cez jeho územie.

Na základe hlbšieho skúmanie ich verejných priestorov bolo zistené, že u sídliska Dargovských Hrdinov zo štyroch okrskov len jeden zodpovedal rekreačnému potenciálu, do ktorého bol pridelený na základe predchádzajúceho hodnotenia.

Verejné priestory neboli v skutočnosti vôbec vybavené, ak áno tak len jednostranne zamerané, bez akceptovania potenciálu, ktoré toto sídlisko obsahuje. Sídlisko Klokočina bolo rozdelené do dvoch okrskov pričom obe prešli hodnotením ako minimálne využívajúce, alebo vôbec nevyužívajú svoj potenciál. Z uvedeného vyplýva, že jeho obyvatelia sa nemajú kde rekreovať a vôbec ho neako využívať. Sídlisko SNP aj napriek dobrej blízkosti od centra mesta a atraktivity na svojom území nevyužíva svoj potenciál, verejné priestory sú polootvorené a naplnené len ihriskami pre malé deti.

Tabuľka 22 Zhrnutie výsledkov hodnotenia panelových sídlisk podľa rekreačného potenciálu:

Hodnotenú mesto	Hodnotenie panelových sídlisk podľa rekreačného potenciálu (R.P.)			
	so zvýšeným R.P.	s R.P.	so slabým R.P.	bez R.P.
<b>Košice</b>	Dargovských hrdinov	Jazero Ťahanovce KVP	Terasa	Juh Sever
<b>Nitra</b>	Klokočina	Chrenová	Párovce Štúrová	
<b>Považská bystrica</b>	Rozkvet SNP		Lány Stred	Kolónia
<b>Dubnica nad Váhom</b>		Centrum I. Centrum II.	Bratislavská	

Sídliská s rekreačným potenciálom boli na základe hodnotenia označených šesť hodnotených sídlisk, konkrétne v meste Košice sú to sídliská Jazero, KVP a Ťahanovce v Nitre to sú sídlisko Chrenová a Centrum I. a Centrum II. na území mesta Dubnica nad Váhom.

Zástupcami okrajových sídlisk s otvorenými až polootvorenými verejnými priestormi sú sídliská Jazero a KVP. Pri prvom z nich je jedinečné umiestnenie v okolí vodných plôch predurčené na rekreačné využitie. Po hĺbkovom skúmaní bolo zistené že priestory sú vyplnené aktivitami len v okrsku, ktorý je v bezprostrednej blízkosti vodných plôch, smerom od nich aktivity klesajú, alebo sa tam nevyskytujú žiadne. Sídlisko KVP a Ťahanovce po hĺbkovom hodnotení spadali do kategórie so slabým rekreačným potenciálom aj napriek výhodným postaveniam v rámci sídliska.

Sídliskové súbory v Dubnici nad Váhom Centrum I a Centrum II sú charakteristickými zástupcami centrálnych až medziľahlých sídlisk s voľným napojením na krajinu

a centrum mesta, s otvorenými verejnými priestormi. Z čoho vyplýva, že tieto priestory majú ponúkať dostatok možností pre relax. Po detailnom preskúmaní bolo zistené, že taktiež neposkytujú možnosti relaxácie pre svojich obyvateľov.

Tabuľka 23 Zhrňujúca výsledky hodnotenia verejných priestorov podľa rekreačného potenciálu:

Mesto	Sídliisko	Hodnotenie podľa rekreačného potenciálu verejných priestorov R.P.V.P.			
		so zvýšeným R.P.V.P.	s R.P.V.P.	so slabým R.P.V.P.	bez R.P.V.P.
Košice	Dargovských Hrdinov		Okrskok IV	Okrskok II Okrskok III	Okrskok I
	Jazero		Okrskok I	Okrskok II	
	Ťahanovce			Okrskok I Okrskok II	
	KVP			Okrskok I – III	
	Terasa			Okrskok I - IV	
	Juh			Okrskok II	Okrskok I
	Sever			Okrskok I - II	
Nitra	Klokočina			Okrskok II	Okrskok I
	Chrenová				Okrskok I- II
	Párovce			Okrskok I	
Považská Bystrica	Rozkvet			Okrskok I – II	
	SNP			Okrskok I-II	
	Kolónia			Okrskok I	
	Stred				Okrskok I
	Lány			Okrskok I - II	
Dubnica nad Váhom	Centrum I			Okrskok I	
	Centrum II			Okrskok I	
	Bratislavská				Okrskok I

Výsledky hodnotenia sídliska podľa rekreačného potenciálu v kombináciách podľa kapitoly 9:

1. *SÍDLISKO SO SLABÝM ALEBO ŽIADNYM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCII S VEREJNÝM PRIESTOROM BEZ REKREAČNÉHO POTENCIÁLU*
2. *SÍDLISKO S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCII S VEREJNÝM PRIESTOROM S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM*

3. *SÍDLISKO S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCII S VEREJNÝM PRIESTOROM BEZ REKREAČNÉHO POTENCIÁLU, ALEBO SO SLABÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM*

4. *SÍDLISKO SO SLABÝM, ALEBO ŽIADNYM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM V KOMBINÁCII S VEREJNÝM PRIESTOROM S DOBRÝM REKREAČNÝM POTENCIÁLOM*

Do prvej kategórie z hodnotených sídlisk môžeme prideliť:

Z mesta Košice - Terasa, Juh , Sever

V meste Nitra - Párovce a v meste Považská bystrica Kolónia, Stred a Lány.

V meste Dubnica nad Váhom - Bratislavská

To jest sídliská ktoré nemajú žiaden prírodný potenciál, ktorý by mohli ponúknuť pre rekreáciu svojich obyvateľov a taktiež súčasný stav verejných priestorov je v nevyužitelnom stave pre rekreáciu.

Do druhej kategórie z hodnotených sídlisk priradíme v meste Košice zo sídliska Dargovských hrdinov (1 okrsk) a Jazero (1okrsk).

To jest sídliská, ktoré ponúkajú na svojom území veľmi zaujímavý prírodný potenciál, ktorý aj využívajú vo svoj prospech pri budovaní rekreačných zón na svojich verejných priestranstvách

Do tretej kategórie z hodnotených sídlisk priradíme tieto sledované sídliská:

V meste Košice - Dargovských hrdinov(3okrsky), Jazero (3okrsky), )Ťahanovce, KVP

V meste Nitra - Klokočina, Chrenová

V meste Považská bystrica - SNP a Rozkvet a v Dubnici nad Váhom Centrum I a II.

Tieto sídliská majú prírodný potenciál na vytváranie kvalitných živých verejných priestorov avšak v skutočnosti ich verejné priestory sú nevyužívané a nemajú žiadne alebo len minimálne využitie.

Do štvrtej kategórie podľa hodnotenia nepatrí žiadne zo sledovaných sídlisk.

Možnosti ďalšej formy regenerácie týchto sídliskových priestorov vychádza z umiestnenia v konkrétnych kategóriách. Konkrétne potrebu regenerácie potrebujú len sídliská z kategórie 1 a 3, pričom kategória 4, by nepotrebovala regenerovať verejné priestory, ktoré sú aktívne, ale táto kategória sa v daných podmienkach nevyskytovala.

Sídliskové priestory v kategórii 3 sú podľa nášho hodnotenia, tie ktoré majú rekreačný potenciál no nieje využitý pre rekreáciu a taktiež verejné priestory sú slabo využívané a nevykazujú možnosti rekreácie. Toto môžeme brať ako signál pre regeneráciu priestorov.

Pri regenerácii by bolo vhodné najprv zistiť, či sa na danom sídlisku nenachádza okrsok, ktorý získal lepšie ohodnotenie, to jest kategóriu 2. Ak nastane tento prípad je vhodné nájsť a sledovať spôsob akým sa formoval daný okrsok a nadviazať na existujúce formy rekreácie, ktoré sú efektívne v inej časti tohto sídliska, tak ako je to možné vidieť v týchto príkladoch:

Pri sídlisku Dargovských hrdinov a Jazero došlo k zisteniu, že okrsky sa navzájom môžu výrazne odlišovať podľa vybavenia verejných priestorov. Konkrétne sídlisko Dargovských hrdinov 3okrsky patria do kategórie 3, čo znamená že sídlisko je nutné a vhodné regenerovať určitým smerom. Pričom smer regenerácie je vhodné hľadať práve v tom okrsku, ktorý sa začlenil do kategórie 2, to jest kvalitných verejných priestorov akceptujúcich prírodný rekreačný potenciál.

To isté je možné badať aj pri sídlisku Jazero, ktoré má dva okrsky. Pričom jeden z nich je úplne bez možnosti využitia a ten druhý sa javí na základe hodnotenia ako kvalitne fungujúci verejný priestor využívajúci prírodný rekreačný potenciál.

Pri týchto príkladoch je vhodné regeneráciu verejných priestorov pustiť práve týmto smerom.

Ak nie je možné nadviazať na inú formu regenerácie( tak ako je to možné vidieť pri príklade panelových sídlisk ktoré sa umiestnili v kategórii 1), tak je potrebné hľadať formy prírodného rekreačného potenciálu, ktoré sú výnimočné pre dané miesto a ktorými je možné rekreáciu priniesť na dané územie, a to sú rôzne druhy atraktivity územia, ktoré boli opísané v kapitole 10. a tým sa vlastne dané sídliská dostanú na úroveň sídlisk kategórie 2.

Ak nieje možné identifikovať vlastný rekreačný potenciál opisovaný v predchádzajúcich kapitolách, boli regenerované ako súčasť iného mestského priestoru, alebo sa vytvorí pre všetkých obyvateľov akási jednotná výrazová koncepcia miesta, na základe ktorej sa bude regenerovať toto územie. Tak ako sme to opísali na príklade sídliska v Pardubiciach – Polabiny, kde došlo k vzniku centrálnych zón intímneho charakteru pre pasívny relax a množstvo menších pre aktívny relax obyvateľov.

## 12. ZÁVER

Naše skúmanie vplyvu rekreačného potenciálu na spôsob riešenia verejných priestorov vychádzalo z hypotézy, v ktorej sme tvrdili že *prostredie resp. prírodné danosti miesta, v ktorom sa sídlisko nachádza ovplyvňuje ďalšie možnosti a spôsoby rekonštrukcie rekreačných plôch na panelových sídliskách.*

Cieľom práce bolo potvrdiť, alebo vyvrátiť túto hypotézu na základe hodnotenia spôsobu rekreácie na slovenských sídliskách vzhľadom na spôsob využívania svojho rekreačného potenciálu. Výsledky skúmania sú uvedené v tabuľkách v kapitole 12.3 Zhrnutie výsledkov hodnotenia.

Všetky výsledky hodnotení a práca samotná dokázala, že sídliskové verejné priestory vzdialené od centra mesta majú vyšší prírodný rekreačný potenciál ako smerom k centru mesta. Samozrejme využiteľnosť týchto verejných priestorov bola zväčša minimálna, čo súviselo aj s možnosťou a spôsobom využitia prírodného potenciálu. Miesta, ktoré mali podporený prírodný potenciál miesta, aj ich verejné priestory boli využívané vhodne pre rekreáciu obyvateľstva. Využívaním prírodného potenciálu miesta sa zvyšuje atraktivita územia a sídliska. Taktiež dochádza k zníženiu vstupných nákladov na tvorbu priestoru, ktorý akceptuje svoj prírodný potenciál. Tieto priestory sú živé a kvalitné čo ukázali aj naše výsledky hodnotenia. Dosiahnuté výsledky potvrdili našu hypotézu, že prírodné podmienky ovplyvňujú spôsoby regenerácie verejných priestorov:

Konkrétne dve sídliská boli umiestnené do dvoch rôznych kategórií a to do kategórie 2 a 3, pričom jeden okrsok akceptoval prírodný potenciál miesta, bol živý a priestor bol využívaný obyvateľmi dostatočne, na druhej strane bol okrsok v kategórii 3, ktorý neakceptoval prírodný potenciál a preto jeho verejné priestory boli vytvárané umelo a neboli využívané.

Na základe tohto zistenia o umiestnení dvoch sídlisk zároveň do dvoch kategóriách, pričom jedna časť sídliskových verejných priestorov využíva a spĺňa svoj prírodný rekreačný potenciál. Druhá časť nevyužíva svoj rekreačný potenciál. A takéto priestory niesu vôbec využívané. Je možné potvrdiť našu hypotézu, že ak aj ostatné časti toho istého sídliska sa budú taktiež uberať rovnakou formou akceptácie prírodného potenciálu pri tvorbe svojho verejného priestranstva na



rekreáciu, môžu byť aj tieto časti využívané a plné života. Taktiež je možné zabezpečiť akúsi „landmark“ charakteristiku územia zaujímavú pre svojich obyvateľov, aby sa mohli rekreovať na území svojho domova.

Sídliská , ktorých verejné priestory sú nevyužívané pre rekreáciu obyvateľov (chýba v nich akákoľvek využiteľnosť pre všetkých obyvateľov) v takýchto prípadoch prírodný potenciál miesta nebol akceptovaný a prostredie je vytvárané umelo zväčša len pre deti.

V teoretickej časti sme poukázali na význam rekreácie na sídliskách, ktoré sú súčasťou našich miest. V dnešnom slovenskom sídlisku sa vôbec neuvažuje nad vyzdvihnutím prírodného potenciálu miesta pri regenerácii verejných priestorov. Pričom sme touto prácou chceli poukázať práve na tento vzťah.

Na základe našich výsledkov môžeme sídliskové verejné priestory rozdeliť na:

A.Verejné priestory, ktoré akceptujú svoj prírodný potenciál a využívajú ho pre oddych svojich obyvateľov

B.Verejné priestory , ktoré neakceptujú prírodný potenciál miesta, snažia sa umelo vytvárať aktivity na svojich územiach. Zväčša to nefunguje, čo je možné vidieť aj na výsledkoch nášho hodnotenia, je ťažké vytvárať niečo niekde kde to nepatrí.

Skúmanie bolo prevedené na 19. panelových sídliskách a ich verejných priestoroch. Tento počet bol prispôsobený predpísanému rozsahu dizertačnej práce. Rovnako obsah práce ako aj celé skúmanie bolo časovo obmedzené na 3 roky, to znamená že nieje možné sa preukázať výsledkami dlhodobejšieho skúmania daných miest. Táto práca predstavuje akýsi „ úvod do problematiky regenerácie panelových sídlisk na Slovensku“, preto by bolo vhodné ju ďalej rozvinúť a rozšíriť aj na ďalšie mestá a pokúsiť sa vytvoriť akúsi hlbšiu metodiku pre pomoc a smerovanie regenerácie na základe prírodného potenciálu miesta. Taktiež by bolo možné vytvoriť model regenerácie podľa prírodného potenciál, pre každé konkrétne mesto.

Práca má použiť vo viacerých rovinách. V teoretickej rovine sa dá táto práca využiť pre skúmanie vplyvu miesta na spôsoby regenerácie verejných priestorov. V praktickej rovine je táto práce využiteľná pre úrady mestských častí pri rozhodovaní akou formou budú regenerovať verejné priestory sídlisk a naplňovať ich rôznymi vhodnými aktivitami, taktiež pre vytváranie metodík pre Ministerstvo pre

miestny rozvoj, Ministerstvo životného prostredia, alebo Ústav územného rozvoje, ako podklad pri regenerácii verejných priestorov.

Taktiež by bolo vhodné ak by sa stala vodítkom pri regenerácii designu verejných priestorov, ktorý by taktiež mohol pomôcť na atraktivite územia.

Možné využitie taktiež je vhodné ako pomôcka pre Správu mestskej zelene, alebo Vznikajúcim občianskym združeniam, ktoré žiadajú príspevky pre regeneráciu verejných priestorov a preto by táto práca mohla pomôcť pri výbere formy akou sa vyberú pri realizácii.

### 13. SÚPIS BIBLIOGRAFICKÝCH CITÁCIÍ

1. BENTLEY, I. *Responsive enviroment*. Oxford: Architectural press, 2001. 151 s. ISBN 0 75 06 05 66 69
2. BRATH, J. *Formovanie a dotváranie urbánneho celku*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1986. 208 s.
3. BRATH, J. *Pešie zóny v meste*. Bratislava: Alfa, 1987. 240 s. ISBN 063-197-87
4. BUČEK, M. *Priestorová a urbanistická ekonomika*. Bratislava: Alfa, 1985.
5. CARMONA, M. *Public spaces, Urban spaces*. Oxford: Architectural press, 2003. 312 s. ISBN 0 75 06 36 327
6. ČERNĀNSKÝ, I. Petržalský panelák má svoju vlastnú internetovú stránku In: Nový čas. roč. 5 str.16
7. DOU TLÍK, L. *Zonální struktury*. 2. vyd. Praha: ČVUT, 1996, 272 s. ISBN 80-01-01468-1
8. GEHL, J. *Život mezi budovami: Užívaní veřejných prostranství*. 1. vyd. Brno: Partnerství, 1996. 202 s. ISBN 80-85834-79-0
9. GEHL, J., GEMZØE, L. *Nové městské prostory*. 1. vyd. Brno: Era, 2002. 263 s. ISBN 80- 86517-09-8
10. GŘEGORČÍK, J. *Zásady tvorby urbanistické koncepce rozvoje města*. Brno: VÚVA, 1989.167 s.
11. HONERMEIER, A. *Aktuelle probleme bei der grunflachenunterhaltung*. In: Stadt und Grun, 2003, roč. 52. č.4, s.38-41
12. HRUŠKA, E. *Problémy súčasného urbanizmu*. Bratislava: SAV, 1966. 412 s.
13. HRŮZA, J. *Charty moderního urbanismu*. 1. vyd. Praha: Agora, 2002. 94 s. ISBN 80-902945-4-5
14. JACOB SOVÁ, J. *Smrt a život amerických velkoměst*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1975. 282 s.
15. KOLÁŘ, O., *Rekreace a volný čas*, Praha: Rada pro ŽP, 1973
16. KRIER, L. *Architektura - volba nebo osud*. 1. vyd. Praha: Academia, 2001. 189 s. ISBN 80-200-0012-7
17. KUO, F. SULLIVAN, W. *Enviroment and crime in the inner city* In: Enviroment and behavior roč. 33 str. 343-367
18. KUO, F. SULLIVAN, W. *Where does community grow?* In: Enviroment and behavior roč. 22 str. 468-492

19. LIZON, P. *Panelákové sídliská totalitárnych čias- trpké dedičstvo stavebníctva krajín bývalého socialistického tábora* In: *Architektúra a urbanizmus*, 1997, roč. 31 str. 97-111
20. MADDEN, K. *Utváření místa*. 1 vyd. Brno: Nadace partnerství, 2003. 98 s. ISBN 80-239-0614-3
21. MROŠČÁKOVÁ, M. *Obraz krajiny v obraze mesta*. IN: : *Člověk, stavba a územní plánování*. 1.vyd.. Praha: ČVUT, 2006 s. 35-41 ISBN 80-01-03461-5
22. MUSIL, J. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985. 333s.
23. NEWMAN, O. *Creating defensible space*. Rutgers university: Center of urban research, 1996. 123 str.
24. POLEŠÁKOVÁ, M. *Regenerace panelových sídlišť*. 1.vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2003. 98 str.
25. PLESNÍK, P. *Slovensko – Lud 1. časť*. Bratislava: Obzor, 1974, 736 str.
26. ŠILHÁNKOVÁ, V. *Suurbránni suburbanizmus*. IN: *Člověk, stavba a územní plánování*. 1.vyd.. Praha: ČVUT, 2006 s. 41-50 ISBN 80-01-03461-5
27. ŠILHÁNKOVÁ, V. *Veřejné prostory v územně plánovacím procesu*. 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické, 2003. 144 s. ISBN 80-214-2505-9
28. ŠTENCEL, V., SOUČEK, V., ŠONSKÝ, D. *Architektonické úpravy veřejných prostranství*. 1. vyd. Praha: SNTL, 1983. 172 s.
29. WHYTE, N. *The Social Life of Small Urban Spaces*. New York: Project for Public Spaces, Inc., 2001
30. ZIBRIN, P. *Vnímanie urbanistického priestoru*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1988. 168

## 14. BIBLIOGRAFIA

1. BAKO, J. et al.: Slovensko: Príroda. 1. vyd. Bratislava: Obzor, 1972. 920 s.
2. BOND, J.; ASTON, M.: The Landscape of Towns. London: J.M. Dent and Sons, 1976. 255 s. ISBN 0-460-041940
3. BRADSHAW, A. *Trees in the urban landscape*. London: University press Cambridge, 1995. 272 s. ISBN 0-419-20100-9
4. BRATH, J.: Formovanie a dotváranie urbánneho celku. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1986. 208 s.
5. BRATH, J.: Pešie zóny v meste. Bratislava: Alfa, 1987. 240 s. ISBN 063-197-87
6. DAY, CH. *Duch a miesto*. 1 vyd. Brno: ERA, 2004. 273 s. ISBN 80-86517-95-0
7. DAY, CH.: *Duch a miesto*. 1 vyd. Brno: ERA, 2004. 273 s. ISBN 80-86517-95-0
8. DOUTLÍK, L.: Zonální struktury. 2. vyd. Praha: ČVUT, 1996, 272 s. ISBN 80-01-01468-1
9. GEHL, J., GEMZØE, L.: Nové městské prostory. 1. vyd. Brno: Era, 2002. 263 s. ISBN 80- 86517-09-8
10. HALÍK, P., KRATOCHVÍL, P., NOVÝ, O.: *Architektura a město*. Praha: Academia, 1996. 204 s. ISBN 80-200-0245-6
11. HRUŠKA, E.: Problémy súčasného urbanizmu. Bratislava: SAV, 1966. 412 s.
12. LAWSOM, B.: *Language Of Space*. Architectural Press, 2001. 272 s. ISBN 0750652462
13. MONTERO, M. I.: *Burle Marx: The Lyrical Landscape*. London, 2001. 208 s
14. PAŠIAK, J.: Sídlný vývoj. Bratislava: Veda, 1990. 117 s. ISBN 80- 224-0111-0
15. PRIKRYL, L. V.: *Príroda: Slovensko v Obrazoch*. Martin: Osveta, 1988. 448 s.
16. TOBEY, B.G.: *A History of Landscape Architecture: The Relationship of People to Environment*. New York: American Elsevier Publishing Company, 1973. 279 s. ISBN 044400131 –X
17. ZEMAN, J., JANKOVICH, I.: *Modernizácia bytového fondu*. 1. vyd. Bratislava: Alfa, 1983. 240 s.

### Internetové odkazy:

[www.mmr.cz](http://www.mmr.cz)

[www.wikipedia.org](http://www.wikipedia.org)

[www.rovniankova14.sk](http://www.rovniankova14.sk)

[www.pps.org](http://www.pps.org)

[www.photomichaelwolf.com](http://www.photomichaelwolf.com)

[www.env.cz](http://www.env.cz)

[www.env.cz/AIS/web.nsf/pages/zelen](http://www.env.cz/AIS/web.nsf/pages/zelen)

[www.sfzp.cz](http://www.sfzp.cz)

[www.prerov.cz](http://www.prerov.cz)

[www.reality.sme.sk/portal/aktuality/clanky](http://www.reality.sme.sk/portal/aktuality/clanky)

[http://www.alphare.net/memos/BERLIN\\_DISTRICTS.pdf](http://www.alphare.net/memos/BERLIN_DISTRICTS.pdf)

## 15. ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ

číslo	Názov ilustrácie	strana
1.	Sídlisko Petržalka	9
2.	Trojstupňová sústava obytných súborov	11
3.	Sídlisko Petržalka Bratislava	13
4.	Priestorové usporiadanie obytných súborov	14
5.	Členenie obytného priestoru	15
6.	Porovnanie prítomnosti rôznych typov priestorov v obytných priestoroch	16
7.	Verejný rekreačný priestor Sídlisko Terasa Košice	17
8.	Poloverejný rekreačný priestor Sídlisko Přerov Předmostí	17
9.	Príklady polosúkromných a súkromných priestorov pri rodinných domoch	18
10.	Príklad polosúkromného priestoru obytného domu Amsterdam	18
11.	Newman (2001) ukážka typov obytných priestorov na panelovom sídlisku	19
12.	Obytný súbor Lány Považská Bystrica	19
13.	Poloverejného priestoru vytváraného obyvateľmi domu (Přerov-Předmostí)	19
14.	Sídlisko Polabiny, Pardubice	22
15.	Sídlisko Polabiny, Pardubice	22
16.	Verejný park sídlisko Terasa Košice	22
17.	Verejný park sídlisko Terasa Košice	22
18.	Neživé plochy okolo nákupného centra sídlisko Terasa Košice	22
19.	Neživé plochy okolo nákupného centra sídlisko Terasa Košice	22
20.	Ostatné plochy vzniknuté funkcionalistickým projektovaním (Terasa Košice)	23
21.	Ostatné plochy vzniknuté funkcionalistickým projektovaním (Terasa Košice)	23
22.	Pasívna zeleň Aničkin park Terasa Košice	23
23.	Aktívna zeleň bikrosová dráha sídlisko Furča Košice	23
24.	vzťah medzi kvalitou verejných priestorov a výskytom verejných aktivít	28
25.	St. Louise , USA	31
26.	St. Louise , USA	31
27.	N.Y. južný okrsok, mesto Yonke	32
28.	N.Y. južný okrsok, mesto Yonke	32
29.	Obytný súbor- Alt-erlaa Viedeň, Rakúsko	33
30.	Obytný súbor- Alt-erlaa Viedeň, Rakúsko	33
31.	Obytný súbor- In der Wiesen Viedeň, Rakúsko	33
32.	Obytný súbor- In der Wiesen Viedeň, Rakúsko	33
33.	Litomyšl sídlisko Dukelská	34
34.	Litomyšl sídlisko Dukelská	34
35.	Sídlisko Sázava sídlisko 9.Května	34
36.	Obytných súbor- Bratislava Petržalka	36
37.	Sídlisko Dargovských hrdinov	36
38.	Sídlisko nad Jazerom	36
39.	Sídlisko Lány Považská Bystrica	37
40.	Sídlisko Lány Považská Bystrica	37
41.	Sledované panelové sídliská	38

42	Košice mestská časť Juh	39
43	Košice mestská časť Západ Sídliisko Terasa	39
44	Košice mestská časť Dargovských Hrdinov	39
45	Internetová stránka obytného domu v Petržalke	47
46	Centrálne sídlisko Mojzesova Košice	52
47	Sídliskové priestory so dopravnou, obchodnou a inou funkciou	52
48	Sídliskové priestory so dopravnou, obchodnou a inou funkciou	52
49	Sídliisko Sever so slabým rekreačným potenciálom sídliskový súbor vnútroblokového charakteru	53
50	Sídliisko Terasa Košice veľkorysé voľné (prázdné) priestory	53
51	Sídliisko Furča priestory pôvodných lesných porastov	54
52	Sídliisko Jazero Košice Príklad sídliska s atraktívnou vodnou plochou na svojom území	54
53	Príklad napojenia sídlisk na krajinu	57
54	Prírodné lokálne zaujímavosti štrkoviská sídlisko Košice- Jazero	57
55	Mŕtve ramená Bratislava	57
56	Architektonická lokálna zaujímavosť (kultúrno-spoločenská) Kaplnka sv. Heleny Považská bystrica Rozkvet	58
57	Príklady uzavretých, polootvorených a otvorených priestorov	59
58	Uzatvorené rekreačné verejné priestory Sídliisko Košice – Ťahanovce	59
59	Polootvorený rekreačný verejný priestor Sídliisko Košice – Železníky	60
60	Otvorený rekreačný verejný priestor sídlisko Košice – Jazero	61
61	Typ priestoru podľa stupňa určitosti	61
62	Centrálny rekreačný verejný priestor	62
63	Pozdĺžny rekreačný verejný priestor	62
64	Rekreačné verejný priestor neurčitého tvaru	63
65	Prázdné, nevyužívané promenádne priestory sídliska Terasa Košice	63
66	Jednostranne vybavený verejný parter (dnes pre deti nezaujímavé vybavenie) Terasa	66
67	Praha – Tábor atraktívne verejné priestory pre obyvateľov	66
68	vodná plocha na sídlisku v Košiciach a využité geomorfologické nerovnosti vhodne využité pre športové aktivity sídlisko Dargovských hrdinov Košice	67
69	vodná plocha na sídlisku v Košiciach a využité geomorfologické nerovnosti vhodne využité pre športové aktivity sídlisko Dargovských hrdinov Košice	67
70	Sedenie otvorené	68
71	Sedenie intímne	68
72	Multifunkčné ihriská	69
72	Multifunkčné ihriská	70
74	Návrh nového využitia krajiny Zlín- Jižné svahy	70
75	Návrh nového využitia krajiny Zlín- Jižné svahy	70
76	Realizácie využitia krajiny, Zlín- Jižné svahy	70
77	Zdôraznenie centra sídliska Pardubice Polabiny	71
78	Využitie prírodných daností, ktoré sú súčasťou sídliskových verejných priestorov Litomyšl- Komenského náměstí	71
79	Využitie prírodných daností, ktoré sú súčasťou sídliskových verejných priestorov Litomyšl- Komenského náměstí	71
80	Košice a košické sledované sídliská	77

81	Nitra a nitrianske sídliská	78
82	Považská Bystrica a jeho sídliská	80
83	Dubnica nad Váhom a jeho sídliská	81
84	Nevyužitého rekreačného potenciálu – Košice Furča	83
85	Nevyužitého rekreačného potenciálu – Košice Furča	83
86	Sídlisko KVP verejné priestory s rekreačným potenciálom bez možností rekreácie	83
87	Sídlisko KVP verejné priestory s rekreačným potenciálom bez možností rekreácie	83
88	Sídlisko SNP verejné priestory so zvýšeným rekreačným potenciálom	83
89	Sídlisko SNP verejné priestory so zvýšeným rekreačným potenciálom	83
90	Sídlisko Jazero	85
91	Sídlisko Furča	85
92	Sídlisko Klokočina	86
93	Sídlisko Klokočina	86
94	sídlisko SNP, sídlisko Lány	87
95	sídlisko SNP, sídlisko Lány	87
96	Kaplnka sv. Heleny sídlisko Rozkvet	87
97	Sídlisko Centrum I	88
98	Sídlisko Centrum I	88



## 16. ZOZNAM TABULIEK

p.č.	Názov tabuľky	Str.
1.	Rozbor regenerácie	39
2.	Košice . mestská časť DARGOVSKÝCH HRDINOV	41
3	Košice . mestská časť ZÁPAD	41
4.	Košice . mestská časť JUH	43
5	vyhodnotenie sídlisk	44
6	Porovnanie navrhovaných opatrení	46
7	Tabuľka vyhodnotenia panelových sídlisk	64
8	Tabuľka hodnotenie verejných priestorov	72
9.	Tabuľka známkovania verejných priestorov	73
10	Hodnotenie sídlisk podľa rekreačného potenciálu mesta Košice	77
11	Hodnotenie sídlisk podľa rekreačného potenciálu mesta Nitra	79
12	Hodnotenie sídlisk podľa rekreačného potenciálu mesta Považská Bystrica	80
13	Hodnotenie sídlisk podľa rekreačného potenciálu mesta Dubnica nad Váhom	81
14	Hodnotenie verejných priestorov prevedené na meste Košice	84
15	tabuľka výsledkov hodnotenia verejných priestorov mesta Košice	85
16	Hodnotenie verejných priestorov prevedené na meste Nitra	86
17	Tabuľka výsledkov hodnotenia verejných priestorov mesta Nitra	87
18	Hodnotenie verejných priestorov prevedené na meste Považská Bystrica	88
19	Tabuľka výsledkov hodnotenia verejných priestorov mesta Považská Bystrica	88
20	Hodnotenie verejných priestorov prevedené na meste Dubnica nad Váhom	88
21	Tabuľka výsledkov hodnotenia verejných priestorov mesta Dubnica nad Váhom	89
22	Tabuľka zhrnutia výsledkov hodnotenia panelových sídlisk podľa rekreačného potenciálu	90
23	Tabuľka zhrňujúca výsledky hodnotenia verejných priestorov podľa rekreačného potenciálu	91

## 17. ZOZNAM GRAFOV

P.č	Názov grafu	Str.
1.	Vyhodnotenie rozboru regenerácie	45
2.	Výsledky hodnotenia mesta Košice	78
3.	Výsledky hodnotenia mesto Nitra	79
4	Výsledky hodnotenia mesta Považská Bystrica	81
5	Výsledky hodnotenia mesta Dubnica nad Váhom	82